
Innst. 306 S

(2014–2015)

**Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen**

Prop. 61 LS (2014–2015)

**Innstilling fra justiskomiteen om endringer i politiloven mv.
(trygghet i hverdagen – nærpelitireformen)**

Innhold

	Side
1. Hovedinnholdet i proposisjonen	5
1.1 Sammendrag	5
1.2 Komiteens merknader	7
2. Bakgrunn for proposisjonen	10
2.1 Sammendrag	10
2.2 Komiteens merknader	10
2.2.1 Politisk initiativ	10
2.2.2 22. juli-kommisjonen	12
2.2.3 Politianalysen	13
3. Utvikling og forventninger	15
3.1 Sammendrag	15
3.2 Komiteens merknader	15
4. Kort om politireformer i Danmark, Sverige og Finland	15
4.1 Sammendrag	15
4.2 Komiteens merknader	15
5. Politiets rolle og verdigrunnlag	16
5.1 Sammendrag	16
5.2 Komiteens merknader	18
5.2.1 Historikk	18
5.2.2 Et tilgjengelig, pålitelig og beredt norsk politi	18
5.2.3 Sentrale krav til politiets arbeid fremover	19
5.2.4 Responstidskravene	20
5.2.5 Sentrale behov på straffesaksområdet	20
5.2.6 Etterforskning	20
5.2.7 Særlig om bekjempelse av vold i nære relasjoner og menneskehandel	23
6. Forutsetninger for en god polititjeneste	25
6.1 Sammendrag	25
6.2 Komiteens merknader	25
6.2.1 Holdninger, kultur og ledelse	26
6.2.2 Kompetanse og kunnskap	31
6.2.3 Samarbeid og samvirke mellom politiet og andre aktører	31
6.2.4 Forebygging	32
6.2.5 Kontroll med politiets virksomhet	32
6.2.6 IKT	33
7. Politiets oppgaver	34
7.1 Sammendrag	34
7.2 Komiteens merknader	34
8. Styring av politiet	35
8.1 Sammendrag	35
8.2 Komiteens merknader	36
8.2.1 Politidirektoratets styring	37
8.2.2 Utnevning av politimestre mv.	38
8.2.3 Styringsmessige sider ved politiets funksjon som påtalemyndighet	38

	Side
9. Politiets organisering i dag	39
9.1 Sammendrag	39
9.2 Komiteens merknader	39
10. Politiets desentraliserte struktur fremover – innledning	40
10.1 Sammendrag	40
10.2 Komiteens merknader	41
11. Nærmere om politiets lokale struktur	41
11.1 Sammendrag	41
11.2 Komiteens merknader	42
11.2.1 Behov for et godt nærpoliti	42
11.2.2 Den lokale strukturen	44
11.2.3 Fullmakt til å beslutte endringer	44
11.2.4 Krav til prosess ved endringer	45
11.2.5 Organiseringen av Politiets sikkerhetstjeneste lokalt	47
12. Nærmere om inndelingen i politidistrikter	47
12.1 Sammendrag	47
12.2 Komiteens merknader	50
12.2.1 Særlig om nødmeldingstjenesten – samlokalisering	52
12.2.2 Enkelte spørsmål vedrørende nasjonale ressurser	53
12.2.3 Sokkelansvar	54
12.2.4 Andre temaer	54
13. Gjennomføring av nærpolitireformen	54
13.1 Sammendrag	54
13.2 Komiteens merknader	55
14. Økonomiske, administrative og distriktmessige konsekvenser	56
14.1 Sammendrag	56
14.2 Komiteens merknader	56
15. Forslag fra mindretall	56
16. Komiteens tilråding	58

Innst. 306 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Prop. 61 LS (2014–2015)

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen)

Til Stortinget

1. Hovedinnholdet i proposisjonen

1.1 Sammendrag

Regjeringens politiske plattform og avtalen mellom regjeringspartiene og Venstre følges i proposisjonen opp med en nærpolitireform med disse hovedelementene:

- styrking av nærpolitiet gjennom krav til polititjenesten
- færre, men mer robuste og kompetente politidistrikter
- mer samarbeid mellom politiet og kommunene
- noe færre oppgaver for politiet

Målet med reformen er et nærpoliti som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet og kompetanse til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet. Det skal utvikles et kompetent og effektivt lokalt nærpoliti der befolkningen bor. Samtidig skal det utvikles robuste fagmiljøer som er rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer. Formålet med proposisjonen er å sikre politiet en organisering som legger til rette for å nå disse målene. Målene innebærer blant annet å gå fra tomme lensmannskontorer til et tilstedeværende politi som befinner seg i lokalsamfunnet, er synlig og tilgjengelig, og som sikrer borgernes trygghet.

Innledningsvis i proposisjonen redegjør departementet for bakgrunnen for proposisjonen, og for en del sentrale elementer i det arbeidet som er gjort den siste tiden for å styrke kvaliteten i norsk politi (punkt 2). Videre redegjøres det kort for sentrale utviklingstrekk av betydning for polititjenesten (punkt 3), og for politireformer i Danmark, Sverige og Finland (punkt 4). I punkt 5 gir departementet uttrykk for at vi skal ha et tilgjengelig, pålitelig og beredt norsk politi, og punkt 5.3 beskriver en del sentrale krav til polititjenesten fremover. Veien til en bedre polititjeneste går gjennom forebygging, en fremtidsrettet bruk av IKT, et godt samvirke mellom politiet og andre aktører, gode holdninger, god kultur og ledelse, og systematisk styrking av kompetanse, kunnskap og læring i politiet (punkt 6).

På bakgrunn av anbefalinger i politianalysen, drøftes det i punkt 7 hvilke oppgaver politiet skal ha fremover. Utgangspunktet er at det må legges til rette for at politiet i større grad kan konsentrere seg om forebygging, beredskap og straffesaksbehandling. Utredning tilsier at en del oppgaver med transport av varetektsinnsatte bør overføres fra politiet til kriminalomsorgen. Videre vil departementet arbeide for at oppgaver tilknyttet løse og farlige hunder kan overføres til enten Mattilsynet eller kommunene, at godkjenning av brukthandler og forvaltning av hittegoods kan overføres til kommunene, og at etaten kan avlastes for oppgaver med å avholde skjønn. Departementet vil ta initiativ til nødvendige regelverksendringer. Videre skal det arbeides for å redusere politiets bistand ved transport av psykisk syke, og med å etablere en prøveordning med at helsevesenet i større grad tar hånd om rusede personer. Endelig vil departementet utrede om det kan være grunnlag for å legge oppgavene med å utstede pass og forvalte meldingsordningen for EØS-borgere til kommunene, og om kommunene bør ivareta funksjonen som sekretariat

for forliksrådet. Øvrige oppgaver med den sivile rettspleien bør forbli i politiet, men slik at politiet bør få adgang til å samle oppgaveløsingen i større enheter. Departementet vil følge opp proposisjonen her med forslag til lovendringer om dette.

I punkt 8 redegjør departementet for arbeidet med å bedre styringen av politiet. Departementet går inn for å beholde ordningen med at politimestre utnevnes av Kongen i statsråd, under henvisning særlig til verdien av at disse fortsatt kan være embetsmenn. Videre pekes det i punkt 8 på enkelte styringsmessige sider ved vårt system med påtalemyndighet integrert i politiet. Det skal foretas en utredning om påtalemyndigheten har riktig kapasitet og kompetanse. Målet er ikke å endre det integrerte tosporede systemet.

Punkt 9 beskriver kort politiets organisering i dag, utviklingen av dagens desentraliserte struktur, og enkelte erfaringer fra tidligere omorganiseringer.

Punkt 10, 11 og 12 behandler spørsmål om hvordan politiets lokale struktur og politidistriktsinndelingen bør se ut fremover. Organisering må ses som verktøy for å oppnå en god polititjeneste. Ingen organisatorisk løsning garanterer i seg selv en god polititjeneste. På den annen side finnes det neppe bare én løsning som kan gi grunnlag for en god polititjeneste. Men løsningen må oppfylle noen krav. For utviklingen av norsk politi i dag, peker departementet på at virksomheten må organiseres på en måte som innebærer at den er lokalt forankret, men at den også må kunne styres og utvikles helhetlig.

Punkt 11 omhandler politiets lokale struktur. Departementet legger til grunn at det fortsatt vil være behov for at innbyggerne kan møte opp fysisk på lensmannskontorene og politistasjonene. Samtidig åpner moderne teknologi for at mer av politiarbeidet kan ivaretas utenfor de faste tjenestestedene, og for at politiet kan kommunisere med innbyggerne gjennom flere kanaler enn før. Ved å utnytte disse mulighetene, blir en god polititjeneste mindre avhengig av hvor de faste tjenestestedene er lokalisert. I dag er politiressursene «smurt for tynt utover» til å gi god faglig kvalitet og mulighet til å kunne disponere ressursene effektivt. Strukturen på lokalt nivå bør derfor gjennomgås, og Politidirektoratet bør tildeles myndighet til å gjøre endringer på grunnlag av en prosess som involverer berørte lokale interesser. Antall tjenestesteder bør reduseres, men ikke så mye som i politianalysens anslag. Videre må organiseringen tilfredsstille de krav til responstid, reiseavstand mv. som følger av punkt 5.3. Den enkelte kommune som berøres av strukturendring, skal kunne påklage Politidirektoratets beslutning til departementet på grunnlag av feil i saksbehandlingen og at tjenestestedsstrukturen ikke oppfyller nærmere angitte krav til polititjenesten.

Punkt 11.7 beskriver de organisatoriske ramme- ne for Politiets sikkerhetstjenestes virksomhet i politidistriktene. Det organisatoriske forholdet mellom Justis- og beredskapsdepartementet, Politiets sikkerhetstjeneste og Politidirektoratet videreføres som i dag.

Punkt 12 beskriver en ny politidistriktsinndeling med 12 politidistrikter. Ved utformingen av politidistriktsinndelingen har departementet lagt vekt på behovet for et politi med kapasitet og faglig styrke, bedre forutsetninger for samarbeid med andre beredskapsaktører, og at robust politiinnsats også må ses i sammenheng med ulike lokale, geografiske, sosiale og internasjonale forhold.

Departementet ønsker å samlokalisere nødmeldingstjenesten for politi og brann, ved at nødmeldingstjenesten for brann plasseres samme sted som politiets operasjonssentraler. De nye sentralene skal klargjøres slik at helsetjenestens AMK-sentraler også kan plasseres på samme sted. Samlokalisering er et mindre omfattende tiltak enn om det skulle etableres felles nødmeldingssentraler, men vil gi noen av de samme fordelene.

I dag er politidistriktene organisert forskjellig. Politidirektoratet skal etablere en modell som kan tjene som utgangspunkt for alle politidistriktene. Fordelene ved standardisering må imidlertid ikke overskygge ulike behov som følge av ulikheter knyttet til geografi, befolkning, kriminalitetsmønster mv. Det enkelte politidistrikt bør organiseres med fellesfunksjoner og driftsenheter, og slik at den enkelte driftsenhet kan omfatte flere tjenestesteder. Det fremmes forslag til endringer i politiloven § 16. Det vises til egen innstilling om lovsaken.

Implementering av den nye politidistriktsinndelingen vil måtte ta noe tid, blant annet for å foreta nødvendige teknologiske tilpasninger. Departementet vil arbeide for at omlegging til nye politidistrikt kan skje fortløpende fra 1. januar 2016, men understreker samtidig at gjennomføringsarbeidet må legges opp på en måte som sikrer at politiet har en forsvarlig beredskap og tjenesteproduksjon for øvrig gjennom hele prosessen. På denne bakgrunn, og fordi det alltid vil være usikkerhet om utfordringene fremover, er det behov for en viss fleksibilitet med hensyn til når implementeringen skal være ferdig. Stortinget vil bli holdt orientert om utviklingen i arbeidet. Effekten av politireformen bør evalueres en tid etter gjennomføring.

Svalbard er et eget politidistrikt i tillegg til de 27 på fastlandet, og Sysselmannen har myndighet på linje med en politimester. På grunn av de særskilte forholdene som gjør seg gjeldende der, går ikke proposisjonen inn på ordningen for Svalbard.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Kari Henriksen, lederen Hadia Tajik og Lene Vågslid, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Hårek Elvenes, Peter Christian Frølich og Anders B. Werp, fra Fremskrittspartiet, Ulf Leirstein og Dagfinn Henrik Olsen, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, og fra Senterpartiet, Geir Inge Lien, viser til Prop. 61 LS (2014–2015) Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at politiet møter helt andre utfordringer i dag enn da dagens kart over politi-Norge ble tegnet. Kriminaliteten er blitt mer organisert, kompleks og grenseløs. Det gjelder for eksempel utfordringer med økonomisk kriminalitet, forebyggende arbeid blant barn og unge, arbeidslivskriminalitet, cyberkriminalitet, vold i nære relasjoner og vold mot barn, beredskap og forebygging mot ekstremisme og radikaliserings. For å forebygge, avdekke og etterforske slik kriminalitet, mener flertallet det er viktig at politiet gis de nødvendige forutsetninger for å løse sitt samfunnsoppdrag i tråd med befolkningens forventninger. Ikke bare i dag, men også fremover.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, understreker at nærpolitireformen omhandler både struktur og antall politidistrikter, men også oppgaveportefølje, ansvarsfordeling, og ikke minst ledelse, kultur, og holdninger i politiet.

Dette flertallet viser videre til at målet med reformen er et nærpoliti som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet og kompetanse til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet. Det innføres blant annet krav til prosess for endring av tjenestestruktur for å sikre lokal forankring, samt krav til politiets responstid i hele landet. Forebygging, etterforskning og operativ polititjeneste styrkes. Antall politidistrikter reduseres fra 27 til 12.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener at dagens organisering i 27 politidistrikter ikke gir nødvendige forutsetninger for å utvikle spesialistfunksjoner og kapasiteter til å håndtere større og alvorlige saker og hendelser godt nok. Det er for store forskjeller mellom politidistriktene i størrelse, volum, krimi-

nalitetsomfang, saksbehandlingstid og oppklaringsprosent. Det er vanskelig å utvikle et felles kunnskapsgrunnlag, prosedyrer og metoder for politiets arbeid.

Flertallet viser videre til at antall tjenesteder bør reduseres, men ikke så mye som i Politianalysens anslag. Flertallet mener at tilgjengelighet og beredskap sikres ved flere operative og synlige politifolk med kompetanse til å håndtere de situasjonene som kan oppstå.

Flertallet mener at strukturene i politiet må endres i takt med det nye kriminalitetsbildet, teknologisk utvikling og basert på tidligere erfaringer. Samtidig skal politiets lokale forankring ivaretas.

Flertallet vil fremheve at både Gjørø-kommisjonens rapport og Politianalysen viste at vi er nødt til å ta grep som gjør politiet bedre i stand til å møte både dagens og fremtidens kriminalitetsutfordringer. Flertallet mener status quo ikke kan være løsningen på Gjørø-kommisjonens tydelige konklusjon, som slo fast at:

«myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere polititaksjon var reelt mulig, og gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere.»

Flertallet mener at potensialet i politiet er stort. Politianalysen viste imidlertid at politiet ikke er organisert eller ledet for å sikre befolkningen best mulig polititjenester i hele landet. Flertallet er opptatt av at beredskapen i politiet styrkes og organiseringen tilpasses fremtidens kriminalitetsbilde.

Flertallet vil fremheve betydningen av bredden i politiets samfunnsoppdrag. Politiet er til stede på en rekke arenaer, både i lokalsamfunnet og nasjonalt. I utviklingen av trygge lokalsamfunn har politiet en avgjørende rolle. Samarbeidet og samhandlingen med kommunene, idrettslag, frivillige organisasjoner og lag, samt dialogen med næringslivet bidrar etter flertallets oppfatning til at politiet har stor tillit og legitimitet i befolkningen.

Flertallet vil understreke betydningen av tilstrekkelig bemanning og ressurstilgang for at politiet skal kunne sikre tilstedeværelse i lokalmiljøene og styrke beredskapsevnen.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener gjennomføringen av nærpolitireformen skal forsterke en organisasjonskultur i politiet som støtter opp under etatens samfunnsoppdrag. Politiet må samles om en felles identitet og felles verdier. Dette flertallet viser til at utviklingen av medarbeiderskap og lederplattformen i politiet skal bidra til at politiansatte på alle nivåer opplever at politiets endringskultur ivaretas i den daglige utførelsen

av polititjenesten. Dette flertallet mener ledelse i politiet bør bygges på faglig frihet, tillit til de ansatte og tydelig ansvars plassering.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Gj ørv-kommisjonen trakk frem den politiske detaljstyringen av politiet som en svakhet. Disse medlemmer er opptatt av at man gjennom nærp olitireformen gir politiet de rammebetingelsene og ledelsesverktøyene som de trenger for å løse sitt samfunnsoppdrag i tråd med befolkningens forventninger. Gjennom å gi politiet større faglig frihet, med tydelig ansvars plassering og hensiktsmessige rammebetingelser kan man legge til rette for god ledelse, kultur og holdninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at Gj ørv-kommisjonens hovedkritikk gikk ut på at svikten skyldes manglende holdninger, kultur og ledelse. Det er etter disse medlemmers mening derfor et politisk ansvar å sikre endringer for å endre nettopp dette.

Komiteen viser til at politiet som samfunnets sivile maktapparat er betrodd en rekke fullmakter som ved bruk kan være svært inngrepene overfor innbyggerne. Politiets egenart stiller betydelige krav til kontroll og styring av virksomheten. Det må påses at myndigheten utøves innenfor lovens rammer og på en måte som ivaretar den enkeltes rettssikkerhet gjennom effektive kontrollordninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen Stoltenberg II satte i gang arbeidet med å reformere politiet. Den daværende regjeringens mål var å bidra til å få politikraft ut der folk bor, å styrke etterforskningskapasitet i alle deler av landet og å ta tak i de ledelses- og kulturutfordringene NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen tok opp i sin kritikk. Prop. 61 LS (2014–2015) er regjeringen Solbergs forslag til politireform, sammen med partiet Venstre.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet mener at nettopp fordi politireformen har stor betydning for landets trygghet og politiets hverdag, fortjener den et bredest mulig flertall bak seg.

Disse medlemmer vil påpeke at utgangspunktet for arbeidet har en rekke gode trekk: Nordmenn har stor tillit til politiet. Vi har lav kriminalitet sammenliknet med de fleste andre land. Vi er vant til å se politiet i samspill med andre deler av samfunnet for å forebygge kriminalitet. Men det er bred enighet om at politiet har utfordringer både knyttet til kultur, ledelse, innhold og organisering. Det gir reformen en mulighet til å gjøre noe med.

Disse medlemmer vil fremheve nærp olitiet som viktig. Det betyr et politi som kjenner lokalmiljøet godt nok til å forebygge kriminalitet, og til å reagere raskt hvis noe galt skulle skje. Det innebærer også et politi som kjenner nød- og beredskapsstatene i sitt lokalsamfunn, og som har systematisk samarbeid med dem og de frivillige organisasjonene. Derfor er disse medlemmer positive til organisatoriske endringer som kan styrke politiets tilstedeværelse der folk bor. Disse medlemmer er åpne for en klar reduksjon i antall politidistrikter, og disse medlemmer er åpne for å frita politiet fra en del av dagens forvaltningsmessige oppgaver. Det trengs endringer for at politiet skal svare bedre på fremtidens kriminalitets- og trusselbilde.

Disse medlemmer mener at Prop. 61 LS (2014–2015) har flere positive intensjoner. Men reformen løser blant annet ikke oppdraget fra NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen, om at det som skilte det som gikk bra fra det som gikk dårlig, var kultur, ledelse og holdninger. Omtalen her er blant de korteste i proposisjonen. Reformen mangler også begrunnelser for distriktsorganiseringen utover helt generelle betraktninger. Den mangler tydelige nok kriterier for distriktenes interne organisering knyttet til lokale tjenestesteder og driftsenheter, krav til lokal prosess før endring, og lokalt medeierskap etter endring, til at disse medlemmer kan ha sikkerhet for at resultatet av endringene faktisk blir økt lokal tilstedeværelse. Reformen omtaler eller klargjør heller ikke Politidirektoratets tiltenkte rolle fremover, til tross for at den under enhver omstendighet vil være sentral. Dette er generelle og gjennomgrepene svakheter ved politireformen.

Disse medlemmer påpeker at i Prop. 61 LS (2014–2015) handler det mest om politiets struktur. Strukturendringer trengs for å frigjøre kapasitet. Men disse medlemmer understreker at man ikke må glemme en gammel lærdom om at struktur i seg selv ikke gir løsningen, strukturendringer alene bidrar ikke til mer nærp oliti eller en bedre politikultur.

Disse medlemmer er skuffet over at regjeringen og Venstre ikke har brukt muligheten politireformen gir til å klargjøre hvordan vi skal organisere en tydelig kriseledelse ved nasjonale kriser. Dersom ulike deler av landet blir utsatt for koordinerte angrep eller kriser som sammenfaller i tid, vil det i tillegg til lokal respons også være behov for en nasjonal koordinering. Dette påpeker også Gj ørv-kommisjonen, som eksplisitt anbefalte en «operasjonsentral som ved behov, kan utgjøre en nasjonal politioperativ sentral». De anbefaler at denne legges til Oslo politidistrikt. De skriver at dette ikke bør legges til Politidirektoratet, som bør fokusere mer på faglig og administrativ ledelse.

Disse medlemmer deler Gjørv-kommisjonens anbefaling og viser til at regjeringen Stoltenberg II utredet spørsmålet allerede i 2013.

Disse medlemmer påpeker samtidig at enkelte gamle vedtak presenteres som nye tiltak. Når det står om «bruk av teknologi for mer effektiv oppgaveløsning» er dette gammelt nytt. Den digitale satsingen er det allerede tverrpolitisk oppslutning om. Utfordringen her er ressurser, det vil si bevilgninger i de årlige statsbudsjettene. Det samme gjelder omtalen av satsingen på vold mot barn og barnehus. Mye av dette ble allerede vedtatt av Stortinget i juni 2015.

Disse medlemmer registrerte at statsministeren under framleggelsen av avtalen om politireformen sa at «det er tid for handling, ikke utredning». Disse medlemmer er enige, men merker seg også at politireformen setter i gang minst fem helt nye utredninger: 1) organiseringen av politiets særorganer (som Kripos og Økokrim), 2) organiseringen av politiets beredskapsressurser (som beredskapstropp og bombegruppe), 3) påtalemyndighetens kapasitet og kompetanse, 4) om det skal etableres øvingssentre i hvert politidistrikt og hvilket innhold de skal ha, og ikke minst 5) endringer i deler av oppgaveporteføljen til politiet.

Disse medlemmer er ikke imot utredninger. Fakta og kunnskapsinnhenting er bra. Men disse medlemmer er litt undrende til at Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre har brukt 1,5 år på å avtale seg frem til disse utredningene. En påtaleanalyse ble foreslått av Arbeiderpartiet høsten 2013. Hadde regjeringen igangsatt ønsket allerede da, kunne utredningen vært i mål allerede nå. Slik har regjeringen forsinket deler av sitt eget arbeid.

Disse medlemmer vil til tross for kritiske innvendinger til proposisjonen understreke at det er et felles ansvar å legge grunnlaget for at vi har et politi som kan sikre trygghet etter de beste standarder i det norske demokratiet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil påpeke at politiet er i stadig utvikling. Innslaget av nye kriminalitetstyper blir stadig større, samt at antallet store alvorlige saker øker. Kriminaliteten er i større grad enn tidligere organisert, med både nasjonale og internasjonale forgreninger. De siste årene har man sett en kraftig oppblomstring av arbeidslivskriminalitet, straffbare handlinger over Internett og økonomisk kriminalitet. I tillegg har omfanget av smugling og narkotikasaker økt betraktelig. For å drive aktiv og målrettet kriminalitetsbekjempelse trengs det et politi som samarbeider godt nasjonalt og internasjonalt. Dette medlem finner imidlertid grunn til å påpeke at kvaliteten på politiarbeidet stort sett er høy, men at man i det daglige arbeidet opplever de økonomiske rammene og ressurstilgangen

som en begrensende faktor for å kunne gjøre enda mer.

Dette medlem mener det er viktig at politiet gis de nødvendige forutsetningene for å løse sitt samfunnsoppdrag. Stortinget som bevilgende myndighet må ta sin del av ansvaret, blant annet ved å gjennomføre målet om 2 polititjenestemenn per 1 000 innbygger. Samtidig er det verdt å påpeke at også folk med annen utdannings- og erfaringsbakgrunn har en viktig plass i politietaten framover, også som etterforskere.

Dette medlem vil bemerke at regjeringens tittel på reformen er underlig. I stedet for «politireform» benytter regjeringen ordet «nærpolitireform», som om man forutsetter at det skal bli mer politi nærmere folk med denne reformen. I realiteten overlates mye av den fremtidige utviklingen av politiet til andre enn politikere, slik at det endelige resultatet er uklart.

Dette medlem vil peke på hvor viktig det er at reformen legger opp til et synlig, tilstedeværende og forebyggende politi. Dette er nødvendig for å sikre trygge og gode lokalsamfunn. Dette innebærer at det må innføres strenge krav til responstid over hele landet. Folk i områder med spredt bosetting, må kunne føle seg like trygge som folk i større byer.

Dette medlem mener det fremtidige antallet politidistrikt bør være 18, og således følge fylkesmodellen, med unntak av Agderfylkene, som allerede er slått sammen. Med en slik modell vil man sikre at avstandene ikke blir for store, at det er mulig å drive rasjonell styring av politidistriktene og ikke minst ha tilstrekkelig kontroll. Dette medlem vil vise til at andre reformer med storstilte sammenslåinger har blitt gjennomført med mindre hell. En gjennomgang av måltall og måloppnåelse i dagens politidistrikt viser at de mindre distriktene har høyere måloppnåelse på sentrale punkter. Dette er viktig for folks tillit til politiet. Derfor er det urealistisk å tro at en massiv sammenslåing av politidistrikter vil føre til bedre tjenester, tvert om vil man se at antallet kapasitetshenleggelse vil øke stort og bli mer i tråd med praksis i de store byene i dag.

Dette medlem vil understreke at politidistriktsgrenser ikke skal være til hinder for utstrakt samarbeid mellom distrikt, noe som også praktiseres i dag. Det er nødvendig for å kunne bekjempe og etterforske saker effektivt.

Dette medlem ønsker ikke en massiv nedleggelse av tjenestesteder/lensmannskontorer. I de tilfeller hvor en endring kan være hensiktsmessig, skal det gjøres etter gode lokale prosesser og ikke ensidig baseres på Politidirektoratets eller politimesternes vurderinger. Selv om ikke alle kommuner har døgnåpne lensmannskontorer, er lensmannskontorene en viktig samfunnsinstitusjon i lokalmiljøene, samt at lens-

mannen har et klart definert ansvarsområde. Jo større avstandene blir, desto vanskeligere blir det å drive målrettet politiarbeid.

Dette medlem vil fremheve at Gjørv-kommisjonens rapport og Stortingets håndtering av denne, viser at hovedproblemene i politiet er knyttet til ledelse og kultur, og ikke nødvendigvis distriktsinndelingen. Dette medlem er sterkt kritisk til at enkelte tar Gjørv-rapporten til inntekt for massiv sentralisering og sammenslåinger.

Dette medlem vil understreke at fremtidens politi må bygges nedenfra. Det er viktig at man fra politisk hold ikke bare diskuterer struktur, men forholder seg til realiteter. En politileder som har stor avstand til det ytterste ledd i organisasjonen, vil støtte på problemer i styringen av politidistriktet. Ved for store distrikter vil den enkelte politimester omgi seg med en ledergruppe som vil være langt fra det utøvende ledd. Dette er et stort problem ved enkelte politidistrikter også i dag.

Dette medlem vil videre peke på viktigheten av en kompetent, tilstedeværende og riktig dimensjonert påtalemyndighet. For å ha et velfungerende politi er man helt avhengig av at påtalesporet er i stand til å utføre etterforskningsledelse og et godt kvalitativt arbeid. Påtalemyndigheten må således ikke glemmes i arbeidet med fremtidig organisering av politietaten.

2. Bakgrunn for proposisjonen

2.1 Sammendrag

I punkt 2 i proposisjonen foretar departementet en gjennomgang av sentrale rapporter fra eksterne utvalg samt politiets eget endringsarbeid. Det fokuseres særlig på det utviklingsarbeidet som er gjort etter angrepene 22. juli 2011. Det redegjøres også for høringen om NOU 2013 Et politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer.

2.2 Komiteens merknader

2.2.1 Politisk initiativ

REPRESENTANTFORSLAG I STORTINGET

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Politidirektoratets rapport om bemannings- og kompetansebehov i politiet, «Politiet mot 2020», ble utarbeidet på bakgrunn av et forslag fra representanten André N. Skjelstad, på vegne av Venstre, ved Stortingets behandling av St.meld. nr. 42 (2004–2005) Politiets rolle og oppgaver:

«Stortinget ber Regjeringen etter evalueringen av politireformens fase 2 i 2007 komme tilbake med en

samlet vurdering av behovet for tilgang på personell i et lengre tidsperspektiv.»

Flertallet viser til at rapporten ble lagt frem i mai 2008. Komiteen viser videre til at Politidirektoratet anbefalte en økning i politiets bemanning fra da-tidens nivå på 1,8 politiårsverk per 1 000 innbyggere til 2,0 per 1 000 innbyggere i år 2020. Det ble forutsatt at dette var landsgjennomsnittet, ikke tall som var relevante for hvert enkelte politidistrikt. Flertallet viser til at målet om en slik økning i politiårsverk har fått bred politisk tilslutning.

Flertallet viser til at Stortinget flere ganger har behandlet ulike forslag om utredninger som skal øke kunnskapen om hvordan politiet bør videreutvikles og rustes for fremtiden, samt forslag til konkrete forbedringer av politiet. Eksempelvis nevnes:

- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Linda C. Hofstad Helleland og André Oktay Dahl om en politistudie for å kunne definere og bygge en større politistyrke i kampen mot kriminalitet i nærmiljøet, på nasjonalt plan og på tvers av landegrensene Dokument nr. 8:92 (2007–2008)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Vera Lysklætt, Anne Margrethe Larsen og André N. Skjelstad om 3 000 nye stillinger i politiet Dokument nr. 8:51 (2007–2008)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen, Jan Arild Ellingsen, Jørund Rytman og Øyvind Korsberg om forslag til tiltakspakke for å møte bemanningskrisen i politiet Dokument nr. 8:15 (2008–2009)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad om ikke å innføre den planlagte forskrift om regulering av politiets arbeidstid Dokument nr. 8:35 (2008–2009)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Linda C. Hofstad Helleland, Sylvi Graham og Lars Myraune om bevaring av nærpoltimodellen og gjennomføring av en bredt anlagt politistudie Dokument 8:157 S (2009–2010)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Ingjerd Schou, Linda C. Hofstad Helleland, Elisabeth Aspaker og Michael Tetzschner om nasjonal strategi for økt og bedre bruk av sivil kompetanse i politiet Dokument 8:155 S (2009–2010)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Kjell Ingolf Ropstad og Laila Dævøy om tiltak for økt trygghet i byene Dokument 8:49 S (2010–2011)

- Representantforslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl og Anders B. Werp om bedre evaluering av ekstraordinære hendelser i politiet, som grunnlag for utvikling av ny kunnskap og styrket terrorberedskap Dokument 8:15 S (2011–2012)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Svein Harberg og Siri A. Meling om en bredt anlagt politistudie og økt samfunnssikkerhet Dokument 8:3 S (2011–2012)
- Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen og Ulf Leirstein om innføring av stillingsgaranti for politistudenter som har bestått Politihøgskolen Dokument 8:97 S (2012–2013)

RESULTATREFORM

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at daværende justisminister Knut Storberget i 2010 varslet at Justis- og politidepartementet hadde gitt i oppdrag til POD å utrede grunnlaget for en resultatreform i politi- og lensmannsetaten frem mot 2013. Stortinget ble informert om at utredningen skulle danne grunnlaget for en stortingsmelding om videreutviklingen av politiet, og at meldingen ville bli lagt frem i 2011. På grunn av terrorangrepet 22. juli 2011 ble stortingsmeldingen ikke sluttført fra departementet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det sentrale for politireformen er hvordan reformen skal gjennomføres og målene nås. Når komiteens flertall likevel prioriterer å vise til egne tidligere representantforslag som er mer eller mindre relevante, og mer eller mindre ivaretatt av regjeringen, ser disse medlemmer seg nødt til å balansere historiefortellingen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Stoltenberg II iverksatte mange tiltak for å forbedre politi- og beredskapsarbeidet. For eksempel:

- Meld. St. 21 (2012–2013) om Terrorberedskap. Meldingen svarte både på de 31 anbefalingene til 22. juli-kommisjonen og de 14 vedtakene fra Stortingets behandling av innstillingen til Den særskilte komité.
- Meld. St. 29 (2012–2013) om Samfunnssikkerhet, for å sikre samfunnets grunnleggende funksjonsevne når alvorlige hendelser inntreffer.
- Meld. St. 7 (2010–2011) Kampen mot organisert kriminalitet – en felles innsats. Stortingsmelding for en mer helhetlig tilnærming i kampen mot organisert kriminalitet.
- Meld. St. 15 (2012–2013) Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Et landsdekkende apparat for dem som lever et liv i frykt med vold er på plass.
- La fram handlingsplan mot vold i nære relasjoner i 2012.
- NOU 2013: 9. Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer – Politianalysen. Bestilte og mottok en gjennomgang av norsk politi.
- Prop. 91 L (2009–2010). Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) Felles ansvar for vern av sivilbefolkningen. Loven skal verne befolkningen best mulig mot kriser både i fredstid og krigstid. Loven har blant annet krav om at kommunene skal gjennomføre risiko- og sårbarhetsanalyser og utarbeide kommunale beredskapsplaner.
- Brann- og redningsetaten. Satte ned en arbeidsgruppe som så på hvordan de samlede ressursene i brann- og redningsetaten kan utnyttes best mulig. Gruppen leverte sin rapport «Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert brann- og redningsvesenets organisering og ressursbruk. Brannstudien.» i desember 2013. Regjeringen Solberg har fortsatt ikke lagt frem saken til behandling.
- Besluttet etablering av nasjonal politioperativ sentral og igangsatte dette arbeidet. Økte bemanningen og kompetansen på politiets operasjonssentraler, styrket politiets evne til å håndtere store hendelser og sørget for nytt utstyr og materiell.
- Besluttet lokalisering og igangsatte prosjektering for et nytt nasjonalt beredskapssenter for politiet der blant annet Beredskapstroppen og politihelikoptrene skulle samles. Regjeringen Solberg har likevel ikke igangsatt bygging enda.
- Igangsatte en milliardinvestering i nye redningshelikoptre.
- Etablerte døgnkontinuerlig tilstedevakt med lege på Banak, Bodø, Ørland og Rygge og gjennom å etablere et detasjement på Florø.
- Etablerte felles kontraterrorsenter mellom PST og forsvarrets E-tjeneste og samordnet risiko- og trusselvurdering.
- Styrket beredskapen på Svalbard.
- Styrket den felles forebyggende innsatsen med handlingsplanen «Felles trygghet – felles ansvar» i 2010. Dette var landets første handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- La fram den kriminalitetsforebyggende handlingsplanen «Gode krefter» med 35 tiltak for økt trygghet i 2009.
- La fram handlingsplan mot økonomisk kriminalitet (2011).

- Styrket budsjett for politi og påtalemyndigheten. Fra 2005 til 2013 økt budsjettet med om lag 65 pst. (32 pst. reelt). Bevilgningen ble økt fra 8,22 mrd. kroner til 13,6 mrd. kroner (5,4 mrd. nominelt, 2,6 mrd. reelt).
  - I tillegg ble det sørget for til sammen 1,5 mrd. kroner på justis- og beredskapsbudsjettet til oppfølgingen etter terroren 22. juli 2011. For å kunne følge opp strategien mot terror raskt, økte bevilgningene til nye beredskapstiltak med ytterligere 109 mill. kroner i 2013.
  - Styrket Politiets sikkerhetstjeneste. Mer enn doblet bevilgningene i perioden 2005–2013.
  - Tilførte Økokrim 31 stillinger og Oslo politidistrikt 17 stillinger til innsats mot økonomisk kriminalitet. Økoteamene i politidistriktene fikk 10 stillinger.
  - Styrket voldtektsgruppen ved Kripos med 16 årsverk til voldtektsgruppa i regjeringsperioden. Gruppa ble et nasjonalt kompetansesenter for oppklaring av seksualforbrytelser.
  - Økte opptaket til Politihøgskolen til 720 studenter i 2013 – fra 432 i 2007.
  - Økte politibemanningen. Det var over 2 000 flere årsverk i politi- og påtalemyndigheten i oktober 2012 enn da regjeringen Stoltenberg tiltrådte høsten 2005.
  - Etablerte ti barnehus slik at enda flere barn utsatt for vold og overgrep skal få hjelp, omsorg og behandling.
  - Familievoldskoordinatorer og egne team. Pålagt alle politidistrikter å ha minst en familievoldskoordinator i full stilling, som også skal koordinere saker med seksuelle overgrep. Etablerte egne team i de største politidistriktene
  - Nytt avlyttingssikkert nødnett for politiet og beredskapsstatene.
  - Frivillige får utstyr og tilgang til nødnett.
  - Ny riksalarm og distriktsalarm.
  - Pilotprosjekt med ett felles nødnummer og felles nødsentraler.
  - Gradert samband i departementene.
  - Styrket spesialstyrkenes evne til å bistå politiet med å løse kontraterroroppgaver.
  - Mobile vinningskriminelle. Fikk på plass en egen innsatsstyrke ved Kripos for å bekjempe mobile vinningskriminelle.
  - Besluttet at treningstiden for politi med våpen-godkjenning økes med åtte timer øremerket «skyting pågår»-situasjoner. Fikk på plass politiråd i nærmere 400 kommuner over hele landet.
  - Klargjorde retningslinjene for politiets bruk av redningshelikoptrene.
  - Objektsikring. Økte budsjettet til NSM i 2013 med 4 mill. kroner for å styrke arbeidet med veiledning om virksomhetenes ansvar for egen beskyttelsestiltak og objektsikring. Bedret evne til å håndtere dataangrep. Ga NorCERT (Norwegian Computer Emergency Response Team) nye lokaler og bedre utstyr. Senteret har doblet kapasiteten.
  - Etablert sivil situasjonssenter og styrket den sentrale kriseledelsen i departementet.
  - Samlet ansvaret for IKT-sikkerhet i sivil sektor i Justis- og beredskapsdepartementet.
  - Forskning på samfunnsikkerhet og beredskap. Startet et nytt forskningsprogram i regi av Norges forskningsråd (SAMRISK II).
  - Studie i krisehåndtering. Det er etablert studie for Nasjonal beredskap og krisehåndtering i samarbeid mellom Politihøgskolen og Forsvarets Høgskole. Studiet startet høsten 2012.
  - Strategisk styring av politiet. Ga politiets ledelse større handlingsrom ved å gi færre og tydeligere mål.
  - Ledelsesutvikling i politiet. Satt i gang et endringsprogram i Politidirektoratet for å forsterke kompetansen og gjennomføringskraften hos politiet.
  - Igangsatte et omfattende arbeid for å modernisere alle politiets IKT-systemer.
  - Gjennomførte i 2012 den fjerde voldsmålingen for å sikre offentlig oppmerksomhet rundt den volden som ofte omtales som «skjult».
  - Politiet ble gitt bedre verktøy for å hindre partnerdrap. Ga alle politidistrikt et verktøy som forebygger partnerdrap (SARA).
  - Kriseinfo.no. Det er etablert en portal som formidler viktig informasjon fra myndighetene til befolkningen før, under og etter kriser.
- Disse medlemmer viser til at det primære bakteppet for politireformen er to dokumenter: NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen og NOU 2013:9 Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer.

2.2.2 22. juli-kommisjonen

SAMMENSETNING OG MANDAT

K o m i t e e n viser til at 22. juli-kommisjonen ble oppnevnt for å gjennomgå og trekke lærdom fra angrepet på regjeringskvartalet og massakren på Utøya 22. juli 2011. Kommisjonens medlemmer hadde variert bakgrunn, blant annet fra politiet, etterretningstjenesten, academia og forskning, påtalemyndigheten og domstolene, privat næringsliv, frivillige organisasjoner mv. For å bistå kommisjonen ble det engasjert et eget sekretariat. Kommisjonen leverte sin rapport, NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen, til statsminister Jens Stoltenberg 13. august 2012.

HOVEDKONKLUSJONER

Komiteen viser videre til kommisjonens hovedfunn i rapporten:

- «Angrepet på regjeringskvartalet 22. juli kunne ha vært forhindre gjennom effektiv iverksettelse av allerede vedtatte sikringstiltak.
- Myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya sviktet. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22. juli.
- Flere sikrings- og beredskapstiltak for å vanskeliggjøre nye angrep og redusere skadevirkningene burde ha vært iverksatt 22. juli.
- Helse- og redningsarbeidet ivaretok de skadde og pårørende i akuttfasen på en god måte.
- Regjeringens kommunikasjon til befolkningen var god. Departementene maktet å videreføre sitt arbeid på tross av skadene.
- Med en bedre arbeidsmetodikk og et bredere fokus kunne PST ha kommet på sporet av gjerningsmannen før 22. juli. Kommisjonen har likevel ikke grunnlag for å si at PST dermed kunne og burde ha avverget angrepene.»

Komiteen vil også fremheve at kommisjonen «observerte at enkelte grunnleggende forutsetninger er avgjørende for etatenes prestasjoner. Der det sviktet, skyldes det primært at:

- Evnen til å erkjenne risiko og ta lærdom av øvelser har vært for liten.
- Evnen til å gjennomføre det man har bestemt seg for, og til å bruke planene man har utviklet, har vært for svak.
- Evnen til å koordinere og samhandle har vært mangelfull.
- Potensialet i informasjons- og kommunikasjonsteknologi har ikke vært godt nok utnyttet.
- Ledelsens evne og vilje til å klargjøre ansvar, etablere mål og treffe tiltak for å oppnå resultater har vært utilstrekkelig.

Etter kommisjonens mening handler disse lærdommene i større grad om ledelse, samhandling, kultur og holdninger – enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalg».

ANBEFALINGER

Komiteen viser til at kommisjonen skriver følgende som sin hovedkonklusjon:

«Kommisjonens oppfatning er at det som grunnleggende skilte det som gikk godt fra det som gikk dårlig 22. juli, i hovedsak var knyttet til holdninger, kultur og lederskap, og hvordan mennesker og orga-

nisasjoner utøvet den myndighet de var gitt. Etter vårt syn har Storting og regjering gjennom stortingsmeldinger og sentrale lovverk på samfunnssikkerhetsområdet foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet og på de fleste områder stilt opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i samfunnet. Utfordringen ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling.»

Komiteen viser videre til at kommisjonen presenterte 31 anbefalinger, tematisk fordelt slik:

- Tiltak på nasjonalt nivå
- Endringer i straffebestemmelser
- Tiltak i politiet
- Tiltak i Forsvaret
- Tiltak i helsevesenet
- Tiltak knyttet til redningsetatene
- Tiltak knyttet til sikkerhets- og etterretnings-tjenestene

2.2.3 Politianalysen

SAMMENSETNING OG MANDAT

Komiteen viser til utvalget som utarbeidet NOU 2013:9 Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer – Politianalysen, ble nedsatt den 8. november 2012. Utvalgets mandat var å analysere utfordringene i norsk politi. Analysen skulle peke på forslag til forbedringspunkter og tiltak for å legge til rette for bedre oppgaveløsning og mer effektiv ressursbruk i politiet. Komiteen viser til at utvalget var samlet om utredningen og de anbefalinger som ble fremmet.

HOVEDKONKLUSJONER

Komiteen viser til at utvalget understreket følgende om utfordringene og mulighetene for politiet:

«Politiet er i dag under et betydelig endringspress. Grunnleggende utviklingstrekk i samfunnet utfordrer den norske politimodellen og stiller nye krav til hva som er en god polititjeneste. Utvalget mener at politiet ikke i tilstrekkelig grad er organisert, styrt og ledet for å møte denne utviklingen. Den underliggende årsaken til dagens utfordringer er etter utvalgets vurdering todelt. På den ene siden har ikke politiet fått de rammevilkår som er nødvendige for å kunne styre, lede og utvikle virksomheten på en måte som best mulig svarer til oppgavene. På den annen side har heller ikke politiet evnet å utnytte de muligheter som faktisk finnes. For å utvikle et bedre og mer effektivt politi i fremtiden må politiet gis større handlingsrom til å organisere, styre og lede virksomheten. Samtidig må politiets egen evne til å gjøre nettopp dette også forbedres.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser videre til at utvalget fremhever politiets behov for å konsentrere seg om kjerneoppgavene, nødvendigheten av økt spesialisering for å

forbedre kvaliteten på oppgaveløsningen, samt oppmerksomhet om læring og utvikling i hele organisasjonen. Samtidig må politiet styrke sin nærhet og tilstedeværelse der befolkningen bor, med en polititjeneste som oppfyller forventningene til faglig dyktighet innen forebygging og etterforskning, beredskap og tilgjengelighet. Flertallet legger stor vekt på at utvalget mener at politiet i dag ikke er organisert, styrt eller ledet for å imøtekomme disse utfordringene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at utvalget dokumenterte svakhetene ved at det kun er i de store politidistriktene forutsetningene ligger til rette for å ha spesialistmiljøer som kan utvikles og bevares over tid. Videre uttalte utvalget at:

«Den lokale strukturen er i mange tilfeller et hinder for politiets mulighet til å drive effektiv forebygging, sikre lov og orden og tilby en god polititjeneste lokalt. Mange små tjenestesteder med få ansatte, knyttet opp i andre gjøremål enn kjerneoppgavene, gir verken effektiv forebygging, god responsevne eller effektiv kriminalitetsbekjempelse. Det skaper derfor også i liten grad trygghet for befolkningen.»

ANBEFALINGER

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at utvalget anbefalte

«at det gjennomføres to reformer i norsk politi; en strukturreform og en kvalitetsreform.

- Strukturreformen har som formål å frigjøre ressurser til løsning av kjerneoppgavene og legge forutsetninger for et kompetent og robust lokalt politi samt robuste fagmiljøer og spesialister regionalt og nasjonalt. Strukturreformen omfatter forslag om endringer i politiets oppgavesett og en ny struktur og organisering av politiet.
- Kvalitetsreformen har som formål å utvikle et kunnskapsbasert og effektivt politi med evne til kontinuerlig forbedring og utvikling. Kvalitetsreformen vil omfatte forbedringer i styring og ledelsesprosesser samt forbedringer knyttet til kvalitet og prestasjoner. Selv om strukturreformen og kvalitetsreformen er fremstilt som to adskilte reformer, understreker utvalget at disse i stor grad både henger sammen, og også i noen grad danner forutsetninger for hverandre.»

Flertallet viser til at arbeidet med kvalitetsreformen ble igangsatt raskt av POD, med Endringsprogrammet som det sentrale element. Strukturreformen gjennomføres ved Stortingets behandling av nærpolitireformen, og endringene som skal gjøres i politiets struktur etter Stortinget har vedtatt inndelingen av de nye politidistriktene.

Andre sentrale dokumenter

DIFI-RAPPORTEN «EVALUERING AV POLITIDIREKTORATET»

POLITIETS INTERNE EVALUERING (SØNDERLAND-RAPPORTEN)

«ETTERFORSKNINGEN I POLITIET I 2013»

Politiets eget endringsarbeid – Endringsprogrammet

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til gjennomgangen foran av politiske initiativ og ulike rapporter og utredninger, og at behovet for omfattende forbedringer i politiet var godt dokumentert. POD etablerte derfor Endringsprogrammet høsten 2012. Oppfølgingen av anbefalingene fra 22. juli-kommisjonen og Den særskilte komité til å behandle redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011 om angrepene 22. juli, nedsatt av Stortinget, var sentrale oppgaver ved utformingen og gjennomføringen av programmet. Flertallet vil fremheve at gjennomføringen av Endringsprogrammet har vært sentralt i arbeidet med forbedringsrådene som har blitt påpekt. Flertallet viser til at Endringsprogrammet omfattet 203 tiltak, samt ulike utredninger til bruk i politiet. Flertallet viser til at fem hovedområder ble prioritert, med antall tiltak i parentes:

- Styring, ledelse og kultur (65)
- Kommunikasjon og samhandling (76)
- Teknologi (14)
- Kapasitet, bemanning og ressurser (22)
- Kompetanse, trening, øving og læring (26)

Etter flertallets oppfatning viser oversikten omfanget og kompleksiteten i det endringsarbeidet som har pågått i politiet de senere årene. Flertallet viser at det videre arbeidet med Endringsprogrammet, og de 203 tiltakene, nå er knyttet nærmere til linjeorganisasjonen i POD. Flertallet mener dette er fornuftig, for at Endringsprogrammet skal bidra til å skape varige forbedringer i politiet. Flertallet legger til grunn at POD vil ha den nødvendige oppmerksomhet knyttet til oppfølgingen av forbedringspunktene og at regjeringen på egnet måte vil informere Stortinget om fremdriften i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at det alvorlige bakteppet for arbeidet med politireformen, med terrorangrepene 22. juli 2011, de 77 drepte og flere sårede i Oslo og på Utøya, samt anbe-

falingene fra NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen, inviterer til sterkere politisk ansvar.

Det er disse medlemmers oppfatning at graden av alvor som er med på å prege endringsbehovet for politiet, forplikter Stortinget tverrpolitisk å være informert og involvert i hovedlinjene i endringene politiet står overfor.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at en generell opplisting av tiltak hos POD ikke er å regne som politisk medansvarlighet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil peke på det gode endringsarbeidet som er gjennomført i politidistriktene i etterkant av Gjørsv-kommisjonens rapport. Dette betyr at man over hele landet har et ganske annet politi i dag enn i 2011. Dette endringsarbeidet er utført både i store og små politidistrikter. Arbeidet synes også gjennomført med god involvering av alle grupper i politietaten.

3. Utvikling og forventninger

3.1 Sammendrag

Politiet er del av et samfunn i utvikling. Politiet må utvikles for å kunne fylle sin funksjon på en god måte. Endringer i demografiske forhold og kommunikasjonsformer er blant det som kan gi behov for justeringer.

På et generelt plan preges det norske samfunnet i våre dager av økonomisk velstand, tillit mellom innbyggerne og offentlige institusjoner, lite kriminalitet, forventninger til bruk av moderne teknologi, og store forventninger til innholdet i offentlige tjenester. Samtidig er landet mer heterogent enn før, og det er bred kontakt over landegrensene. Også i Norge må vi forholde oss til økonomisk ulikhet, nød, utnyttning og andre faktorer av betydning for kriminaliteten. I proposisjonen peker departementet på enkelte trekk ved samfunnsutviklingen og kriminalitetsutviklingen som kan være av betydning for politiets arbeid.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at politiet i dag møter et annet kriminalitetsbilde enn for kun noen få år siden. Samtidig er det store krav i befolkningen til politiets arbeid. Komiteen mener dette øker behovet for at politiet er i stand til å være en organisasjon i stadig endring, med både personellmessige og teknologiske tilpasninger som gjør oppgaveløsningen gradvis bedre.

Komiteen viser videre til at befolkningssammensetningen endres og antallet innbyggere øker.

Omfanget av enkelte kriminalitetstyper blir mer omfattende, samtidig som den registrerte kriminaliteten samlet sett reduseres. Når alvorlig kriminalitet innen seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner, narkotikalovbrudd, menneskehandel, cyberkriminalitet og grenseoverskridende organisert kriminalitet øker, stiller dette store krav til politiets kompetanse, kapasitet og fleksibilitet.

Komiteen vil fremheve at cyberkriminalitet kan omfatte alt fra terrorhandlinger, grooming, spredning av overgrepbilder av barn og voksne, samt økonomisk kriminalitet i stort eller lite omfang. Komiteen mener det er avgjørende at politiet har tilstrekkelig kompetanse både lokalt og nasjonalt til å møte utfordringene fra IKT-kriminalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til sammenhengen mellom omfanget av kriminalitet og befolkningstetthet. Etter flertallets mening vil dette være en av faktorene for politiets ressursdisponering. I tillegg må blant annet geografi, infrastruktur og lokale forhold tas med i vurderingen. Det har betydning for politiets tilstedeværelse i et langstrakt og tidvis vanskelig tilgjengelig land, og dermed også forutsetninger for forebygging og beredskap for uventede hendelser.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at politiet, så vel som å bekjempe kriminalitet, har en viktig samfunnsoppgave ved å skape trygghet i samfunnet. Denne tryggheten er viktig over hele landet, slik at en storstilt sentralisering av ressursene ikke vil være heldig. Da vil man lett skape et A- og B-politi.

4. Kort om politireformer i Danmark, Sverige og Finland

4.1 Sammendrag

Departementet gjør rede for politireformer i Danmark, Sverige og Finland, under punkt 4 i proposisjonen.

4.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til proposisjonen.

Flertallet viser videre til at politireformen bygger på rapporten fra Gjørsv-kommisjonen og Politianalysen. Formålet med reformen er å utvikle et kunnskapsbasert og effektivt lokal politi med evne til kontinuerlig forbedring, samt å frigjøre ressurser til

løsning av kjerneoppgavene. Den skiller seg således fra politireformer med økonomiske formål. Flertallet vil understreke at en norsk politireform må ta hensyn til disse spesielle forutsetningene, og de særegne forholdene hva gjelder geografi, infrastruktur, og innbyggertall. Flertallet mener at disse forholdene gjør det vanskelig å sammenligne den norske politireformen direkte med politireformer i andre nordiske land. Relevante erfaringsdata må det imidlertid ses hen til for å sikre nødvendig erfaringslæring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at læringspunktene fra politireformene i Danmark, Sverige og Finland er begrenset til en omtale på under 1 1/2 side i proposisjonen. Dette til tross for at det konstateres at resultatene var varierende, blant annet at resultatet av reformen i Danmark var at «politiets resultater falt betydelig i implementeringsprosessen, og at befolkningens tillitt til politiet sank». Det er også opplyst om at politiet i Danmark «nå har dårligere lokalkunnskap og mindre grad av personlige relasjoner til befolkningen og i det hele tatt mindre lokal tilknytning». Erfaringene fra Sverige og Finland er ikke redegjort for, bare målsettingene er gjengitt.

Disse medlemmer mener det er utilfredsstillende at det i proposisjonen ikke er drøftet eller påvist hvordan vi i Norge skal unngå de negative erfaringer man har gjort i f.eks. Danmark, eller lære av positive erfaringer fra dette eller andre land. En slik manglende erfaringslæring i forbindelse med Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med politireformen, legger også et dårlig grunnlag for det generelle arbeidet med erfaringslæring i etaten.

Disse medlemmer påpeker at regjeringen har hatt mulighet til å se dette i sammenheng, dra lærdommer fra flere land, ikke minst våre nordiske naboland, og sikre sterkere resultater i Norge. Regjeringen har likevel latt være å gjøre dette.

Disse medlemmer registrerer at i Sverige er det i den siste reformen, som ble iverksatt 1. januar 2015, bestemt at over halvparten av de ansatte skal plasseres nærmest innbyggerne og resten av organisasjonen bygges opp på dette grunnlaget. Prop. 61 LS (2014–2015) ser ikke ut til å ha noen bevisst holdning til dette temaet, men legger opp til å bygge organisasjonen ovenfra og ned. Med et slikt utgangspunkt er det ikke mulig å beregne hvor stor andel av de ansatte som er igjen til å jobbe i første linje, når strukturen er på plass.

Disse medlemmer ser dette som en generell svakhet ved reformen; endringer er lite grunnlagt, og lærdommer fra tidligere, eller andres, erfaringer er ikke trukket. Reformen viser med andre ord ikke hvordan egne eller andres erfaringer er anvendt i ar-

beidet med de faktiske endringer som foreslås, og som ville gitt økt gjennomslagskraft for begrunnelse, noe som videre også ville gitt reformen større legitimitet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at erfaringene fra de nevnte land ikke ensidig er positive, og det er grunn til å merke seg at oppfatningen av reformen er forskjellig, avhengig av hvor man befinner seg og hvilken rolle man har i organisasjonen.

5. Politiets rolle og verdigrunnlag

5.1 Sammendrag

En vurdering av hvordan politiet skal innrettes, må bygge på en oppfatning av hvilke tjenester politiet skal levere. I proposisjonen oppstilles en del sentrale krav for polititjenesten frem mot 2020. Disse kravene skal virke dimensjonerende for en tjenestestedstruktur, og være retningsgivende for hvilke tjenestesteder som skal opprettholdes og hvilke som skal slås sammen. Enkelte av kravene er oppfylt i dag, mens andre vil kreve et betydelig utviklingsarbeid. Punktene nedenfor er ikke uttømmende, men beskriver en del elementer av betydning for den enkelte innbygger. Kravene må være relevante og sikre god styringsinformasjon.

Publikumsservice:

- Tjenestestedene tar imot anmeldelser, søknader og andre henvendelser, og gir veiledning til publikum om politiets tjenestetilbud. Ved anmeldte forhold iverksettes eventuell etterforskning snarest mulig.
- Tjenestestedene skal ha fleksible åpningstider som gjør det mulig å få utført tjenester hos politiet utenfor kontortid minst én dag i uken.
- Minst 90 pst. av innbyggerne i hvert distrikt har maksimalt 45 minutters kjøretid til nærmeste tjenestested.
- 95 pst. av alle anropene til 112 skal være besvart innen 20 sekunder på landsbasis.

Forebygging:

- Politiet skal drive et aktivt forebyggende arbeid i egen regi og i samarbeid med andre.
- Hver kommune har minst én fast kontaktperson ved lensmannskontoret eller politistasjonen (politikontakt). Politikontakten bistår i politirådsarbeidet i «sin» eller «sine» kommuner, og fungerer som et kontaktpunkt for det forebyggende arbeidet i distriktet.
- Politiet skal jevnlig drøfte innretningen av det forebyggende arbeidet og vakt- og patruljetjenesten i området, med berørte kommuner.

Tilgjengelighet og beredskap:

Tilgjengelighet og beredskap er grunnleggende for tilliten politiet har i befolkningen. Beredskapen skal være tilfredsstillende i hele landet:

- Alle politidistriktene har innsatspersonell som kan håndtere krevende hendelser.
- Polititjenestemenn og -kvinner bor spredt, slik at flest mulig lokalsamfunn har politiansatte boende i sitt lokalmiljø. I ansettelsesprosessen legges det vekt på å oppnå bosetting på steder der det ikke allerede bor polititjenestemenn eller -kvinner. Politiet skal vurdere incentivordninger for å oppnå bosetting og tilstedeværelse fra politiet i lokalsamfunnet.
- Publikum skal oppleve rask respons og god kvalitet på politiets beredskap som også omfatter god samhandling og god etterforskning i alle ledd.
- Politianalysens anslag for tjenestesteder er for lavt. Organiseringen av politiet skal gjøres slik at publikum opplever at de har et tilgjengelig politi når de har behov for politiets tjenester.

Responstidskravene skal gjelde ved ekstraordinære hendelser, hendelser hvor liv er direkte truet og/eller hvor det er umiddelbart behov for innsats fra politiet. Politidirektoratet har fastsatt følgende responstidskrav for 2015:

- I byer/tettsteder med over 20 000 innbyggere: 10 minutter i halvparten, og 15 minutter i 80 pst. av alle tilfeller.
- I tettsteder med mellom 2 000 og 19 999 innbyggere: 15 minutter i halvparten, og 30 minutter i 80 pst. av alle tilfeller.
- I øvrige områder: 22 minutter i halvparten, og 45 minutter i 80 pst. av alle tilfeller.

Departementet legger til grunn en vesentlig og målrettet forbedring av responstiden frem mot 2020, og at dette følges jevnlig opp.

Det er dokumentert betydelige svakheter på straffesaksområdet. Gjennom ulike tiltak skal det oppnås bedre resultater:

- Kvaliteten på politiets straffesaksarbeid skal forbedres. Andelen straffesaker som oppklares skal økes, og saksbehandlingstiden skal reduseres. Antallet ikke påtaleavgjorte straffesaker skal reduseres betydelig, og tidsforløpet fra anmeldelse til rettskraftig dom skal reduseres.

- Når et forhold anmeldes, skal eventuell etterforskning iverksettes snarest mulig. På et åsted starter etterforskningen normalt av første tjenestemann på stedet. Vedkommende ferdigstiller også saken i størst mulig grad.
- Saker med antatt kjent gjerningsmann skal ikke henlegges på grunn av manglende etterforskningskapasitet med mindre det foreligger en særlig grunn som tilsier det. Riksadvokaten klargjør nærmere i instruks vilkårene for henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingsskapasitet.

Påtalejurister og etterforskere skal samhandle for å få en mest mulig effektiv straffesaksbehandling. Videre skal politiet i større grad innhente spisskompetanse utenfor etaten, for eksempel innen økonomi og teknologi, til bruk i etterforskning.

Politidistriktene skal sikre god forebygging og etterforskning av:

- saker om vold i nære relasjoner
- saker om seksuelle overgrep
- saker om menneskehandel

Politidistriktene skal også sikre gode rutiner for avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner. For å lykkes med dette arbeidet er det viktig med lederfokus og organisering av robuste fagmiljøer.

Videre skal det fremmes en lovproposisjon med nye bestemmelser om avhør av barn og andre særlig sårbare individer i straffesaker. Proposisjonen vil blant annet inneholde forslag om:

- Ny avhørsmodell for barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner i straffesaker. Det vil blant annet vurderes om vi trenger dommerlede avhør. Det vil også bli vurdert tiltak som skal legge til rette for at flere går til politiet dersom de har mistanke om at barn eller særlig sårbare voksne utsettes for vold og seksuelle overgrep. Avhørene skal finne sted innenfor den lovfestede frist.
- Spørsmål om bruk av barnehus skal være obligatorisk.

Straffesaksarbeidet i politiet inngår i en kjede, der blant annet også domstolene og kriminalomsorgen er aktører. Bedre resultater i politiet kan medføre endringer i oppgavetilfanget – herunder kapasitetsutfordringer – for andre aktører i kjeden. Departementet vil følge utviklingen nøye med tanke på behov for tiltak mot uheldige «flaskehals» ulike steder i kjeden.

5.2 Komiteens merknader

5.2.1 Historikk

Komiteen viser til Politirulleutvalgets betydelige innsats i utviklingen og moderniseringen av politiet. Utvalget la frem to utredninger, og avsluttet sitt arbeid i 1987.

Komiteen viser til at det i lang tid har vært bred politisk tilslutning til de ti grunnprinsipper for norsk politi som ble lansert av Politirulleutvalget. De omhandler politiets oppbygning, virksomhet og rolle i samfunnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er fornøyd med at nærpolitireformen bygger videre på de ti grunnprinsippene, og styrker nærpolitimodellen ytterligere gjennom tydelige krav til polititjenesten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det i proposisjonen ikke er drøftet eller dokumentert hvordan de ti grunnprinsippene for norsk politi skal bli ivaretatt med de endringer som er foreslått.

Disse medlemmer ser dette som en generell svakhet ved reformen: Målsettinger fremføres uten at det grunnis eller sannsynliggjøres at, eller hvordan, målsettingene vil bli nådd.

Disse medlemmer stiller seg tvilende til om grunnprinsippene blir ivaretatt. Særlig grunnprinsipp 4: om at politiet skal være desentralisert, grunnprinsipp 6: om samspillet med publikum, grunnprinsipp 7: om å være integrert i lokalsamfunnene, og punkt 9: om å legge vekt på politiets forebyggende virksomhet, ser ut til å bli direkte berørt av endringene i Prop. 61 LS (2014–15), uten at det er gjort tilstrekkelig rede for hva dette vil kunne bety i praksis. At regjeringen omgår en slik drøfting i sitt forslag, er lite betryggende, og svekker reformens legitimitet.

Disse medlemmer mener at de ti grunnprinsippene er såpass bærende for politiets rolle, oppgaveløsning, egenforståelse og verdigrunnlag, at det ville vært naturlig å drøfte innvirkningen disse har hatt på de forslag regjeringen har kommet med, og omvendt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener det framlagte forslag til reform fra regjeringen og Venstre vil svekke det lokale politiet, og at man legger opp til mindre kontroll av etaten. Dette medlem kan ikke se at reformen vil føre til at politiet fortsatt blir en integrert del av lokalsamfunnene. Det legges i mindre grad vekt på forebyggende virksomhet. Regjeringens proposisjon mangler relevante drøftelser og vurderinger på dette området.

5.2.2 Et tilgjengelig, pålitelig og beredt norsk politi

Komiteen understreker at målet om et tilgjengelig, pålitelig og beredt politi skal ligge til grunn for vurderingene av behovet for endringer.

Komiteen viser til Gjörv-kommisjonen som trakk frem at politiet ikke var beredt til å møte terroren i 2011. Både Gjörv-kommisjonens rapport og Politianalysen viser at man er nødt til å foreta endringer som gjør politiet i stand til å møte både dagens og fremtidens kriminalitetsutfordringer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er opptatt av at man gjennom Nærpolitireformen gir politiet de rammebetingelsene og ledelsesverktøyene som trengs for å løse sitt samfunnsoppdrag i tråd med befolkningens forventninger. Flertallet viser til at Gjörv-kommisjonen trakk frem den politiske detaljstyringen av politiet som en svakhet. Gjennom å gi politiet større faglig frihet under ansvar og hensiktsmessige rammebetingelser, kan man legge til rette for god ledelse, kultur og holdninger. Det er helt avgjørende for å sikre at det tas riktige valg når alvorlige situasjoner oppstår. Dette må kombineres med utvikling og bruk av IKT, kunnskap og informasjonsflyt. Samhandling med innbyggerne og andre aktører må holde god standard for å sikre et effektivt og kompetent politi.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Gjörv-kommisjonens hovedkonklusjon var at «(...) det som grunnleggende skilte det som gikk godt fra det som gikk dårlig 22/7, i hovedsak var knyttet til holdninger, kultur og lederskap, og hvordan mennesker og organisasjoner utøvet den myndighet de var gitt» (s. 485), og at dette er lite vektlagt i Prop. 61 LS (2014–2015).

Disse medlemmer ser dette som en generell svakhet ved reformen; den legger større vekt på organisering, enn på innhold.

Disse medlemmer registrerer at Gjörv-kommisjonen av flertallet brukes til å skyve hovedansvaret for de store endringene politiet står overfor fra politisk nivå til det faglige nivået.

Disse medlemmer stiller seg ikke bak en slik ansvarsforskyvning. Politiets demokratiske rolle, deres samfunnsoppdrag og rollen som samfunnets maktapparat, gjør at hovedtrekkene i endringene, også for innholdet, må forankres politisk.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil bemerke at slik reformen er lagt frem for Stortinget, vil den legge opp til at fremtidens politi blir mer direktoratstyrt. Mange i politiet oppfatter i dag at Po-

litidirektoratet ikke har funnet sin rolle i politiorganisasjonen, og at det er et forsinkende og hemmende ledd i mange situasjoner. Dette medlem er derfor skeptisk til å legge enda videre fullmakter til dette direktoratet.

5.2.3 Sentrale krav til politiets arbeid fremover

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at nærpolitireformen legger opp til at politiet skal måles på sin aktivitet for å løse samfunnsoppdraget. Det er satt sentrale krav for publikumsservice, forebygging, tilgjengelighet og beredskap for polititjenesten frem mot 2020.

Flertallet forventer at disse kravene skal virke dimensjonerende for en tjenestestedsstruktur, og være retningsgivende for hvilke tjenestesteder som opprettholdes og hvilke som skal slås sammen.

Flertallet viser til kravene som er satt i Prop. 61 LS (2014–2015) og forliket mellom Høyre, Venstre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet, og slutter seg til disse kravene. Flertallet forutsetter at regjeringen legger til grunn en vesentlig og målrettet forbedring av responstiden frem mot 2020, og at dette følges opp jevnlig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det i proposisjonen er redegjort for en del krav som er ment å være dimensjonerende for tjenestestedsstrukturen, jf. bl.a. side 26/27 i proposisjonen, og merker seg at «Enkelte av kravene er oppfylt i dag, mens andre vil kreve et betydelig utviklingsarbeid». Det fremstår som uklart på hvilket tidspunkt kravene skal være oppfylt: Skal dette være som et direkte resultat av omorganiseringer? Er det krav som skal tilstrebis i den første tiden etter at omorganiseringen er i mål? Når er det i så fall rimelig å vente at kravene vil være innfridd?

Disse medlemmer vil også peke på at en rekke av kravene er utydelige og skjønsmessig utformet, bl.a. at «Politiet skal drive et aktivt forebyggende arbeid» og at publikum skal oppleve «god kvalitet på politiets arbeid».

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ser at ikke alle krav kan være detaljert utformet, ei heller som rene objektive kriterier. Men mengden skjønsmessig utformede krav gir ikke lokalsamfunnene tilstrekkelig informasjon eller forutsigbarhet for de lokale løsningene. Når den lokale prosessen som er forventet heller ikke er omtalt, sikrer formuleringene i proposisjonen heller ingen for-

ankring av prosessen, eller medeierskap til sluttresultatet lokalt.

Disse medlemmer kan ikke se at regjeringen har spesifisert kravene for plassering av tjenestesteder, eller hvilke kapasiteter disse skal ha, på en slik måte at publikum vet hva de kan forvente av polititjenester i lokalmiljøet. Kravspesifikasjoner er vesentlig, både for forventningsavklaring hos publikum og for muligheten til å evaluere i hvilken grad de nye politidistriktene leverer i henhold til krav om et tilstedeværende nærpoliti.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener flertallets forslag til tjenestestedstruktur er mangelfullt utredet. Departementet kan ikke gi svar på hvor mange tjenestesteder som i ytterste konsekvens kan bli nedlagt som en følge av kravet om at «minst 90 pst av innbyggerne i hvert distrikt har maksimalt 45 minutters kjøretid til nærmeste tjenestested». Med bosettingsmønsteret i dette landet vil ikke et slikt krav kunne forhindre en massiv sentralisering, selv om kravet fremstår som en slags garanti mot for store avstander. Dette medlem mener det er underlig at ikke regjeringen har skaffet seg en oversikt over hvor mange nedlagte tjenestesteder som kan komme framover selv med dette kravet.

Dette medlem mener kriteriene regjeringspartiene og Venstre legger opp til for tjenestestedsstrukturen, er for vage. Det er viktig at Stortinget fastsetter konkrete kriterier. De foreslåtte kriteriene gir for vide fullmakter til organer som ikke er direkte underlagt folkevalgt kontroll. Det er uheldig for den fremtidige utviklingen at politiet overlater dette til et direktorat.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme egen sak for Stortinget om fastsettelse av tjenestestedsstrukturen i politidistriktene.»

Dette medlem vil peke på paradokset i at regjeringen ikke ser ut til å mene at større avstand mellom lensmannskontor og innbyggere er et problem, samtidig som de innfører kompensasjonsordninger for at politifolk fortsatt skal være bosatt i lokalsamfunnene. Dette medlem vil understreke verdien av lensmannskontorene og nærpolitiet, og påpeker at avstand er en viktig faktor for om politiet i fremtiden kan være et reelt nærpoliti eller ikke. Slike foreslåtte kompensasjonsordninger kan ikke være en varig god løsning for å sikre at det bor politifolk spredt i hele landet. Den beste løsningen er å styrke lensmannskontorene i hele landet slik at de blir attraktive arbeidsplasser og sørge for at avstanden mellom kontorene ikke blir for stor.

5.2.4 Responstidskravene

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet påpeker at hvilket nivå responstiden skal beregnes på, ikke er presisert i proposisjonen. Dersom responstiden beregnes per driftsenhet heller enn per distrikt, reduseres trolig effekt av at byer og tettsteder trekker gjennomsnittstallet opp.

Disse medlemmer ber regjeringen vurdere hvilket nivå responstiden skal beregnes på.

Komiteens medlem fra Senterpartiet har en forventning om at kravene til responstid blir reelle i hele landet. Dette er nødvendig for at innbyggere skal føle trygghet, og få hjelp når de trenger det. Kravene til responstid må følges nøye, slik at man ikke får uforsvarlige tilstander enkelte steder i landet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om hvordan responstiden kan reduseres i distriktene.»

«Stortinget ber regjeringen årlig informere Stortinget om politidistriktenes evne til å nå kravene til responstid.»

5.2.5 Sentrale behov på straffesaksområdet

Komiteen viser til at politiet inngår i en kjede med blant annet domstolen og kriminalomsorgen som aktører. Bedre resultater hos politiet kan medføre endringer i oppgavetilfang og kapasitetsutfordringer for andre aktører i kjeden. Komiteen forventer at regjeringen følger utviklingen nøye med tanke på nødvendige tiltak for å kompensere den virkningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til regjeringens tiltak for å forbedre kvaliteten på politiets straffesaksarbeid:

- Kvaliteten på politiets straffesaksarbeid skal forbedres. Andelen straffesaker som oppklares skal økes, og saksbehandlingstiden skal reduseres. Antallet ikke påtaleavgjorte straffesaker og tidsforløpet fra anmeldelse til rettskraftig dom skal reduseres.
- Når et forhold anmeldes, skal eventuell etterforskning iverksettes snarest mulig. På et åsted starter etterforskningen normalt av første tjenestemann på stedet. Vedkommende ferdigstiller også saken i størst mulig grad.
- Saker med antatt kjent gjerningsmann skal ikke henlegges på grunn av manglende etterforskningskapasitet med mindre det foreligger en særlig grunn som tilsier det. Riksadvokaten klargjør

nærmere i instruks vilkårene for henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet.

- Påtalejurister og etterforskere skal samhandle for å få en mest mulig effektiv straffesaksbehandling. Videre skal politiet i større grad innhente spisskompetanse utenfor etaten, for eksempel innen økonomi og teknologi, til bruk i etterforskning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at politidistriktene skal sikre bedre rutiner for avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner. Flertallet forventer at det legges til rette for god ledelse og organisering av robuste fagmiljøer.

Flertallet imøteser regjeringens varslede proposisjon med nye bestemmelser om avhør av barn og andre særlig sårbare individer i straffesaker. Proposisjonen vil blant annet inneholde forslag om en ny avhørmodell for barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner i straffesaker. Det vil også bli vurdert tiltak som kan legges til rette for at flere går til politiet dersom de har mistanke om at barn eller særlig sårbare voksne utsettes for vold og seksuelle overgrep. Flertallet forventer at avhørene skal finne sted innenfor den lovfestede frist.

5.2.6 Etterforskning

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, stiller seg bak beskrivelsen i proposisjonen om at det foreligger betydelige svakheter på straffesaksområdet, og er enige med regjeringen i at det er behov for tiltak dersom man skal oppnå bedre resultater i etterforskningen og straffesaksarbeidet i fremtiden. Flertallet mener det er behov for tiltak som hever kvaliteten i straffesaksarbeidet og som legger til rette for kunnskapsbasert etterforskning.

Flertallet vil sterkt understreke betydningen av god fagledelse innen etterforskningsfeltet. Dette skal ivareta både effektiv kriminalitetsbekjempelse og god rettssikkerhet. Flertallet vil spesielt peke på at det etableres arbeidsformer og rutiner som ivaretar klare ansvarsforhold og gode kontrollprosedyrer. Videre understreker flertallet at det er et lederansvar å legge til rette for systematisk læring og erfaringsutveksling innen etterforskningsfeltet.

Flertallet vil videre trekke frem at det er behov for at det etableres karriereveier for de som jobber med etterforskning. Det er i dag utfordringer knyttet til blant annet rekruttering av etterforskere, lønnsgap mellom operativt politi og etterforskere og høyt arbeidspress på etterforskning. Samtlige fagorganisasjoner i politiet har trukket frem denne

utfordringen. Riksadvokaten, Politijuristene og NTL trekker videre frem behovet for økt bruk av sivile med faglig relevant bakgrunn i etterforskningen, også av hverdagskriminalitet. Disse trekker også frem behovet for mer trening på etterforskningsfeltet. Dette er innspill flertallet slutter seg til.

Flertallet vil videre peke på noen viktige utfordringer knyttet til etterforskning og ledelse. Riksadvokatens rapport av 9. februar 2015, etter den såkalte Monika-saken (Monika Sviglinskajas dødsfall i 2011), påviser blant annet mangelfull etterforskningsledelse og kritikkverdig håndtering av interne varslere. I Politidirektoratets rapport «Etterforskningsarbeid i politiet 2013» pekes det på rekrutteringssvikt til etterforskningsfaget, stor gjennomtrekk, lav status og manglende sertifisering og etterutdannelse. Flertallet mener derfor det er behov for å heve statusen til etterforskningsfaget, og at dette også må være en viktig del av arbeidet med kultur og ledelse fremover.

Flertallet vil særlig framheve innspillene fra Norges Juristforbund om at det etableres en enhet i hvert politidistrikt som evaluerer tidligere straffesaker med det formål å gjøre straffesaksbehandlingen sterkere, samt innspillet om å etablere en funksjon som bidrar til å gi kritiske innspill til pågående etterforskninger. Begge deler bidrar til konkret læring og kvalitetsheving, i tillegg til å bidra til en kultur for læring, takhøyde og åpenhet, ved at enheten og funksjonen fremheves som positive og ønskelige. Etablerte ansvarslinjer i etterforskningen skal ikke berøres av slike kontrollfunksjoner.

Flertallet vil også understreke at Riksadvokatens prioriteringer på etterforskningsområdet etterleves og at tilsynsrapporter fra statsadvokater blir fulgt opp. Flertallet anser unnlatelser på disse feltene som svært alvorlige. Flertallet forventer at departementet etablerer rutiner for oppfølging av politidistrikt som har avvik, for eksempel ved at politimester og riksadvokatens representant sammen konkluderer med hva de konkrete oppfølgingspunktene skal være for å fjerne avviket.

Flertallet vil peke på at arbeidet med ny straffeprosesslov er en anledning til å ta opp de nevnte utfordringene, og bidra til å heve kvaliteten i etterforskningen og styrke innbyggernes rettssikkerhet. Flertallet forventer at det blir gjort.

SÆRLIG OM VOLD I NÆRE RELASJONER OG SEKSUELLE OVERGREP

Flertallet er positiv til at proposisjonen fremhever at:

«Politidistriktene skal sikre god forebygging og etterforskning av saker om vold i nære relasjoner, saker om seksuelle overgrep, saker om menneskehandel.»

Flertallet støtter at disse sakene trekkes frem særskilt og mener det er behov for at det opprettes egne fagmiljøer i distriktene som er dedikerte til å forebygge og etterforske disse sakene for å sikre at intensjonene om økt kvalitet i disse sakene ivaretas.

Flertallet ber regjeringen sørge for tilstrekkelig god kompetanse i førstelinjen angående vold i nære relasjoner og voldtekt.

Flertallet viser til at håndteringen av seksualforbrytelser er et av flere eksempler på at kultur og ledelse kan påvirke prioriteringene i politiet og kvaliteten på etterforskningen. Flertallet viser til politiets egen rapport «Politiets etterforskning av seksuelle overgrep» (2015), der det konkluderes med at seksuallovbrudd i en del tilfeller nedprioriteres til fordel for mindre alvorlige saker, på tross av Riksadvokatens ønske om at etterforskning av alvorlige seksuallovbrudd skal prioriteres og behandles raskt. Evalueringen viser at det ikke finnes nasjonale, konkrete måltall innen seksuallovbrudd, samtidig som det finnes konkrete saksbehandlingsfrister for mindre alvorlige saker, og at det er kombinasjonen av disse to tingene gjør at kriminalitetsområder med konkrete måltall i en del tilfeller prioriteres foran seksualforbrytelser.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en nasjonal handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det i proposisjonen stort sett er gjengitt allment aksepterte målsettinger for straffesaksarbeidet, og få nye tiltak av betydning, i tråd med det generelle inntrykket av reformen for øvrig.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen skriver at de ønsker en forbedring av politiets straffesaksarbeid, men stiller ikke konkrete krav til politiets etterforskning eller straffesaksarbeid. Det utdypes ikke hvordan politiet skal kunne oppnå økt kvalitet i straffesaksarbeidet. Tiltakene er lite ambisiøse. For eksempel foreslås følgende tiltak:

«Når et forhold anmeldes, skal eventuell etterforskning iverksettes snarest mulig. På et åsted starter etterforskning normalt av første tjenestemann på stedet. Vedkommende ferdigstiller også arbeidet i størst mulig grad.»

Formuleringene «snarest mulig» og «i størst mulig grad» er lite ambisiøse, og det er svært usikkert om tiltakene vil bedre kvaliteten i etterforskningen. Det utdypes ikke nærmere hva som ligger i disse begrepene, og tiltakene drøftes heller ikke på noen måte. Det vil være opp til politidistriktene selv å gjøre disse vurderingene i det daglige. Disse medlemmer er kritiske til at det ikke oppstilles momenter

politiet skal forholde seg til i sine vurderinger. Uklarheten i tiltakene gjør det vanskelig å vurdere om dette er en reell endring fra dagens praksis i politiets arbeid og om tiltakene vil styrke kvaliteten i etterforskningen.

Disse medlemmer viser til at det følger av proposisjonen at

«påtalejurister og etterforskere skal samhandle for å få en mest mulig effektiv straffesaksbehandling.»

Disse medlemmer er enige i denne intensjonen, men mener det er behov for konkretisering av tiltak av hvordan dette skal oppnås. Disse medlemmer merker seg at dette er nok et eksempel på at proposisjonen har en god intensjon, men ikke følger opp med konkrete tiltak som bidrar til å lykkes med å nå målet.

Disse medlemmer vil trekke frem at tydelig og god etterforskningsledelse er avgjørende i arbeidet med å sikre en rettsikker straffesaksbehandling. Det er derfor skuffende at denne tematikken i svært liten grad omtales i proposisjonen. For å oppnå endringer i kultur og ledelse kreves det langsiktig arbeid i politiet, både i politidistriktene og i POD, men også konkrete tiltak som er politisk forankret.

Disse medlemmer mener det er positivt at det trekkes frem at politidistriktene skal sikre god forebygging og etterforskning av saker om vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep og menneskehandel. Disse medlemmer vil understreke at disse sakene skal prioriteres av politiet, og viktigheten av at disse sakene ikke blir lagt til side til fordel for mindre alvorlige saker. Det er en kjensgjerning at saker som omhandler vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep og menneskehandel kan være kompliserte og tidkrevende. Disse medlemmer kjenner til at det kan være en utfordring at krav om å nå måltall står i veien for en slik prioritering i politidistriktene. Disse medlemmer mener derfor det er viktig at de eksisterende måleparameterne, og eventuelle negative konsekvenser av disse, vurderes nærmere. Disse medlemmer mener det er behov for at det opprettes egne fagmiljøer i distriktene som er dedikerte til å forebygge og etterforske disse sakene for å sikre at intensjonene om økt kvalitet og bedre rettsikkerhet for innbyggeren ivaretas. Disse medlemmer mener en særlig satsing med egne fagmiljøer på vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep og menneskehandel i politidistriktene vil bidra til mer kunnskapsbasert etterforskningsarbeid på krevende saksområder.

Disse medlemmer vil videre påpeke viktigheten av at etterforskningsarbeidet er kunnskapsbasert. Det bør jobbes for å iverksette konkrete tiltak for å legge til rette for kunnskapsbasert etterforskning.

Et slikt tiltak vil kunne være at PHS og POD får et felles oppdrag om å sikre at alle politidistrikter til enhver tid har tilgang til den nyeste kunnskapen om avhørsmetoder.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har merket seg at etterforskningsarbeidet i politiet i stadig økende grad har vært gjenstand for kritikk, både i media, internt i politiet og den senere tid også fra justis- og beredskapsministeren. Disse medlemmer er positive til tanken om å opprette større etterforskningsmiljø, men vil påpeke at utfordringene ikke løses alene ved å opprette større fagmiljøer uten en mer helhetlig tilnærming til problemene. Den siste tids hendelser har vist at landets store etterforskningsmiljøer ikke er fritatt for disse problemene. Det er derfor behov for konkretisering av tiltak på dette området og for å se på om ikke erfaringene med spesialetterforskere i Norge, svensk politis erfaringer med sivile etterforskere og engelsk politis bruk av sivile patruljer for sporsikring også kan være relevante for det norske etterforskningsmiljøet. Det er et paradoks at sivilt ansatte spesialetterforskere arbeider med de største og mest komplekse sakene, men at sivile etterforskere ikke benyttes til å etterforske hverdagskriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil videre trekke frem at det er behov for at det etableres karriereveier for de som jobber med etterforskning. Det er i dag utfordringer knyttet til blant annet rekruttering av etterforskere, lønnsgap mellom operativt politi og etterforskere og høyt arbeidspress på etterforskning. Det fremstår også for enkelt å avgi etterforskere til annen tjeneste. Samtlige fagorganisasjoner i politiet har trukket frem denne utfordringen. Det er avgjørende at det konkretiseres tiltak som innebærer at det tas tak i denne utfordringen. Dette ansvaret må tas både politisk, i POD og av politimesterne. Det er i dag ingen egne sertifiseringsordninger for etterforskerne. En nyutdannet etterforsker kan gjennomføre et krevende avhør første dag på jobb etter endt utdanning ved PHS. Dette er ikke tilfelle for operativ tjeneste. Disse medlemmer mener det er behov for å innføre en sertifiseringsordning for etterforskerne. En sertifiseringsordning vil også kunne bidra til å skape en karrierevei for etterforskerne.

Disse medlemmer vil også fremheve behovet for mer trening på etterforskningsfeltet. Dette er innspill Riksadvokaten har løftet frem. Mens operativt politi har fått anledning til å trene i stadig større grad, er det ingen øvelser for etterforskere. Disse medlemmer mener det bør etableres obligatoriske øvelser som involverer etterforskere og etterforskningsarbeid.

Disse medlemmer mener de skisserte utfordringene viser behovet for en nasjonal handlingsplan for etterforskning og mener det er behov for en handlingsplan som blant annet omfatter problemstillingene nevnt overfor og følgende tiltak:

- Karriereveier og kvalitet. Innføring av sertifiseringsordning for etterforskere
- Flere fagbakgrunner: Økt bruk av sivile med faglig relevant bakgrunn i etterforskningen
- Mer trening: Obligatoriske øvelser som involverer etterforskere og etterforskningsarbeid
- Mer kunnskapsbasert etterforskningsarbeid: PHS og POD får et felles oppdrag om å sikre at alle politidistrikter til enhver tid har tilgang til den nyeste kunnskapen om avhørsmetoder.
- Mer kunnskapsbasert etterforskningsarbeid: PHS og POD får et felles oppdrag om å sikre at alle politidistrikter til enhver tid har tilgang til den nyeste kunnskapen om avhørsmetoder.
- Etterforskningsledelse. På alle operasjonssentraler skal det være en tilgjengelig jourhavende til enhver tid. Det styrker straksetterforskningen.

Disse medlemmer ber regjeringen lage en nasjonal handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet.

Disse medlemmer vil påpeke at tiltakene og problemstillingene også bør gjennomføres dersom regjeringen ikke utarbeider en nasjonal handlingsplan.

Disse medlemmer viser videre til politiets egen rapport «Politiets etterforskning av seksuelle overgrep» (2015), der det konkluderes med at seksuallovbrudd i en del tilfeller nedprioriteres til fordel for mindre alvorlige saker, på tross av Riksadvokatens ønske om at etterforskning av alvorlige seksuallovbrudd skal prioriteres og behandles raskt. Evalueringen viser at det ikke finnes nasjonale, konkrete måltall innen seksuallovbrudd, samtidig som det finnes konkrete saksbehandlingsfrister for mindre alvorlige saker, og at det er kombinasjonen av disse to tingene som gjør at kriminalitetsområder med konkrete måltall i en del tilfeller prioriteres foran seksualforbrytelser. I rapporten finner man blant annet sitatet «Saker med seksuelle overgrep mot barn kolliderer med knyttneveslag på byen».

Disse medlemmer viser til at det i rapporten også kommer fram at etterforskningsledelsen fungerer godt når det blir satt team i store saker, men at denne typen ledelse ofte mangler i små saker. Sitat:

«Etterforskeren blir gjerne sittende alene med saken som den eneste med oversikt, og spesielt for uerfarne etterforskere kan det føre til dårlig fremdrift og lang liggetid.»

Disse medlemmer viser videre til at Riksadvokaten har uttrykt bekymring for at personell trekkes ut fra etterforskningsavdelingene til å utføre operativt arbeid, og mener politiets evne til å etterforske og oppklare straffesaker svekkes av det.

Disse medlemmer mener dette er uakseptabelt, og at det derfor bør innføres tiltak som sikrer at vold og overgrep er en prioritert oppgave i politiet, samt at politiet har nok kompetanse og kapasitet til disse sakene. Det bør derfor etableres beredskapsordninger for etterforskningsledere og kriminalteknikere, slik at man kan sikre seg en kompetent fagperson som kan gi konsultativ bistand til operasjonssentral eller innsatsleder, eventuelt rykke ut for å innlede viktige etterforskningskritt i initialfasen. Det bør også innføres konkrete nasjonale og lokale mål innenfor fagområdet seksuallovbrudd.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil påpeke at målet om «saker med antatt kjent gjerningsmann skal ikke henlegges på grunn av manglende etterforskningskapasitet med mindre det foreligger særlige grunner til det», tilsier at politiet må tilføres mer ressurser. Særlig de store politidistriktene foretar et enormt stort antall kapasitetshenleggelse hvert år. Intensjonen med målet må være at politidistriktene skal bidra til å oppklare også disse sakene, ikke lete etter alternative henleggelseskode. Dette medlem forventer at regjeringen kommer tilbake til økt ressurstilgang både på etterforsker- og juristsiden når det gjelder dette.

Dette medlem vil understreke at et robust fagmiljø ikke har med størrelsen på miljøet å gjøre. Flere mindre politidistrikt har i dag svært god spesialkompetanse. Det relevante er at man legger til rette for å rekruttere de beste personene, og ikke minst har virkemidler for å holde på dem.

5.2.7 Særlig om bekjempelse av vold i nære relasjoner og menneskehandel

Komiteen vil understreke at vold i nære relasjoner og overgrep er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem som i sin ytterste konsekvens kan føre til tap av liv. Arbeidet for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner, seksuelle overgrep og menneskehandel er et helt avgjørende hensyn bak nærpolitireformen.

Komiteen viser til at tiltak som kan forebygge og bekjempe slik vold er høyt prioritert av regjeringen. Innsatsen er betydelig styrket de senere årene, og politiet har fått en rekke nye virkemidler for å ivareta og beskytte den som er utsatt. Komiteen viser til tiltakene i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner (2014–2017) og tiltaksplanen for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017) samt innføring av en helhetlig opptrap-

pingsplan for å bekjempe vold i nære relasjoner, jf. Innst. 315 (2014–2015) som nå følges opp og operasjonaliseres.

Komiteen vil fremheve at Riksadvokaten har gitt detaljerte retningslinjer for politiets og påtalemyndighetens håndtering av saker om familievold gjennom hele straffesaksprosessen. I de årlige mål- og prioriteringsrundskrivene fra riksadvokaten er grove seksualforbrytelser, herunder voldtekt, gitt prioritet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at trygge nærmiljø er en forutsetning for gode oppvekstvilkår for barn og unge. Det er en kjensgjerning at mange i dag kjenner på utrygghet på grunn av vold og kriminalitet. Mye kunne vært unngått gjennom forebyggende arbeid i nærmiljøet og tidlig innsats overfor unge i risikozonen. Flertallet viser til at vold mot barn er et stort samfunnsproblem og grov kriminalitet. Barn som utsettes for vold i sitt eget hjem, i en sammenheng hvor de i utgangspunktet skal være trygge, er uholdbart. Samfunnet har et stort ansvar i å forebygge vold og overgrep mot barn.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, forventer at man gjennom nærpolitireformen bygger opp mer robuste fagmiljøer i politidistriktene, øker kompetansen, og styrker innsatsen for å følge opp og forebygge den type kriminalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Statens barnehus gjør et svært viktig arbeid knyttet til fasilitering av avhør av barn og andre særlig sårbare personer, samt oppfølging.

Det er etter flertallets mening avgjørende for barnehusenes arbeid at det fremdeles skal være underlagt politiet, noe som også Prop. 61 LS (2014–2015) fastslår.

Flertallet viser til tall fra Nova hvor det fremkommer at 8 pst. av alle barn i Norge har blitt utsatt for grov vold fra minst en forelder før fylte 18 år. Det har vært en markant økning av anmeldelser knyttet til vold i nære relasjoner. Flertallet viser til at det over flere år har vært utfordringer knyttet til ventetidene ved Statens barnehus. Det må derfor etter flertallets mening en prioriterings- og holdningsendring til slik at avhørene tas raskere, og viser til at det er mulig å gjennomføre et nytt avhør dersom nye opplysninger kommer frem senere i etterforskningen.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser også til Prop. 112 L (2014–2015), som vil bidra til flere avhør og at ventetiden vil gå ned.

Dette flertallet merker seg videre at regjeringen har bevilget 15 mill. kroner i 2015 til etablering av spesialiserte grupper i politiet for å bekjempe menneskehandel. Å bygge opp flere spesialiserte grupper i politiet på krevende kriminalitetsområder er helt avgjørende for å sikre politiets evne til å bekjempe kriminalitetsutfordringer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet syns det er uheldig at forslaget til politireform omtaler barnehusene i svært liten grad. Disse medlemmer stiller seg også undrende til hvorfor det ikke er gjort en vurdering av hvordan en ny politidistriktsstruktur vil påvirke bruken av barnehusene og ivaretagelsen av barns rettssikkerhet. Disse medlemmer vil vise til at det som fremkommer av forslaget til politireform vedrørende barnehusene, er politikk som allerede er vedtatt av Stortinget, som at barnehusene skal ligge under politiet og at det skal komme nye krav til dommeravhør. Disse medlemmer syns det er skuffende at regjeringen og Venstre ikke har større ambisjoner i forslaget til politireform, enn å gjengi allerede vedtatt politikk for barnehusene fra et samlet storting. Disse medlemmer er glade for at et samlet storting mener at ansvaret for barnehusene skal ligge hos politiet, men registrerer med bekymring at Høyres landsmøte har vedtatt at ansvaret for barnehusene kan gis til store kommuner. Disse medlemmer stiller seg undrende til dette, og vil være imot et slikt forslag dersom det skulle bli regjeringens politikk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener også at forslaget til politireform skaper usikkerhet om hvorvidt barnehus skal være obligatorisk. Disse medlemmer vil understreke at Stortinget vedtok å gjøre bruken av barnehus obligatorisk etter forslag fra Arbeiderpartiet i 2014.

Disse medlemmer mener barnehusene må styrkes. Disse medlemmer vil vise til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett hvor 100 mill. kroner ble foreslått øremerket til barnehusene. Disse medlemmer mener at ledelsen i hvert enkelt politidistrikt skal sørge for at fristene for avhør av barn ved barnehusene overholdes. Disse medlemmer mener det er av avgjørende betydning for barns rettssikkerhet at politiet også i fremtiden har ansvar for barnehusene.

Disse medlemmer mener samarbeidet mellom politiet og krisesentrene må styrkes. Disse

medlemmer mener forslaget til politireform ikke tar opp i seg godt nok samarbeidet politiet må inngå i lokalt for å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner. Disse medlemmer vil vise til at Arbeiderpartiet har foreslått 18 tiltak for å styrke krisesenter-tilbudet i Dokument 8:73 S (2014–2015) som nå er til behandling i justiskomiteen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på viktigheten av å få ned ventetiden på dommeravhør, men også for å sikre at barnehusene blir benyttet i relevante saker. Det bør også vurderes å utvide antall barnehus, for å redusere de geografiske avstandene. Dette medlem vil peke på at politiet aktivt må legge til rette for å beholde de gode fagmiljøene som er etablert, og utvikle disse videre.

6. Forutsetninger for en god polititjeneste

6.1 Sammendrag

Politiet må imøtekomme forventninger om at det skal forebygge effektivt, være til stede med relevant kapasitet og kompetanse der det er behov for det, og forfølge lovbrudd på en måte som gir grunnlag for trygghet og rettssikkerhet. Videre må forvaltningssaker og andre oppgaver løses innenfor rimelige krav til kvalitet, effektivitet og service overfor innbyggerne. En rekke forutsetninger må være oppfylt for at polititjenesten skal kunne holde en god standard. I proposisjonen retter departementet oppmerksomheten primært mot sider ved virksomheten som det har vist seg behov for å styrke, slik som holdninger, kultur og ledelse, kompetanse og kunnskap, samvirke mellom politiet og andre aktører, og forebygging som primærstrategi. Også behovet for kontroll med politiets virksomhet omtales.

Politiet har over tid brukt lite midler til utvikling og modernisering av etaten. Handlingsrommet har også vært begrenset. I 2013 gikk i underkant av 80 pst. av politiets driftsutgifter til dekning av lønn og husleie/bygninger (85 pst. i politidistriktene). I tillegg kommer andre driftsrelaterte utgifter. Det har over flere år bygget seg opp et betydelig behov for investeringer i etaten. Politiet bør moderniseres og endres. Foruten å gjennomføre politireformen og følge opp ambisjonen i regjeringens politiske plattform om at det i løpet av 2020 skal være to polititjenestemenn per 1 000 innbyggere, er det behov for forbedringstiltak innen IKT og sikkerhet og beredskap. Dette omfatter blant annet robuste og moderne IKT-løsninger, og tiltak for å bedre politiets nasjonale beredskap. Det er foretatt flere konseptvalgutredninger som omfatter store statlige investeringer på disse områdene. Det pågår nå ekstern kvalitetssikring av Merverdi-

programmet, og bedring av politiets nasjonale beredskap. Regjeringen vil vurdere disse og andre aktuelle tiltak, og komme tilbake til Stortinget senere.

22. juli-kommisjonen fremhevet holdninger, kultur og ledelse som avgjørende for hva som gikk godt og hva som gikk dårlig 22. juli 2011. Høringen av politianalysen har gitt støtte til vurderingen av at det er behov for oppmerksomhet mot det å utøve ledelse i politiet.

Departementet bemerker at en hensiktsmessig struktur og organisering er en viktig forutsetning for god ledelse. Ved at det blir 12 politidistrikter, vil det være naturlig å redusere politidirektørens ledergruppe. På den måten blir det enklere for politidirektøren og landets politimestre å drive en mer effektiv strategisk ledelse av norsk politi.

Oppsummert mener departementet at utviklingen skal ta utgangspunkt i følgende prinsipper:

- Alle deler av politiets oppgaveløsning skal undergis relevant og kvalifisert ledelse. Ikke minst gjelder dette for etterforskningsarbeidet i politiet.
- Ledelse skal ses som en av flere karriereveier. Å gå inn i en lederstilling skal ikke være den eneste måten å oppnå anerkjennelse og karrieremessig fremgang.
- Det skal anlegges en bred tilnærming ved rekruttering til lederstillinger i politiet.
- Lederutdanningen i politiet skal videreutvikles. Både Politihøgskolen og andre relevante læresteder skal benyttes.
- Politihøgskolens tilbud om videreutdanning skal utvikles, og ha et faglig oppdatert perspektiv på ledelse.

Større politidistrikter vil stille betydelige krav til politimestrene. Mye av deres oppmerksomhet vil måtte vies det strategiske og langsiktige bildet, og de vil i praksis få mindre mulighet til å gå inn i enkelt saker. Det vil måtte arbeides med å videreutvikle politimesterrollen, og med organisatoriske løsninger som sikrer at blant annet straffesaksarbeidet likevel får tilstrekkelig oppmerksomhet fra høyt nivå i politidistriktene.

6.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er opptatt av at man gjennom nærpolitireformen gir politiet de verktøyene som trengs for at de skal kunne imøtekomme forventninger om effektiv forebygging, tilstedeværelse med relevant kapasitet og kompetanse der det er behov for det, og forfølging av lovbrudd på en måte som gir grunnlag for trygghet og rettssikkerhet.

Flertallet understreker at nærpolitireformen fremmer tiltak innen både struktur og kvalitet som tar sikte på å styrke sider ved virksomheten som det har vist seg svakheter ved, slik som holdninger, kultur og ledelse, kompetanse og kunnskap, samvirke mellom politiet og andre aktører, og forebygging som primærstrategi.

Flertallet har merket seg at politiet over tid har brukt lite midler til utvikling og modernisering av etaten. Handlingsrommet har også vært begrenset. Det har over flere år bygget seg opp et betydelig behov for investeringer i etaten.

Flertallet merker seg at regjeringen foruten å gjennomføre nærpolitireformen og følge opp ambisjonen i regjeringens politiske plattform om at det i løpet av 2020 skal være to polititjenestemenn per 1 000 innbyggere, også melder om forbedringstiltak innen IKT og sikkerhet og beredskap. Dette omfatter blant annet robuste og moderne IKT-løsninger, og tiltak for å bedre politiets nasjonale beredskap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ønsker en reform av politiet.

Disse medlemmer viser samtidig til at Prop. 61 LS (2014–2015) ser ut å ha startet i feil ende. Hovedvekten er på struktur og organisering, fremfor innhold, kvalitet, kompetanse, kultur eller ledelse.

Disse medlemmer ser dette som en generell svakhet ved reformen: Struktur bør utformes slik at den understøtter innholdet, ikke omvendt.

Disse medlemmer vil påpeke at ambisjonen om at det i løpet av 2020 skal være to polititjenestemenn per 1 000 innbyggere, ikke er ny, og ikke primært er forankret i regjeringens politiske plattform. Ambisjonen er tverrpolitisk, og springer ut av Politidirektoratets rapport «Politiet mot 2020» av 2008.

Disse medlemmer imøteser de meldte forbedringstiltakene innen IKT, sikkerhet og beredskap fra regjeringen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener Prop. 61 LS (2014–2015) starter på feil måte. Proposisjonen viser at det i all hovedsak dreier seg om en strukturreform, og ikke om faglig innhold. Videre synes det som om konklusjonene er trukket, før man har startet utredningene. Det noteres at helt sentrale temaer ikke er utredet, og kriterier og begrunnelser for valgte løsninger er fraværende. Dette medlemmer noterer at man ikke har lagt vekt på erfaringer fra forrige politireform. Det synes som om denne reformen har store likhetstrekk med den forrige reformen, uten at den forrige medførte bedre måloppnåelse.

6.2.1 *Holdninger, kultur og ledelse*

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet har merket seg at det under høringen blant annet ble gitt uttrykk for at det er nødvendig å få mer åpenhet og ansvar inn i ledelsen av norsk politi, og at politiledere i dag har for lite handlingsrom.

Disse medlemmer mener at en hensiktsmessig struktur og organisering er en viktig forutsetning for god ledelse. Med 12 politidistrikter og økt delegasjon av beslutningsmyndighet til politiet vil det bli enklere for politidirektøren og landets politimestre å drive en mer effektiv strategisk ledelse av norsk politi.

Disse medlemmer viser til Gjørsv-kommisjonen som pekte på den sterke politiske styringen av politiet som en svakhet. Disse medlemmer vil understreke at god ledelse og kultur ikke er noe som kan vedtas politisk, men ved å gi politiet større faglig frihet under ansvar og hensiktsmessige rammebetingelser kan man legge til rette for god ledelse, kultur og holdninger. Disse medlemmer er derfor opptatt av å sikre politiet større handlingsrom gjennom nærpolitireformen.

Disse medlemmer slutter seg til uttalelsen fra Politiets Fellesforbund under komiteens høring 24. mars 2015, om at god ledelse og kultur ikke kan vedtas – men at det må skapes over tid.

Disse medlemmer viser til at større politidistrikter vil stille betydelige krav til politimestrene. Det strategiske og langsiktige bildet vil måtte prioriteres i mye sterkere grad enn i dag. Disse medlemmer forventer at det arbeides med å videreutvikle politimesterrollen, og med organisatoriske løsninger som sikrer at blant annet straffesaksarbeidet får tilstrekkelig oppmerksomhet fra høyt nivå i politidistriktene. Utviklingen av medarbeiderskap og lederplattformen skal bidra til at politiansatte på alle nivåer opplever at behov for endring ivaretas i den daglige utførelsen av polititjenesten.

Disse medlemmer forventer at ledelse i politiet bygges på faglig frihet, tillit til de ansatte og tydelig ansvars plassering. Ledelse må være fremtredende i alle ledd av organisasjonen og i alle deler av virksomheten, fra tjenesten ute på patrulje og opp til politidirektørens ledergruppe. Disse medlemmer vil også peke på behovet for å sikre god ledelse der hvor oppgavene skal løses, og at det må ledes med fokus på åpenhet, læring og utvikling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke at kultur og ledelse er et svært viktig tema i utviklingen av framtidens politi. I Gjørsv-kommisjonens rapport kom det tydelig fram at kultur, holdnin-

ger og ledelse var avgjørende for de delene av politiets håndtering som gikk bra, og de som gikk dårlig. En av kommisjonens viktigste anbefalinger var at det bør settes i gang et systematisk arbeid med å styrke grunnleggende holdninger og kulturen i politiet knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap. Det har også kommet fram en rekke andre saker det siste året som viser at politiet har utfordringer knyttet til kultur og ledelse. Det er derfor avgjørende at alle ledd i politiet arbeider målrettet for å forbedre seg på disse områdene framover.

Flertallet legger til grunn at forbedring av kultur og ledelse må gjennomsyre hele etaten, og være en prioritert oppgave i politireformen. Svak intern kultur kan påvirke både strategiske valg, prioriteringer, håndtering av interne varsler og være hemmende for utviklingen av nye ideer og arbeidsmåter. Mange forskere har påpekt lederens rolle i utviklingen av god organisasjonskultur. Flertallet mener derfor det er viktig å styrke arbeidet med å utdanne gode ledere i politietaten, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Ledere i politiet bør ha kompetanse om hvordan kultur påvirker etaten, og hvordan kultur skapes og endres. En nordisk mastergrad i politiledelse og økt bruk av desentralisert lederutdanning på alle nivå vil være gode tiltak for å styrke lederkompetansen i hele etaten.

Flertallet viser til Gjørv-kommisjonens rapport hvor det blant annet heter:

«Lærdommene fra det som sviktet, må være å peke på hvordan ledelse og organisasjoner kan sette enkeltpersoners bedre i stand til å treffe riktige beslutninger under usikkerhet. Et menneskes handlinger påvirkes i stor grad av hvordan det er lagt til rette for at oppgavene faktisk kan løses på en god måte. I omgivelsenes jakt på syndebukker er det lett å glemme at mangelfulle systemer kan føre til at enkeltpersoner eksponeres for å gjøre skjebnesvangre feil. Oppmerksomheten må være på trening, opplæring, øvelser og veiledning – og valg av gode ledere. Avslutningsvis trekker vi fram to forhold som kan gi grunnlag både for ettertanke og inspirasjon. Det første gjelder viktigheten av å si ifra. [...] Det andre gjelder personlig initiativ og engasjement.»

Flertallet mener det er viktig at det igangsettes et systematisk arbeid for å etablere en slik kultur i hele politietaten.

Flertallet vil understreke viktigheten av at arbeidet med kultur og ledelse bygger på forskning og tilgjengelig kunnskap på feltet, og hente erfaring og inspirasjon fra lignende arbeid i andre land. Det er derfor interessant å blant annet se på prosjektet som ble gjennomført i Lausanne i Sveits der man oppnådde vesentlige forbedringer både i den interne kulturen og innbyggernes forhold til politiet.

Flertallet vil videre peke på noen viktige utfordringer knyttet til etterforskning og ledelse. Rapporten etter den såkalte Monika-saken påviser blant annet mangelfull etterforskningsledelse og kritikkverdige håndtering av interne varsler. I Politidirektoratets rapport «Etterforskningsarbeid i politiet 2013» pekes det på rekrutteringssvikt til etterforskningsfaget, stor gjennomtrekk, lav status og manglende sertifisering og etterutdanning. Flertallet mener derfor det er behov for å heve statusen til etterforskningsfaget, og at dette må være en viktig del av arbeidet med kultur og ledelse fremover.

Flertallet viser til at håndteringen av seksualforbrytelser er et av flere eksempler på at kultur og ledelse kan påvirke prioriteringene i politiet og kvaliteten på etterforskningen og viser i denne sammenheng til hvor dette står nærmere omtalt.

Flertallet legger til grunn at forventningene til samfunnsoppdraget blir balansert lokalt og nasjonalt i oppgaveløsningen.

Flertallet legger til grunn at politiet skal være en lærende organisasjon der det ved erfarte avvik skal iverksettes tiltak for å nå oppsatte mål. Dette arbeidet skal følges opp tett.

Flertallet er kjent med at det utføres mye godt lederskap og at det er igangsatt flere gode utviklingsprosesser i politiet. Det er behov for å forankre noen av disse prosessene politisk.

På bakgrunn av dette ber flertallet regjeringen følge opp følgende konkrete punkter for å bedre kultur, ledelse og holdninger i politiet:

- Påse at underliggende etat utvikler spesifikke krav til ledelseskompetanse i politiet på alle nivåer, inkludert politimestre.
- Innføre faste evalueringsråd på tvers av blålysetatene.
- Påse at de frivillige beredskapsorganisasjonene inkluderes i politiets lokale planleggings- og evalueringsrutiner.
- Utrede hvordan det kan legges til rette for felles treffpunkter for blålysetatene allerede i grunnutdanningen ved PHS.
- Legge til rette for at også personer med annen utdanning enn politihøyskolen kan få videre- og etterutdanningstilbud ved PHS.
- Legge til rette for at ledere i politiet kan få tilbud om å delta i en mentorordning med mentorer fra politiet, andre offentlige etater eller næringslivet. Det bør vurderes hvorvidt mentorene kan få faglig støtte og oppfølging fra PHS.
- Tettere samarbeid mellom POD og PHS basert på Plattform for lederskap og relevant «best praksis» fra internasjonalt arbeid.
- Ta initiativ til et tettere samarbeid mellom PHS og andre utdanningsinstitusjoner for å sikre ut-

vikling og god forståelse av politiets rolle i det moderne samfunnet, samt krisehåndtering og beredskap.

- Legge til rette for at nåværende ledere, og fremtidige ledere, i politiet kan ta lederutdanning. Dette må gjerne desentraliseres slik at den kan tas i det enkelte politidistrikt.
- Ta initiativ overfor øvrige nordiske land med sikte på å etablere en nordisk mastergrad i politiledelse.
- Sørge for at etableres faste møtepunkter for kunnskapsdeling og læring mellom politimestrene, PHS og POD.
- Etablere rutiner for oppfølging av politidistrikt som ved tilsyn avdekkes å ha avvik.
- Vurdere å etablere en enhet i hvert politidistrikt som evaluerer tidligere straffesaker med det formål å gjøre straffesaksbehandlingen sterkere, samt innspillet om å etablere en funksjon som bidrar til å gi kritiske innspill til pågående etterforskninger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
- Sikre at det er egne og sterke fagmiljøer på menneskehandel, vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep i alle distrikter i forbindelse med gjennomføringen av politireformen.

Flertallet understreker at det må legges til rette for forskning på gjennomføring og effekter av nærpolitireformen.

Flertallet ber departementet foreta en foreløpig evaluering av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger i politiet i 2017, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. I denne evalueringen skal også de ovenstående punktene inkluderes og vurderes.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en foreløpig evaluering av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger i politiet i 2017, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Gjørvt-kommisjonens hovedkonklusjon var at lærdommene «... i større grad [handler] om ledelse, samhandling, kultur og holdninger – enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdival» (s. 16).

Disse medlemmer har merket seg at formuleringen «kultur, holdninger og lederskap» har blitt mye brukt om mange forhold etter Gjørvt-kommisjonens rapport i 2012. Rapporten selv definerer ikke «kultur»-begrepet, dette defineres heller ikke i proposisjonen, men ifølge professor i organisasjonsut-

vikling, Edgar Schein, er kultur felles oppfatninger, ideer, tradisjoner og normer som de ansatte deler. Organisasjonskultur sier altså noe om «hva som forventes», og hva som er suksesskriterier på en arbeidsplass.

Organisasjonskultur vedtas ikke. Den skapes, formes og endres ut ifra hva som anses som «riktig» å gjøre. Som regel er disse ideene uuttalte, de «sitter i veggene», og diskuteres lite. De kan handle om de små tingene, som sjargong og vitser, eller om forhold som har mer gjennomgripende betydning, som hva som gir autoritet og ikke.

Men det at organisasjonskultur ikke vedtas, er ikke ensbetydende med at vedtak ikke har betydning for organisasjonskulturen på kort eller lang sikt.

Disse medlemmer ser behov for en viss tverrpolitisk forankring av hvordan arbeidet med kultur, holdninger og ledelse politisk kan understøttes.

Disse medlemmer er av den oppfatning at en god beredskapskultur innebærer å ikke skyve på ansvar, den tar ansvar. Den ikke bare ber om ledelse, men utøver selv lederskap, og ikke bare spør hva andre kan gjøre, man hva hver enkelt kan gjøre selv, alene, og sammen med andre. For ordens skyld vil disse medlemmer legge til at det innenfor begrepet «beredskapskultur», alltid vil være et lappeteppes av kulturer: Ordenspolitiet opptrer annerledes enn beredskapstroppen, operasjonslederen annerledes enn politimesteren, og byråkratene annerledes i Politidirektoratet enn i Justisdepartementet. Slike distinksjoner er ikke gjort i proposisjonen, samlebegrepet «kultur» er brukt om alle forhold i politietaten.

Disse medlemmer hadde forventninger om at den kommende politireformen ville bryte satte tradisjoner og vilkårlighet, skape større forutsigbarhet i utvelgelsesprosesser knyttet til ledere, definere tydeligere hva som ventes av ledere på ulike nivåer, og bedre støtte opp om de som blir det. Ingen blir gode ledere over natta. Det er en ferdighet som må trenes opp på linje med skyteferdigheter, eller evne til å løfte tungt eller løpe langt.

Disse medlemmer bemerker at Gjørvt-kommisjonen aldri begrenset konklusjonen om kultur, holdninger og lederskap til politiet. De skrev at dette skilte det som fungerte fra det som ikke fungerte, uavhengig av hvor i den totale beredskapen det var snakk om. Det er derfor også naturlig å løfte frem Helsetilsynets rapport om Justis- og beredskapsdepartementet fra 2014. De omtaler samarbeidsforholdene mellom politiavdelingen og rednings- og beredskapsavdelingen som «så krevende at det kan gå ut over effektiviteten i, og kvaliteten på, samfunns-sikkerhets- og beredskapsarbeidet». Det er ingen grunn til å ikke tro at slik mangel på samhandling ikke også kan forplante seg nedover i systemet, og få

store konsekvenser. Dette er ikke omtalt i proposisjonen.

Disse medlemmer viser til at det under forrige regjering ble satt i gang en rekke initiativ for å få forandring til det bedre. Blant annet ble det allerede i 2012 satt av midler til et program for endringsledelse i Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet. Det ble satt i gang kurs om beredskap og krisehåndtering mellom Politihøyskolen og Forsvarets høyskole. Det ble gitt nye instruksjoner for beredskap i 2012, for redningstjenesten i 2013, og for politidirektoratet og politidirektør som klargjør ansvar, roller og oppgaver. Det har også kommet inn nye ledere på ulike nivåer.

Disse medlemmer mener at det er nødvendig å fortsette dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er overrasket over at Prop. 61 LS (2014–2015) har lagt liten vekt på kultur og ledelse, og begrenset det til under to sider av reformforslaget. Feltet er lite faglig og svært stemoderlig behandlet. De få forslagene som er omtalt der, er svakt begrunnet og mangler faglig kontekst. Ett eksempel er at man fjerner kravet om at «man er jurist eller politiutdannet» (s. 31). Arbeiderpartiet ønsker velkommen et bredere mangfold i politietaten, men minner om at på noen nivåer i politiet er det helt avgjørende at lederen har god krise- og beredskapsforståelse, og god innsikt i politiets rolle som samfunnets maktapparat, fordi lederen skal delta i beslutninger om makt- og våpenbruk, samt samhandling med andre nød- og beredskapssetater og/eller forsvaret. Dette er ikke drøftet eller avgrenset i proposisjonen. Å fjerne kravet om at man er jurist eller politiutdannet, uten å understreke at det for ledere på noen nivåer trolig fortsatt vil være nødvendig med en solid erfaringsbakgrunn fra etaten, gir liten mening og vitner om svak kulturforståelse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet merker seg at det meste som omhandler kultur og ledelse, i praksis, tillegges Politidirektoratet å jobbe videre med, og at begrunnelsen som brukes av flertallet er at annet vil være politisk detaljstyring. Realiteten er politisk ansvarsfraskrivelse, og manglende vilje til å gjøre seg selv politisk medansvarlig for arbeidet med oppfølgingen av den tyngste kritikken fra kommisjonen som kom med anbefalinger i etterkant av terrorhandlingen 22. juli 2011.

Disse medlemmer merker seg at flertallet siterer selektivt fra budskapet til Politiets Fellesforbunds deltakere under komitehøringen 24. mars 2015. For eksempel forbigås stadfestelsen av at «... det er noe som har sagt at politiet er for viktig til at

politiet selv skal ha ansvaret», i stillhet. Politilederslaget skriver i sitt høringsinnspill til komiteen at de ønsker at det «... satses mer på utvelgelse og utvikling [av] ledere i politi- og lensmannsetaten». Juristforbundet skriver i sitt høringsinnspill at «Stortingsproposisjonen adresserer verken kompetanse eller kultur med forslag på konkrete tiltak. Det er en svakhet». NTL Politiet opplever Politidirektoratets oppgaveløsning på dette området dithen at POD «ser på det som for vanskelig å gripe fatt i og tyr til enkle virkemidler som nye verdier og endret medarbeiderplattform». Med andre ord er det flere av organisasjonene med medlemmer fra etaten som har hatt høyere forventninger til proposisjonens innretning og adressering av kultur, holdninger og lederskap, enn det regjeringen og Venstre har klart å innfri.

Disse medlemmer mener at den klareste mangelen på det forventede arbeidet med kultur, holdninger og ledelse er at regjeringen ikke har brukt muligheten reformen gir til å avklare oppgaver, roller og ansvar. For eksempel er Politidirektoratets rolle knapt nevnt eller drøftet, til tross for at de vil ha en avgjørende funksjon i å understøtte det lokale arbeidet og gjennomføre politireformen.

Disse medlemmer viser til at en av de ferskeste stadfestelsene av at rolleavklaringer er viktig, fremgår blant annet av Riksrevisjonens undersøkelse av Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Dokument 3:7 (2014–2015), side 8. Der stadfestes det at

«... rolle- og ansvarsfordelingen mellom direktorat [DSB] og departement (...) fremstår som uklar»,

og at dette kan

«svekke effektiviteten og redusere kvaliteten på samfunnssikkerhetsarbeidet».

Disse medlemmer er av den oppfatning at det ville vært naturlig at regjeringen i forbindelse med politireformen sikret at underliggende etat utviklet spesifikke krav til ledelseskompetanse i politiet på alle nivåer, inkludert politimestre, og vil be regjeringen sikre at dette blir gjort.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil påpeke at regjeringen kunne utviklet tiltak i samarbeid med organisasjonene på feltet, for å bidra til medvirkning og medeierskap til tiltakene, og til større legitimitet. De kunne latt seg inspirere av for eksempel Juristforbundets forslag i komitéhøringen om å innføre en såkalt «Djevelens advokat» i alle kompliserte saker, der en erfaren etterforsker skal inn i saken på gitte tidspunkter for å stille kritiske spørsmål og sikre at saken er forsvarlig etterforsket. Alternativt kunne regjeringen tatt med seg forslaget om at alle politidistrikter skal ha en

egen enhet som har som oppgave å ettergå et tverrsnitt av straffesaksbehandlingen i distriktet, finne svakheter og gode erfaringer, og gi anbefalinger til hvordan arbeidet kan bedres. Begge forslagene er eksempler på hvordan politietaten kan få noe mer systematikk rundt arbeidet med å skape en kultur for kritikk og læring, ved å fremheve og skape rom for roller som dyrker dette. Dette ville kunnet operasjonalisere proposisjonens gode, men diffuse, ønsker om at

«... politiet innfører strukturerte metoder for erfaringslæring, slik at etaten høyner kvaliteten på sitt arbeid» (s. 32).

Andre tiltak som kunne vært gjennomført for å skape tilsvarende systematikk på andre områder er, etter disse medlemmers mening, å etablere et fast evalueringsråd på tvers av blålysetatene. Dette kunne operasjonalisert deler av proposisjonens gode, men diffuse, ønske om å

«... innføre mekanismer for systematisk læring av hendelser ...» (s. 32).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet skulle gjerne sett regjeringen ta initiativ for å motvirke ansvarspulverisering. Som eksempel vil disse medlemmer peke på at det i noen tilfeller har vært avdekket gjentatte tilsynsrapporter fra statsadvokater om forholdene i et distrikt, som ikke har vært tilfredsstillende fulgt opp. Disse medlemmer viser til at det er mulig å avkreve større grad av forpliktelse til å følge opp når tilsynsrapporter fra statsadvokatene avdekker avvik, blant annet med skriftliggjøring av oppfølgingspunkter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er undrende til at også tiltak som kan bidra til å øke etatens kontaktflate med andre etater er svært begrensede. Regjeringen kunne satt i gang et arbeid for at det skal være naturlig treffpunkter og noe felles undervisning mellom nødetatene allerede i løpet av grunnutdanningen på PHS, inspirert av initiativene som ble tatt i Storbritannia i oppfølgingen av evalueringsrapportene etter London-bombene i 2005, som viste behov for kulturendring i retning av økt felles forståelse, terminologi og trening.

Disse medlemmer mener at regjeringen også unnlater å ta i bruk enkle, men effektive virkemidler, som å stille krav om at frivillige beredkapsorganisasjoner skal inkluderes i politiets lokale planleggings- og evalueringsrutiner, for å bidra til økt takhøyde, åpenhet og samordning med viktige lokale beredkapsaktører.

Disse medlemmer mener Politihøgskolen burde fått en mer sentral rolle i den faglige utviklingen innenfor arbeidet med kultur, holdninger og le-

delse, og er undrende til at PHS sin rolle ikke er drøftet utover å stadfeste at de fortsatt skal være uavhengige. Mulige tiltak kunne vært å sørge for partnerskap mellom PHS og andre høyere utdanningsinstitusjoner, for å sikre god forståelse av politiets og politietatens spesielle rolle i det moderne samfunn, samt krisehåndtering og beredskap, når lederutdanninger skal tas på andre institusjoner.

Disse medlemmer merker seg at det heller ikke er signalisert noen strategi for å skape systematikk i arbeidet mellom POD og PHS, slik at de gode, men diffuse, intensjonene i proposisjonen om at «lederutdanning i politiet skal skje systematisk gjennom Politihøgskolen» og at PHS skal tilby «et moderne lederfokus» (s. 31). Disse medlemmer kan ikke se noen grunn til at Justis- og beredskapsdepartementet ikke skulle konkretisere oppfølgingen av Gjörvkommisjonens kritikk, ved å etablere et tettere og mer systematisk samarbeid mellom direktoratet som leder politiet, og høgskolen som utdanner politifolkene som direktoratet skal lede.

Disse medlemmer vil påpeke at det er et stort behov for desentralisert lederutdanning, og at behovet ikke blir mindre etter politireformen. Disse tilbudene bør også inkludere fremtidige ledere, på alle nivåer. Disse medlemmer mener det burde utvikles en nordisk mastergrad i politiledelse. Det vil bidra til et sterkere felles-nordisk fagmiljø for politiet, og til at norske masterstudenter får brynt seg på flere politikulturer, som samtidig ikke er usammenlignbare med de norske forholdene.

Disse medlemmer mener det er en klar svakhet ved politireformen at det ikke stilles krav om følgeforskning på gjennomføring og effekter av politireformen. Det kunne styrket implementeringen og sluttresultatet av reformen. Disse medlemmer viser til at resultater fra følgeforskningen bør presenteres på faste møtepunkter for kunnskapsdeling og læring mellom politimesterne, Politihøgskolen og Politidirektoratet under gjennomføringen av reformen.

I sum vil disse medlemmer påpeke at det er behov for en samlet vurdering av disse og andre tiltak for å virkelig svare på hovedkritikken fra Gjörvkommisjonens rapport. Disse medlemmer ber derfor regjeringen komme tilbake med en egen sak om kultur, ledelse og holdninger i politietaten innen 2016.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at Gjörvkommisjonens hovedkritikk av politiets håndtering av tragedien 22. juli gikk på ledelse og kultur, ikke politidistriktstruktur. Lederes holdninger, handlemåte og evne til å skape en god kultur er egenskaper som må læres og inkorporeres i organisasjonen. Det vises for øvrig til innstilling fra

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité vedrørende oppfølgingen etter 22. juli 2011.

Dette medlem viser til at hovedkritikken etter 22. juli gjaldt ledelse og kultur. Dette medlem er ytterligere blitt bekymret på bakgrunn av Riksrevisjonens rapport om undersøkelse av Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med samfunnssikkerhet. På denne bakgrunn finner dette medlem det nødvendig at regjeringen rapporterer årlig til Stortinget om hva som gjøres i dette viktige arbeidet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen årlig rapportere om arbeidet med å endre ledelse og kultur i politiet.»

Dette medlem ser med bekymring på den synkende kvinneandelen i lederstillinger i politiet. Antall kvinnelige politimestere har sunket de siste årene, og det synes som om Politidirektoratet og departementet har mangelfulle strategier på hvordan situasjonen kan bedres. Dette medlem mener at veien til et bedre politi blant annet er at begge kjønn er godt representert i ledelsen av etaten.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme egen sak for Stortinget med strategier for hvordan det kan rekrutteres flere kvinnelige ledere til politiet.»

6.2.2 *Kompetanse og kunnskap*

Komiteen viser til Politianalysen som konstaterte at det er utfordringer knyttet til kompetanse- og kunnskapssituasjonen i politiet, og at disse er knyttet til mangel på helhet, styring og system. Politianalysen utvalget trakk frem nødvendigheten av at politiet utvikler et system som gir en mer helhetlig, langsiktig og kunnskapsdrevet kompetanseforvaltning i etaten.

Komiteen understreker at et velfungerende politi må arbeide kunnskapsbasert. Det innebærer at politiets arbeid skal ha sin basis i tilgjengelig kunnskap om forebygging og etterforskning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at departementet vil utarbeide og følge opp en forskningsstrategi for justis-sektoren. Kunnskapsinnhenting er avgjørende for å sikre en kunnskapsbasert utvikling.

Flertallet mener at det er viktig at det innføres mekanismer for systematisk læring av hendelser for å sikre at hele organisasjonen tilegner seg og videreutvikler relevant kompetanse.

Flertallet forventer at det etableres sikre effektive systemer for erfaringslæring i politiet gjennom IKT-verktøy og andre relevante mekanismer,

slik at kunnskap deles mellom alle i organisasjonen som har nytte av den. Flertallet vil understreke at erfaringslæring på tvers av etaten sikres gjennom slike strukturerte metoder og ikke gjennom nedsettelse av utvalg som øker byråkratiet i etaten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet påpeker at det i proposisjonen ikke er gitt noen konkrete tiltak om «effektive systemer for erfaringslæring» og heller ikke forklarer hva som skal utgjøre «mekanismer for systematisk læring». Med andre ord er dette enda et område der regjeringen og Venstre skyver ansvaret nedover på Politidirektoratet.

Disse medlemmer registrerer at flertallet mener at nedsettelse av utvalg øker byråkratiet i etaten, og merker seg at de gjennom proposisjonen selv nedsetter fem nye utvalg.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil trekke frem at større organisatoriske enheter og en mer enhetlig organisering av politidistriktene også vil styrke forutsetningene for systematisk kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling.

6.2.3 *Samarbeid og samvirke mellom politiet og andre aktører*

Komiteen viser til at politiets oppgaver i stor grad må løses i samarbeid med andre aktører. Politiets oppgaver med beredskap og krisehåndtering krever samarbeid med andre nødetater, Forsvaret, andre forvaltningsorganer, frivillige og private aktører. Både det forebyggende arbeidet, straffesaksarbeidet og politiets oppgaver innenfor redningstjenesten stiller betydelige krav til samarbeid med kommunene, kontrolltater, konfliktrådene, domstolene, advokater og kriminalomsorgen frivillige aktører og private.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at departementet går inn for å videreutvikle samarbeidet mellom politiet og kommunene som finner sted innenfor politirådsordningen.

Flertallet vil understreke viktigheten av å søke den merverdien som kan ligge i å løse oppgaver i kontakt med andre. Flertallet støtter også at det fremmes samarbeid og samhandling gjennom organisatoriske ordninger eller endringer der det er hensiktsmessig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet påpeker at det i proposisjonen er få konkrete forslag til å styrke samarbeidet og samvir-

ket mellom politiet og andre aktører. Å videreutvikle samarbeidet mellom politiet og kommunene som finner sted innenfor politirådsordningen, skulle bare mangle.

Disse medlemmer ser eksempelvis behov for et styrket samarbeid mellom politi, skatt, toll og vegvesenet for å forebygge og bekjempe organisert økonomisk kriminalitet, svart økonomi og sosial dumping. Et slikt styrket samarbeid vil kunne gi gjensidig nyttige synergieffekter for deltakerne i samarbeidet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på politiets viktige oppgave med å samhandle med andre aktører. Kompetanseoverføring og erfaringslæring mellom nødetatene er viktig å bygge videre på, herunder å legge til rette for felles etter- og videreutdanning. Dette medlem vil videre peke på samspillet med kommunene og frivillige organisasjoner som en nøkkel til en velfungerende politietat.

Dette medlem vil peke på viktigheten av å bedre samspillet mellom beredskapsenhetene. Erfaringsutveksling og kompetanseoverføring er i denne sammenheng viktig. Dette medlem viser til interpellasjonsdebatt i Stortinget 24. april 2014, hvor temaet ble tatt opp i Stortinget av stortingsrepresentant Jenny Klinge.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om felles etter- og videreutdanningsløp for beredskapsenhetene.»

6.2.4 Forebygging

Komiteen viser til Politianalysen som pekte på kunnskapsdrevet forebygging som et grunnelement for en effektiv løsning av politiets kjerneoppgaver, og på den forebyggende virksomheten som noe av det som bør styrkes.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2013 hvor det ble påpekt at det mangler enhetlig og helhetlig oppfølging av det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Det ble uttalt at departementet har svakheter i sin mål- og resultatstyring ved at delmålet om et styrket kriminalitetsforebyggende arbeid ikke er fulgt opp i form av relevante resultatindikatorer.

Komiteen vil understreke at trygge lokalsamfunn skapes gjennom kunnskap om personer og miljøer, tillit i lokalmiljøene, kontakt med lokale samarbeidsaktører, og kapasitet til å respondere ved behov. En velfungerende kontaktflate mellom politi og lokalsamfunn er en forutsetning for god forebygging og kriminalitetsbekjempelse.

Komiteen vil trekke frem at det er store forskjeller mellom dagens politidistrikter når det gjelder muligheter til å arbeide forebyggende. Komiteen mener at den forebyggende virksomheten vil kunne tjene på de mulighetene for kunnskapsutvikling og mer systematisk spredning av kunnskap som vil ligge i større politidistrikter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er opptatt av at man gjennom nærpolitireformen styrker forebyggingen gjennom hele politiorganisasjonen, og gjør arbeidet mer målrettet og systematisk. Flertallet viser til at politiet jevnlig skal drøfte innretningen av det forebyggende arbeidet og vakt- og patruljetjenesten i området med berørte kommuner. Videre skal hver kommune minst ha én fast politikontakt ved lensmannskontoret eller politistasjonen. Politikontakten skal bistå i politirådsarbeidet i «sin» eller «sine» kommuner, og fungere som et kontaktpunkt for det forebyggende arbeidet i distriktet. Politikontaktene skal ha en eller flere dager i uken der de er til stede i kommunene der det ikke er tjenestested.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at en politikontakt på ingen måte kan erstatte et lensmannskontor. Dette medlem mener det er en betydelig svakhet at man ikke sier noe om hvor «politikontakten» skal være lokalisert, eller ansvarsområdet for øvrig. For å drive godt forebyggende arbeid er man helt avhengig av lokalkunnskap. Når «politikontakten» sitter i nærmeste by, vil ikke denne kunne ha samme oversikt over lokalmiljøet, for eventuelt å kunne sette inn målrettede tiltak.

Komiteen forventer at det utvikles nye styringsparametere, blant annet for målet om å styrke forebyggingen av kriminalitet. Komiteen mener at SLT-samarbeidet og politiråd er viktige lokale tiltak som bør videreføres.

6.2.5 Kontroll med politiets virksomhet

Komiteen viser til at politiet som samfunnets sivile maktapparat er betrodd en rekke fullmakter som ved bruk kan være svært inngripende overfor innbyggerne. Politiets egenart stiller betydelige krav til kontroll og styring av virksomheten. Det må påses at myndigheten utøves innenfor lovens rammer og på en måte som ivaretar den enkeltes rettssikkerhet gjennom effektive kontrollordninger.

Komiteen vil trekke frem NOU 2009:12 Et ansvarlig politi hvor ordningen med Spesialenheten for politisaker og den administrative klageordningen for kritikkverdige forhold i politiet, ble gjennomgått og evaluert. Utvalget trakk blant annet frem at

Spesialenheten er underdimensjonert i forhold til oppgavene, at det mangler samsvar mellom klagesaksinstruksen og saksbehandlingspraksisen i politiet, at klagesaksinstruksen ikke gir tilstrekkelig veiledning til politidistriktene, og at Politidirektoratet ikke har god nok oversikt over helheten i politiets klagesaksbehandling. Videre påpeker utvalget blant annet en rekke svakheter med hensyn til å legge til rette for at saker kan danne grunnlag for læring.

Komiteen merker seg at Spesialenheten for politisaker er tilført mer ressurser, og at det er iverksatt tiltak som kan styrke helse- og omsorgsmessige vurderinger knyttet til innbringelse, pågripelse og arrest. Komiteen har videre registrert at Spesialenheten for politisaker og Politidirektoratet i samarbeid har gitt ut en informasjonsbrosjyre for å gjøre klageordningene bedre kjent. En nasjonal sjekklister for klagesaksbehandlingen som vil gi konkrete anvisninger på hvordan klagesaker mot politiet skal behandles i politidistriktene er under utarbeidelse i Politidirektoratet.

Komiteen viser til arbeidsmiljøloven som oppstiller en plikt for arbeidsgiver til å legge forholdene til rette for varsling om kritikkverdige forhold i virksomheten. Komiteen er opptatt av å sikre gode varslingsordninger for hele justissektoren.

Komiteen viser til at Prop. 61 LS (2014–2015) redegjør for etablering av en felles varslingskanal for ansatte i justis- og beredskapssektoren. Komiteen merker seg at ordningen skal være en sikkerhetsventil, og et supplement til virksomhetsinterne og lokale varslingsordninger. Det kan varsles om kritikkverdige forhold både i egen virksomhet og i andre virksomheter som omfattes av ordningen, og ansatte kan varsle anonymt. Ansatte kan velge å være anonyme overfor varslingskanalen, eller bare overfor den virksomheten det varsles om. Varslingskanalen skal bidra til sikkerhet og trygghet for varslere, særlig hva angår fortrolighet og anonymitet. Som en uavhengig tredjepart vil varslingskanalen ha avstand til de forholdene varslingen gjelder, og til varslersens ledelse og arbeidsmiljø.

Komiteen er positiv til en slik varslingskanal som imøtekommer behovet for å ta varsler mer på alvor, og mener at det bedre legger til rette for varsling om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen enn det virksomhetsinterne varslingsordninger alene gjør.

6.2.6 IKT

Komiteen mener riktig bruk av digitale verktøy er avgjørende for politiets evne og mulighet til å løse sitt samfunnsoppdrag. Arbeidsmetoder og arbeidsprosesser må sikre effektiv disponering av politiressursene og legge til rette for raskere etterforskning med høyere kvalitet. Tilstanden til politiets IKT-

systemer er en avgjørende forutsetning for at dette skal kunne gjennomføres.

Komiteen vil fremheve at det i svært lang tid har vært kjent at politiets IKT-systemer ikke understøtter en effektiv polititjeneste. Ved kontroll- og konstitusjonskomiteens høring om Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot organisert kriminalitet (Dokument 3:10 (2009–2010)), avholdt den 11. oktober 2010, var politiets IKT-systemer ett av mange temaer som ble berørt. Komiteen vil fremheve svaret daværende politidirektør Ingelin Killengreen ga til saksordfører Hans Olav Syversen fra Kristelig Folkeparti. Syversen stilte følgende spørsmål:

«Mener politidirektøren at IKT-systemet som p.t. er i funksjon, i realiteten hindrer en effektiv kriminalitetsbekjempelse på dette området?»

Killengreen svarte:

«Om det ikke direkte hindrer det, så er det klart at det IKT-systemet som vi har i dag, ikke legger forholdene til rette for effektiv informasjonsutveksling og lettelse av arbeidet. Forklaringen på det er at vi har meget gamle systemer. Det er for øvrig ikke en ny problemstilling. Politidirektoratet har tatt dette opp hvert eneste år siden 2006 og gjort oppmerksom på at vi både har et gammelt driftskonsept som må rettes opp fordi det er stor risiko knyttet til driften av systemene, og i tillegg har vi systemer som ikke snakker sammen. Det betyr ikke at systemene hver for seg er dårlige, men det betyr at når de ikke snakker sammen, krever det veldig mye arbeid å kunne håndtere store og komplekse saker. Det er altså grunnen til at vi er helt nødt til å fornye IKT-systemene våre nå.»

Komiteen viser til at det de senere årene er bevilget store ressurser for å utvikle IKT-systemene. Komiteen viser til arbeidet med «Merverdiprogrammet», som omfatter både nye arbeidsprosesser og IKT-løsninger i straffesakskjeden, samt skal bidra til å etablere et fundament for fornying av andre IKT-løsninger. Kostandene for gjennomføring av Merverdiprogrammet er høye. Komiteen mener det er viktig at det i årene fremover avsettes tilstrekkelige midler til å sikre nødvendig fremdrift i prosjektene som omfattes av Merverdiprogrammet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet er kritisk til håndteringen av de store IKT-investeringene. Det synes som om dette kan ha likhetstrekk med IKT-reformen i Nav, som ikke har fungert etter intensjonen. Det vises i denne sammenheng til Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2013. Dette medlem er videre kritisk til det enorme omfanget av konsulentbruk til prosjektene, og frykter at ressursbruken ikke er den mest kostnadseffektive.

Dette medlem mener det er en forutsetning at norsk politi henger med i den teknologiske utviklingen. Det er viktig at man har gode teknologiske hjelpemidler for å kunne ha god beredskap, og også for å kunne bekjempe kriminalitet effektivt. Dette medlem stiller seg bak teknologirådets innspill til reformen, hvor det påpekes betydelige svakheter ved strategiene.

Dette medlem støtter bruken av nytt teknologisk utstyr i politietaten, og mener det må stimuleres til innovasjon på dette feltet. Samtidig vil dette medlem påpeke at ingenting kan erstatte kontakt mellom mennesker, og vil sterkt advare mot at politiet utvikler seg fra et lokalt forankret politi med god kunnskap til et mobilt, rullende politi der teknologibruken og den målte responstiden blir viktigere enn tilstedeværelse, forebygging og etterforskning.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme egen sak for Stortinget om den teknologiske utviklingen i politiet.»

7. Politiets oppgaver

7.1 Sammendrag

Politiet skal opprettholde alminnelig orden, forebygge og forhindre straffbare handlinger, og beskytte borgerne og deres lovlydige virksomhet. I tillegg har norsk politi en rekke forvaltningsoppgaver og oppgaver innenfor den sivile rettspleien. Det at politiet har et bredt spekter av oppgaver, er sett som ett av elementene i prinsippet om at politiet skal ha et sivil preg.

Det er etter departementets mening ikke uten videre enkelt å sortere politiets oppgaveportefølje ved bruk av begreper som «kjerneoppgaver» og «tilleggsoppgaver». Politiets funksjon kjennetegnes i noen grad ved at den er vanskelig å definere og avgrense presist.

Det skal arbeides videre med helt eller delvis å overføre følgende oppgaver til andre aktører:

- oppgaver med transport av varetektsinnsatte til kriminalomsorgen
- oppgaver tilknyttet løse og farlige hunder til Mattilsynet eller kommunene
- godkjenning av brukthandler til kommunene
- forvaltning av hittegods til kommunene
- avholdelse av skjønn
- skiltmyndighet til Statens vegvesen
- transport av psykisk syke til helsetjenesten

I samarbeid med andre berørte departementer vil Justis- og beredskapsdepartementet forberede de regelverksendringer mv. som er nødvendige for å gjen-

nomføre endringer på disse områdene. Videre skal det vurderes nærmere om:

- utstedelse av pass og meldingsordningen for EØS-borgere kan overføres til kommunene. Politifaglige og økonomiske hensyn utredes nærmere.
- sekretariatsfunksjonen for forliksrådene kan overføres til kommunene. De administrative og økonomiske hensyn utredes nærmere.

Det er i dag utstrakt bruk av glattceller i politidistriktene, også i tilfeller hvor isolasjon ikke er påkrevd. Det skal gjennomføres forsøk med å overføre ivaretagelse av overstadig berusede personer til helsevesenet. Forsøket skal gjennomføres i minst ett politidistrikt.

Av ulike grunner legger ikke departementet opp til å utrede videre alle de oppgavene som politianalysen peker på. For noen av oppgavene skyldes dette primært at det er en sammenheng mellom oppgaven og øvrige politioppgaver som ikke bør svekkes, mens det for andre er avgjørende at oppgavene uansett vil måtte utføres på en hensiktsmessig måte, og at det vil være ressurskrevende å utruste andre organer for å overta dem. Behovet for, og hensiktsmessigheten av, å overføre en oppgave beror dessuten på om det kan være rom for en bedre organisering av oppgaveløsingen innenfor politiet. I proposisjonen går departementet noe nærmere inn på spørsmålet om overføring for en del av de oppgavene som det er pekt på i politianalysen.

7.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil trekke frem at en av hovedanbefalingene i politianalysen var at politiet i større grad burde kunne konsentrere seg om politiets kjerneoppgaver. Politianalyseutvalget anbefalte således at enkelte politisære oppgaver, en rekke forvaltningsoppgaver og de aller fleste oppgavene innen den sivile rettspleien utredes med tanke på overføring til andre etater.

Politianalysen pekte på at politiet i dag har for mange og uensartede oppgaver som er med på å vanskeliggjøre prioritering av kjerneoppgavene. Flertallet mener at hensiktsmessigheten av å overføre oppgaver dessuten beror på om det kan være rom for en bedre organisering av oppgaveløsingen innenfor politiet. Flertallet er enig i at det er nødvendig å endre politiets oppgaveportefølje for å understøtte politiets kjernevirksomhet, og mener at det er en forutsetning for å få et mer robust og handlekraftig politi.

Flertallet merker seg at det i Prop. 61 LS (2014–2015) konstateres at det arbeides videre med helt eller delvis å overføre følgende oppgaver til andre aktører:

- Oppgaver med transport av varetektsinnsatte til kriminalomsorgen.
- Oppgaver tilknyttet løse og farlige hunder til Mattilsynet eller kommunene.
- Godkjenning av brukthandler til kommunene.
- Forvaltning av hittegoods til kommunene.
- Avholdelse av skjønn.
- Skiltmyndighet til Statens vegvesen.
- Transport av psykisk syke til helsetjenesten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil påpeke at prosjektet med overføring av oppgaver med transport av varetektsinnsatte fra politiet til kriminalomsorgen, på tross av tilfredsstillende faglige resultater, ikke frigjør politiårsverk i den skala som den økonomiske innsatsen på 25 mill. kroner i 2014 og 40 mill. kroner i 2015 skulle tilsi. Underveisevalueringen av pilotprosjektet viser at bare 21 årsverk er frigjort ved at Kriminalomsorgen har ansatt 40 nye medarbeidere. Dette er om lag halvparten av det som var forutsatt for prosjektet, og tallet inkluderer politifolk, arrestforvarere og administrativt personell. I tillegg utfører politiet fremdeles flere transporter selv enn antall risikotransporter skulle tilsi. Det er av vesentlig betydning at politiet ikke blir sittende igjen med oppgavene, om ansvaret og midlene permanent blir overført til kriminalomsorgen. Målsettingen må fremdeles være å frigjøre flest mulig operative politiårsverk, enten dette skjer ved overføring av oppgaver til kriminalomsorgen, eller ved å øke antallet arrestforvarere i politiet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at det videre skal vurderes nærmere om:

- Utstedelse av pass og meldingsordningen for EØS-borgere kan overføres til kommunene.
- Sekretariatsfunksjonen for forlikrådene kan overføres til kommunene.

Flertallet støtter vurderingene gjort av departementet for overføring av oppgaver.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har merket seg at departementet vil utrede om det kan være grunnlag for å legge oppgavene med å utstede pass til kommunene. Disse medlemmer stiller seg positive til en slik utredning, men påpeker samtidig at en del oppgaver i til-

knytning til passutstedelse og -fornyelse trolig fremdeles må ligge hos politiet på grunn av begrensningene som ligger i tilgangen til ulike registre. Dette kan for eksempel dreie seg om tilfeller hvor den som søker om pass eller fornyelse av pass er mistenkt eller siktet i en straffesak eller står i soningskø eller har meldeplikt for politiet. Ved overføring av oppgaver knyttet til pass til kommunene, bør derfor ressurser tilsvarende eventuelle restoppgaver bli værende i politiet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på verdien av at politiet også beholder et sivilt preg. Gjennom at folk oppsøker lensmannskontoret for ulike sivile tjenester, blir kontaktflaten mellom politiet og innbyggerne større. Publikums møte med et ufarlig politi blir viktigere og viktigere, blant annet som en følge av at vi er blitt et flerkulturelt samfunn. De sivile oppgavene har også større legitimitet når de blir utført av ordensmakten.

Dette medlem er videre skeptisk til å overlate oppgaven med passutstedelse til kommunene, og mener de lokale tjenestestedene håndterer dette godt i dag.

8. Styring av politiet

8.1 Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for den overordnede styringen av politi- og lensmannsetaten. Politidirektoratet har ansvaret for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene og særorganene i henhold til tildelingsbrev, med de begrensninger som følger av at den overordnede faglige ledelsen av straffesaksbehandlingen hører under den høyere påtalemyndighet.

Departementets styring av politi- og lensmannsetaten har vært gjenstand for kritikk. Blant annet er det bemerket at styringen har vært for detaljert, og at det har vært for mange mål. Det er nå laget en ny målstruktur der antall mål er redusert fra 52 i 2013 til 10 i 2015. De nye hovedmålene er basert på politiske prioriteringer og en vurdering av utfordringene i sektoren. Målene dekker således ikke alle etatens oppgaver, men gir en klarere prioritering. Det er færre styringsparametere og resultatkrav i tildelingsbrevet for 2015 enn for de foregående år.

Virksomheten i politi- og lensmannsetaten er i stor grad regelstyrt. Bakgrunnen for dette er blant annet at mange av politiets gjøremål etter sin art krever hjemmel i lov, og at de straffeprosessuelle gjøremålene er definert gjennom regelverket. Krav til lov- hjemmel og rettssikkerhet tilsier at etaten også fremover i stor grad vil bli styrt gjennom rettsregler.

Etter loven utnevnes politimestre av Kongen i statsråd på åremål for et tidsrom av inntil seks år. Visepolitimestre utnevnes som embetsmenn uten åremål. Assisterende politidirektør og særorgansjefene (unntatt sjef Økokrim) beskikkes av Kongen i statsråd på åremål for et tidsrom av inntil seks år. Sjef Økokrim er også førsteadvokat, og utnevnes av Kongen i statsråd. Ledige stillinger innenfor disse gruppene (unntatt visepolitimestre) utlyses av Politidirektoratet, som også foretar intervjuer og sender saken til departementet med forslag til tilråding om hvem som skal utnevnes eller beskikkes.

Gruppen av politimestre og ledere for særorganene er et av politidirektørens viktigste verktøy, og politidirektøren vil normalt være den som har de beste forutsetningene for å vurdere hvilke egenskaper den nye lederen bør ha. Isolert sett taler dette for at Politidirektoratet bør få ansettelsesmyndighet. På den annen side vil en slik endring i prinsippet innebære større avstand mellom ansvarlige politiske organer og politiet. For spørsmålet om fullmakt til å ansette politimestre og enkelte andre politiledere kommer det inn et ytterligere element, nemlig at det er en forutsetning for at de fortsatt kan være embetsmenn, at de utnevnes av Kongen i statsråd. Etter departementets syn har disse politiledernes status som embetsmenn verdi, ikke minst ved at den styrker grunnlaget for uavhengighet og integritet i politiets påtalearbeid. Både det som nå er sagt, og det forhold at politimestrene og ledere for særorganer er underlagt riksadvokaten i straffesaksbehandlingen, taler for å beholde dagens ordning med statsrådsbehandling. Reelt sett har Politidirektoratet innflytelse gjennom sin rolle i forberedelsen av utnevningen eller beskikkelsen.

Departementet går etter dette inn for at politimestre fortsatt skal utnevnes av Kongen i statsråd. Politidirektør og assisterende politidirektør beskikkes av Kongen i statsråd. Både politidirektør og politimester skal beskikkes eller utnevnes på åremål på seks år, med mulighet for to perioder (etter utlysning).

Departementet vil ta initiativ til å endre ordningen vedrørende visepolitimestre, slik at også disse utnevnes på åremål.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra departementet og Politidirektoratet som skal gjennomgå de to organenes roller, ansvar og samarbeidsrutiner. Formålet med arbeidet er å bidra til en felles forståelse av hva ansvaret og oppgavene går ut på, en hensiktsmessig og avklart ansvars- og oppgavedeling, ryddighet i relasjoner, styringslinjer og kommunikasjonskanaler, å avstemme roller og ansvar, og å oppnå en bedre styringspraksis. Arbeidsgruppen skal etter planen avgi sin rapport i løpet av 2015.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at politiet er undergitt demokratisk kontroll, med justis- og beredskapsministeren som konstitusjonelt ansvarlig for virksomheten. Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for den overordnede styringen av politi- og lensmannsetaten, mens Politidirektoratet har ansvaret for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene og særorganene i henhold til tildelingsbrev, med de begrensninger som følger av at den overordnede faglige ledelsen av straffesaksbehandlingen hører under den høyere påtalemyndighet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, peker på at Politidirektoratet nå skal lede og gjennomføre en svært omfattende endringsprosess i norsk politi. Flertallet vil understreke at det i politiet er mange dyktige ledere, fagpersoner og motiverte medarbeidere. Flertallet understreker videre at Politidirektoratet dermed har en betydelig kompetanse å bygge denne viktige endringsprosessen på.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil peke på at departementets styring av politi- og lensmannsetaten har vært gjenstand for kritikk både fra Gjørv-kommisjonen og av Politianalyseutvalget. Blant annet er det bemerket at styringen har vært for detaljert, og at det har vært for mange mål. Gjørv-kommisjonen har pekt på at det ikke er oppnådd et tydelig skille mellom den faglige og politiske ledelsen av politiet, og på manglende samsvar mellom mål, prioriteringer, ressurser og oppgaver. Dette flertallet viser videre til Politianalyseutvalget som har uttalt at det etter utvalgets syn er nødvendig å forbedre dagens styring av politiet for å kunne oppnå en best mulig oppgaveløsning og utvikling av etaten. Utvalget påpekte at styringen i dag er preget av å være ufullstendig, hendelsesstyrt og kort-siktig, og at departementet og Politidirektoratet må utøve en mer langsiktig og helhetlig strategisk styring.

Dette flertallet vil understreke viktigheten av å gi politiet større faglig frihet under ansvar for å sikre Politidirektoratet den nødvendige beslutningsmyndighet til å drive mer langsiktig og helhetlig strategisk styring. Styringen av etaten skal fra departementets side være basert på tillit, og med vekt på mindre grad av detaljstyring.

Dette flertallet merker seg at det organisatoriske forholdet mellom departementet, PST og politidirektoratet videreføres som i dag.

Dette flertallet viser til at hovedmålene for justis- og beredskapssektoren fra og med budsjettåret

2015 er endret av departementet. Det er nå laget en ny målstruktur der antall mål er redusert fra 52 i 2013 til 10 i 2015. De nye hovedmålene er basert på politiske prioriteringer og en vurdering av utfordringene i sektoren. Dette flertallet er positiv til at det nå settes færre og tydeligere mål enn tidligere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke politiets samfunnsoppdrag, deres rolle i å beskytte både enkeltmenneskene og demokratiet, samt deres særskilte rolle som den eneste institusjonen i fredstid som kan bruke makt. I sum handler dette om at politiet er samfunnsbærere, og derfor må også samfunnet ta stilling til hovedlinjene i hvordan politiet blir styrt og ledet.

Disse medlemmer påpeker at det er viljen til å se politiet inn i den samfunnsmessige konteksten politiet befinner seg i som viser verdsettelse av politiets arbeid. Å løsrive politiet fra denne konteksten, ved å legge mindre vekt på det demokratiske og skyve mer av ansvaret nedover til Politidirektoratet, gjør ikke det.

Disse medlemmer viser til at det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra departementet og Politidirektoratet som skal gjennomgå de to organenes roller, ansvar og samarbeidsrutiner, og vil påpeke at de to første delene: «roller» og «ansvar» burde være omtalt og avklart i politireformen, da dette er rent prinsipielle forhold. Spørsmål om «samarbeidsrutiner» er av mer praktisk art, og tilfaller departementet å ta stilling til sammen med direktoratet.

Disse medlemmer mener det er behov for en politisk avklaring knyttet til i hvilken retning Politidirektoratet skal utvikle seg fremover.

Disse medlemmer merker seg svaret fra justis- og beredskapsministeren til Dokument 15:129 (2014–2015), der han blir spurt i hvilken grad det nye situasjonscenteret i Politidirektoratet er ment å ha en operativ rolle. Der svarer statsråden blant annet at:

«Politidirektoratet kan gjennom sitt situasjonscenter både yte hjelp til, men også overprøve operative avgjerder i det einskilde politidistrikt.»

Disse medlemmer mener at dette viser en utvikling i mer operativ retning for Politidirektoratet, og vil minne om at Gjørsv-kommisjonen eksplisitt anbefalte at en eventuell nasjonal politioperativ sentral ikke burde legges til Politidirektoratet, da sistnevnte heller bør fokusere mer på faglig og administrativ ledelse. Det ville vært mer hensiktsmessig om den operative rollen ble tillagt for eksempel Oslo politidistrikt, og var skalerbar, slik at den kan tas i bruk ved en katastrofe, og da er bemannet av personer som har tilstrekkelig mengdetrening fra små og store hendel-

ser i hverdagen til å også treffe de beste beslutningene i krise.

Disse medlemmer mener det er kritikkverdige at slike forhold ikke er omtalt, diskutert eller avklart i politireformen.

Disse medlemmer mener at Politidirektoratet fremover bør styrkes til å løse sine kjerneoppgaver, som bør være å understøtte distriktene, faglig og administrativt, slik at distriktene selv kan løse de nødvendige praktiske og operative oppgaver best mulig. PODs rolle bør avgrenses mot at de overtar og overprøver distriktenes operative arbeid.

Disse medlemmer noterer seg at Justis- og beredskapsdepartementet i Prop. 1 S (2014–2015) foreslo endret målstruktur. Der står det at «justis- og beredskapssektoren i 2013 hadde 52 hovedmål og delmål». Det kan fremstå som man har valgt å regne mål og delmål under ett, for å komme opp med et høyest mulig tall, i kontrast til det nye tallet 10.

Disse medlemmer vil påpeke at det presise tallet for overordnede mål før 2015-budsjettet er 8, ikke 52.

Disse medlemmer registrerer at presisjonsnivået for de nye 10 målene er som for de tidligere 8 overordnede målene, f.eks. målet om «kunnskapsbasert forebygging» eller «redusere sårbarhet i samfunnet», noe som vil påkrevne ytterligere presisering for at de skal ha funksjonell verdi. Dette er det grunn til å tro at departementet da vil overlate til direktoratet, med den konsekvens at antall mål reelt sett øker.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener Politidirektoratets rolle er for uklar. Det er en betydelig svakhet med reformen at deres rolle ikke er vurdert og definert. Dette medlem vil påpeke at direktoratet har vokst kraftig, hva gjelder antall ansatte, de siste årene. Dette er skjedd uten at man har evaluert hvorvidt direktoratet fyller sin rolle.

8.2.1 Politidirektoratets styring

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Politidirektoratets hovedoppgaver er etatsstyring og faglig ledelse, derunder har Politidirektoratet et helhetlig ansvar for strategisk fagutvikling, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene og politiets særorganer.

Politidirektoratets oppgaver innebærer å:

1. Gi faglig og administrativ støtte til politidistriktene.
2. Sikre likeverdige polititjenester i hele landet så langt det er mulig.
3. Stille ambisiøse og realistiske krav og forventninger til distriktenes tjenesteproduksjon.

4. Sørge for erfaringslæring på tvers av distrikts-grensene.
5. Iverksette nødvendige tiltak når enkelte politidistrikt underpresterer.

Flertallet vil understreke at Politidirektoratets rolle er å lede og samordne politiet innenfor de rammer storting og regjering setter opp, ikke å utvide disse rammene ved å tilta seg flere oppgaver. Flertallet er kjent med at det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Justisdepartementet og Politidirektoratet som skal gjennomgå de to organers roller, ansvar og samarbeidsrutiner. Flertallet forutsetter at vesentlige endringer eller eventuelle nye oppgaver til Politidirektoratet skal skje som en følge av et politisk vedtak.

Flertallet viser til at politiets samlede ressurser skal prioriteres slik at de i størst mulig grad bidrar til tjenesteproduksjon i nærmiljøene og politidistriktene, og ikke sentraliseres.

Flertallet viser videre til at Politidirektoratets viktigste oppgave er å gi faglig og administrativ støtte til politidistriktenes arbeid, slik at de kan løse oppgavene selv. Flertallet understreker hovedlinjene for norsk politi hvor det operative ansvaret ligger i politidistriktene og særorganene.

Flertallet viser til Gjørsv-kommisjonens anbefaling nr. 17 der det står:

«Det bør etableres en nasjonal politiooperativ sentral som en skalerbar del av operasjonssentralen i Oslo, for å muliggjøre en koordinert samhandling av en hendelse som finner sted i flere distrikter eller overskrider kapasiteten til det enkelte distrikt».

Flertallet mener det er avgjørende at det er klare og tydelige retningslinjer for hvordan nasjonale kriser skal håndteres. Flertallet ber regjeringen i løpet av 2015 legge frem en sak for Stortinget med forslag om nasjonal kriseledelse, og klargjøre roller og ansvar, samt avklare hvordan regjeringen vil forholde seg til Gjørsv-kommisjonens anbefaling om en skalerbar nasjonal operasjonssentral. Flertallet mener at en eventuell nasjonal operasjonssentral er noe mer og noe annet enn situasjonssenteret i Politidirektoratet.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2015 legge frem en sak med forslag om nasjonal kriseledelse, og klargjøre roller og ansvar, samt avklare hvordan regjeringen vil forholde seg til Gjørsv-kommisjonens anbefaling om en skalerbar nasjonal operasjonssentral.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at det de siste årene har vært en kraftig vekst i antall stillinger i politiet. Dette er også høyt

betalte stillinger. Det er videre svært alvorlig med den store konsulentbruken direktoratet benytter seg av. Dette har skjedd uten at det har skjedd en bedre måloppnåelse eller bedre resultater. Dette medlem konstaterer at Politidirektoratet ikke har funnet sin rolle i politiorganisasjonen.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme egen sak om Politidirektoratets fremtidige rolle.»

8.2.2 *Utnevning av politimestre mv.*

Komiteen merker seg at politimestre fortsatt skal utnevnes av Kongen i statsråd. Politidirektør og assisterende politidirektør beskikkes av Kongen i statsråd. Både politidirektør og politimester skal beskikkes eller utnevnes på åremål på seks år, med mulighet for to perioder. Komiteen merker seg videre at departementet vil ta initiativ til å endre ordningen vedrørende visepolitimestre, slik at også disse utnevnes på åremål.

Komiteen mener at disse politiledernes status som embetsmenn er en selvstendig verdi. Den styrker grunnlaget for uavhengighet og integritet i politiets påtalearbeid. Samtidig er behovet for Politidirektoratets innflytelse sikret gjennom den rollen de har i forberedelsen av utnevningen og beskikkelsen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet savner en vurdering fra departementet hvorvidt politimestrene også i fortsettelsen bør utnevnes på åremål, ikke fast embete som domstolledere, dommere m.m. Dette medlem mener man de siste årene har sett en tendens til at politimestrene ikke har den tilstrekkelige uavhengighet, og at man er mer tilbakeholden med å målbære kritiske refleksjoner av frykt for ikke å få fornyet åremål. Dette er en uheldig utvikling. Dette medlem vil påpeke at for å utvikle fremtidens politi trenger man åpenhet og sterke ledere.

8.2.3 *Styringsmessige sider ved politiets funksjon som påtalemyndighet*

Komiteen viser til det to-sporede systemet med påtalemyndighet i politiet som innebærer at politidistriktene er underlagt to styringslinjer; riksadvokat og statsadvokat i faglige spørsmål som gjelder straffesaksbehandlingen, og departementet og Politidirektoratet for det meste av den øvrige virksomheten.

Komiteen viser til at systemet med påtalemyndighet integrert i politiet legger til rette for et nært samspill mellom etterforskning og påtale under straffesaksbehandlingen. I tillegg sikrer systemet med påtalemyndigheten i politiet en politisk uavhengig straffesaksbehandling. God samhandling, god le-

delse og en hensiktsmessig organisering er vesentlig for å oppnå forbedringer på dette området.

Komiteen merker seg at det skal foretas en utredning av om påtalemyndigheten har riktig kapasitet og kompetanse. Komiteen viser til at målet med utredningen ikke er å endre det integrerte tosporede system.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at nødvendige endringer i påtalemyndigheten kan gjennomføres uavhengig av arbeidet med nærpolitireformen.

9. Politiets organisering i dag

9.1 Sammendrag

Politi- og lensmannsetaten består av Politidirektoratet, Politiets sikkerhetstjeneste (PST), 27 politidistrikter som igjen er inndelt i lensmanns- og politistasjonsdistrikter, særorganer og enkelte andre enheter med nasjonale oppgaver. I tillegg er Svalbard et eget politidistrikt.

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for den overordnede styringen av etaten. Politidirektoratet, som ble opprettet med virkning fra 2001, har ansvaret for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene, særorganer og andre enheter i henhold til tildelingsbrev mv. Politiet har integrert påtalemyndighet, som utøves under overordnet faglig ledelse av den høyere påtalemyndighet (riksadvokaten og statsadvokatene). Politiets ansatte som tilhører påtalemyndigheten, har ansvar for etterforskningen og vurderer bruk av tvangsmidler og straffeforfølgning.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) består av Den sentrale enhet (DSE) og 26 PST-enheter i politidistriktene (alle unntatt Oslo politidistrikt). PST er et eget politiorgan, politifaglig og administrativt direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. For etterforskning er PST underlagt den høyere påtalemyndighet. PST har ansvar for å forebygge og etterforske straffbare handlinger mot rikets sikkerhet. Sentralt står innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, utarbeidelse av ulike analyser og trusselvurderinger, etterforskning og andre operative tiltak og rådgivning. PST har også det nasjonale ansvaret for å utføre livvakt-tjeneste på norsk jord for norske og utenlandske myndighetspersoner, unntatt for kongefamilien.

Politidistriktene ledes av en politimester, og styrer politiets virksomhet innenfor eget geografisk område. Hvert politidistrikt har en operasjonssentral og andre fellesfunksjoner for distriktet. Politimesteren og øvrige politidistriktsfunksjoner er gjerne lokalisert ved en av de store politistasjonene i distriktet.

Enkelte av politidistriktene har særskilte funksjoner, blant annet ligger de sentrale beredskapsressursene til Oslo politidistrikt, som også har ansvar for livvaktjenesten for kongefamilien. Myndigheten til å fastsette politidistriktsinndelingen ligger etter loven til Kongen, og utøves av Kongen i statsråd.

Politidistriktene er inndelt i lensmanns- og politistasjonsdistrikter, som under ledelse av en lensmann eller politistasjonssjef utøver politiets virksomhet innenfor sitt område. Enkelte politidistrikter har samlet forvaltningsoppgavene på noen tjenestesteder eller i større forvaltningsenheter i politidistriktet. Funksjonen som namsmann og enkelte andre oppgaver innen den sivile rettspleien ligger etter loven til den enkelte lensmann, politistasjonssjef eller namsfogd. På samme måte som for inndelingen i politidistrikter, ligger myndigheten til å fastsette inndelingen lokalt, til Kongen. I praksis besluttet endringer i inndelingen i lensmannsdistrikter, namsfogddistrikter og politistasjonsdistrikter med sivile rettspleieoppgaver av Kongen i statsråd, på bakgrunn av forslag fra Politidirektoratet og tilråding fra departementet.

Det er etablert ulike samarbeids- og regionordninger internt i politidistriktene. En rekke steder er flere lensmannsdistrikter og politistasjonsdistrikter organisert sammen i én felles driftsenhet, under ledelse av lederen for ett av de distriktene som inngår i driftsenheten. Videre er det noen steder opprettet vakt samarbeidsordninger. Departementet kan gi bestemmelser om organisatoriske spørsmål, blant annet om samarbeidsordninger mellom distrikter, jf. politiloven § 16 tredje ledd, og har delegert til Politidirektoratet å fastsette den administrative driftsenhetsstrukturen.

Politiets særorganer Kripos, Økokrim, Utrykningspolitiet, Politiets utlendingsenhet og Politihøgskolen er underlagt Politidirektoratet. Ved utøvelse av påtalesfunksjonen er Kripos og Økokrim underlagt den høyere påtalemyndighet.

I politianalysen er det påpekt enkelte uklarheter mv. knyttet til særorganene. Utvalget har anbefalt at det gjøres tydeligere hva et særorgan er, og at hele strukturen vurderes med utgangspunkt i en ny distriktsstruktur. Departementet vil arbeide videre med spørsmål om særorgansstrukturen etter at det er fastsatt en ny politidistriktsinndeling.

Det skal gjennomføres en utredning om fremtidig organisering av særorganene.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Politireform 2000 ble evaluert i 2004 og 2006. Sluttevalueringsrapporten fra 2006 viste at det var større tilfredshet med reformen i 2006 enn i 2004. Komiteen har merket seg at ledere hadde et vesentlig bedre totalinntrykk av reformen enn øvrige ansatte. Komiteen mener at

dette understreker behovet for involvering og informasjonsdeling til de ansatte i endrings- og omstillingsprosesser. Komiteen legger til grunn at POD tar med seg disse erfaringene når nærpoltireformen skal implementeres.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Prop. 61 LS (2014–2015) inneholder en informativ og god gjennomgang av politiets organisering i dag og utviklingen av politiets desentraliserte struktur.

Disse medlemmer har videre merket seg at evalueringen viste at regionmodellen ble ansett som fordelaktig fremfor samarbeidsmodellen, ved vurderingen av hvordan mindre enheter i politiet skal virke sammen.

Disse medlemmer viser til at det i evalueringsrapporten fra 2006 også problematiseres om politiet i det vesentlige skal være hendelsesstyrt eller styrt av planlagte aktiviteter. Etter disse medlemmers oppfatning er dette fortsatt relevant – både for vurderingen knyttet til hvor store deler av politiets bemanning som skal være styrt av planlagte aktiviteter og tilgjengeligheten til politikraft når ulike hendelser oppstår. Disse medlemmer mener dette løses best ved at det nå er utarbeidet respsontidskrav for alle politidistrikt. Slik kan behovet for beredskapsvevnen kombineres med nærhet i til befolkningen i hele politidistriktet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til erfaringene med prøveordningene med grenseregulering mv. i Hordaland politidistrikt fra 2009 og omorganiseringen i Follo politidistrikt i 2010. Flertallet har merket seg at prøveordningene ble evaluert kort tid etter at ordningene var gjennomført. Evalueringene viste både positive effekter og forbedringspunkter.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det er klare gevinster ved at slå sammen mindre lensmannsdistrikter, slik at polititjenesten kan utvikles og styres på tvers av større områder. Det anbefales i rapporten at liknende prosjekt vurderes for flere distrikter.

Disse medlemmer mener at disse erfaringene er svært nyttige i det videre arbeidet med nærpoltireformen.

Komiteen understreker at politiets nærhet og samarbeid med lokalsamfunnet er avgjørende for god polititjeneste, uavhengig av kommunenes geografiske størrelse og innbyggertall. Komiteen mener at trygge lokalsamfunn skapes gjennom bredt

samarbeid om lokale kriminalitetsforebyggende tiltak. En velfungerende kontaktflate mellom politi og lokalsamfunn er en forutsetning for god forebygging og kriminalitetsbekjempelse. Komiteen vil fremme god dialog og informasjonsflyt mellom aktørene sentralt for å sikre økt kunnskap og forståelse om roller og oppgaver. Deltakelse og eierskap til forebyggende arbeid må forankres på toppnivå, både hos kommuner og politiet lokalt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil fremme at omorganisering foretatt i Follo politidistrikt har blitt svært dårlig mottatt hos publikum. Undersøkelser viser at man har lavere tillit til politiet, oppfatter politiet som mindre tilgjengelig og ikke minst at man har fått et dårligere tilbud. Dette medlem henviser for øvrig til Nesodden kommunes høringsuttalelse til reformen, som oppsummerer situasjonen på en god måte.

10. Politiets desentraliserte struktur fremover – innledning

10.1 Sammendrag

Politiet skal være tilgjengelig for innbyggerne i hele landet og levere kvalitativt gode polititjenester. Ut fra oppgavene må politi- og lensmannsetaten ha en desentralisert struktur. Den overordnede styringen av etaten og en del øvrige funksjoner må eller kan ivaretas nasjonalt, men som hovedinnretning skal etaten være desentralisert, og ha klare bånd til lokalmiljøene. Landet skal fortsatt være inndelt i politidistrikter. Hvert av politidistriktene skal organiseres i to nivåer.

Politidistriktene skal fortsatt være inndelt i lensmanns- og politistasjonsdistrikter. Dette er en forutsetning for politiets arbeid med oppgaver innen den sivile rettspleien.

Spørsmål om organiseringen av politiet lokalt vekker erfaringsmessig stort engasjement. Departementet understreker at organisering bare er et verktøy, og at ingen organisatorisk løsning i seg selv garanterer for en god polititjeneste. For utviklingen av norsk politi i dag, ser departementet følgende kriterier som sentrale:

- Politiet må organiseres på en måte som innebærer at det kan styres og utvikles som ett politi, og slik at behov og ressurser kan ses i sammenheng.
- Polititjenesten bør i stor grad være likeverdig uansett hvor man bor.

Departementet drøfter først spørsmål om utforming av politiets lokale struktur. Behovet for et godt

nærpoliti understrekes, og departementet går inn på enkelte tiltak som kan være av betydning for å sikre nærpolitiet. Et annet tema vedrørende den lokale strukturen, er om politiet selv bør kunne treffe avgjørelser om endringer i denne. Departementet mener at det nå er gode grunner til å delegere slik myndighet til Politidirektoratet. Departementet drøfter også enkelte spørsmål om organiseringen av PSTs virksomhet i politidistriktene.

I proposisjonen beskrives en ny politidistriktsinndeling med 12 politidistrikter, og enkelte temaer vedrørende organiseringen av det enkelte politidistrikt.

10.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det i Prop. 61 LS (2014–2015) understrekes at:

«Politiet skal være tilgjengelig for innbyggerne i hele landet og levere kvalitativt gode polititjenester. Ut fra oppgavene må politi- og lensmannsetaten ha en desentralisert struktur.»

Dette er komiteen enig i.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet stiller seg undrende til at PST, med DSE i Oslo og lokale kontorer i politidistriktene, i svært liten grad drøftes av departementet. Lokale PST-kontor er både integrert i og underlagt politidistriktene samtidig som de er underlagt sjef PSTs instruksjonsmyndighet. I forbindelse med politireformen synes det derfor naturlig at man samtidig hadde sett på blant annet organisatorisk plassering, ledelse, styring og finansiering av stillingene ved de lokale PST-kontorene. Disse medlemmer noterer seg at både 22. juli-kommisjonen og Traavik-utvalget har kommet med anbefalinger om PSTs organisering og styring, som ikke følges opp her.

11. Nærmere om politiets lokale struktur

11.1 Sammendrag

Det er helt sentralt at de nye politidistriktene organiseres slik at en får en faglig god og kostnadseffektiv tjenesteutførelse. Formålet med nærpolitireformen er blant annet å sikre at flere politiresurser kan brukes til politiets kjerneoppgaver. Det er viktig å sikre at ny organisering ikke medfører mer byråkrati og virker kostnadsdrivende. Politiet skal derfor organiseres i to nivåer. Driftsenhetene i politidistriktet kan omfatte flere tjenestesteder (lensmannskontorer og politistasjoner). Administrative oppgaver skal så langt som mulig ivaretas på politidistriktsnivå og av driftsenhetene, ikke ved det enkelte tjenestested. Tjenestestedene skal sørge for at det publikumsrettede

arbeid blir utført i samspill med mobile enheter. Departementet foreslår enkelte endringer i politiloven § 16 for å legge til rette for at de politimessige og administrative oppgavene kan organiseres mest mulig hensiktsmessig.

Hvert politidistrikt har som utgangspunkt følgende funksjoner:

- administrative fellesfunksjoner
- prioritering på tvers av fagområder og geografi
- operasjonssentral og andre operative felles funksjoner
- felles kriminal- og påtaleenhet
- analyse og forebygging
- Politiets Sikkerhetstjeneste

Noen av de hensyn som gjør seg gjeldende ved utformingen av en ny tjenestestedsstruktur, vil trekke i forskjellig retning. Eksempelvis kan det være spenninger mellom behovet for å samle ressursene tilstrekkelig til å få et godt faglig miljø, og for at politiets tjenestemenn og -kvinner bør kjenne de områdene de skal virke i. Fremfor å angi generelt hvordan slike avveininger skal falle ut, bør oppmerksomheten rettes mot kvalitetskravene til den tjenesten som politiet skal levere. Oppsummert stilles det følgende krav:

Publikumsservice:

- Tjenestestedene tar imot anmeldelser, søknader og andre henvendelser, og gir veiledning til publikum om politiets tjenestetilbud. Ved anmeldte forhold iverksettes eventuell etterforskning snarest mulig.
- Tjenestestedene skal ha fleksible åpningstider som gjør det mulig å få utført tjenester hos politiet utenfor kontortid minst én dag i uken.
- Minst 90 pst. av innbyggerne i hvert distrikt har maksimalt 45 minutters kjøretid til nærmeste tjenestested.
- 95 pst. av alle anropene til 112 skal være besvart innen 20 sekunder på landsbasis.

Forebygging:

- Politiet skal drive et aktivt forebyggende arbeid i egen regi og i samarbeid med andre.
- Hver kommune har minst én fast kontaktperson ved lensmannskontoret eller politistasjonen (politikontakt). Politikontakten bistår i politirådsarbeidet i «sin» eller «sine» kommuner, og fungerer som et kontaktpunkt for det forebyggende arbeidet i distriktet.
- Politiet skal jevnlig drøfte innretningen av det forebyggende arbeidet og vakt- og patruljetjenesten i området, med berørte kommuner.

Tilgjengelighet og beredskap:

- Alle politidistriktene har innsatspersonell som kan håndtere krevende hendelser.
- Polititjenestemenn og -kvinner bor spredt, slik at flest mulig lokalsamfunn har politiansatte boende i sitt lokalmiljø. I ansettelsesprosessen legges det vekt på å oppnå bosetting på steder der det ikke allerede bor polititjenestemenn eller -kvinner. Politiet skal vurdere incentivordninger for å oppnå bosetting og tilstedeværelse fra politiet i lokalsamfunnet.
- Publikum skal oppleve rask respons og god kvalitet på politiets beredskap som også omfatter god samhandling og god etterforskning i alle ledd.
- Politianalysens anslag for tjenestesteder er for lavt. Organiseringen av politiet skal gjøres slik at publikum opplever at de har et tilgjengelig politi når de har behov for politiets tjenester.
- Nærmere definerte krav til responstid ved ekstraordinære hendelser, hendelser hvor liv er direkte truet og/eller hvor det er umiddelbart behov for innsats fra politiet.

I dag er politiets kontakt med kommunene organisert på forskjellige måter. Store kommuner har gjerne flere kontaktpunkter i kommunen. For å sikre alle kommuner, uavhengig av størrelse, god tilgang til kontakt med politiet, skal politiet sørge for at alle kommunene får en fast politikontakt ved det lensmannskontoret eller den politistasjonen kommunen hører til. Videre skal politiet jevnlig drøfte innretningen av det forebyggende arbeidet og vakt- og patruljetjenesten i området med berørte kommuner.

Det kan være av verdi for polititjenesten i et område at det bor politifolk der. Regelverket inneholder enkelte bestemmelser om at ansatte i politiet skal bosette seg i forsvarlig avstand til tjenestestedet. Dette regelverket er primært innrettet mot å sikre nærhet mellom arbeidssted og bolig. Dette er et noe annet perspektiv enn et ønske om at det skal bo politifolk også andre steder enn der tjenestestedene er lokalisert. For å utnytte de positive effektene som kan ligge i å ha politifolk bosatt på mange steder, mener departementet at politiet – i forbindelse med den gjennomgangen av tjenestestedsstrukturen som skal foretas, og ut fra forholdene lokalt – skal vurdere om det bør etableres incentivordninger mv. som kan sikre spredt bosetting.

Myndigheten til å fastsette inndelingen i lensmannsdistrikter, namsfogddistrikter og politistasjonsdistrikter med sivile rettspleieoppgaver ligger etter loven til Kongen, jf. politiloven § 16. Myndigheten utøves av Kongen i statsråd. Forslag til endringer i inndelingen lokalt forelegges normalt for de kommunene som er berørt. Det er en praksis for at

Politidirektoratet ikke legger frem forslag for departementet om endringer i distriktsstrukturen dersom kommunene ikke er enige i forslaget.

Etter departementets syn er det naturlig at den lokale strukturen skal fastsettes av politiet. Politiet, med politidirektøren i spissen, er ansvarlig for å levere trygghet til befolkningen. Tjenestestedene er ett av verktøyene for å kunne ivareta denne oppgaven. Det er derfor naturlig at politiet selv får hånd om utformingen av nettet av tjenestesteder. På den måten får etaten best forutsetninger for å levere gode tjenester til publikum. Departementets rolle er heller å stille krav til kvaliteten i polititjenesten. Indirekte henger disse tingene som nevnt sammen, ved at kravene til kvalitet virker dimensjonerende for etaten.

Departementet mener videre at det fremover ikke bør være slik at alle berørte kommuner må være enige for at det skal kunne gjøres endringer. Beslutning om sammenslåing av tjenestesteder skal treffes av Politidirektoratet etter forutgående involvering av berørte lokale interesser. Kommunene har legitime interesser i slike endringer, og vil ha vesentlige bidrag til vurderingen av dem. Den enkelte kommune kan imidlertid ikke representere alle de hensyn som må tas i betraktning i spørsmål om politiets organisering. Selv om de er viktige, bør dermed heller ikke kommunenes syn i seg selv være avgjørende for om det skal gjøres endringer. Den enkelte kommune som berøres av strukturendring, skal derimot kunne påklage Politidirektoratets beslutning på grunnlag av feil i saksbehandlingen og at endret tjenestestruktur ikke oppfyller kravene som er oppstilt. Justis- og beredskapsdepartementet er klageinstans.

Departementet mener at dagens modell med PSTs distriktsenheter som en del av politidistriktene, bør videreføres inntil videre. Lederen av PST-enhetene bør delta i politidistriktets ledergruppe som nå. Med forslagene i denne proposisjonen vil også PST-enhetene bli større. Videre er det viktig at PSTs distriktsenheter bidrar inn i politidistriktenes forebyggende arbeid. Det vises til regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, som omtaler behovet for et tettere samarbeid enn i dag mellom PST og det øvrige politiet. Departementet vil i samarbeid med sjef PST og politidirektøren gjennomføre en del tiltak som gir sjef PST større mulighet til å påvirke prioriteringene og beslutningene i PSTs distriktsenheter. Det vil bli utarbeidet instruksjoner for å avklare ansvar og roller på de områdene der det er påpekt uheldige uklarheter.

11.2 Komiteens merknader

11.2.1 Behov for et godt nærpoliti

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, understre-

ker at målet med politireformen er å skape et nærpoliti som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet og kompetanse til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet.

Flertallet vil understreke at lokal forankring, tett kontakt med nærmiljøene og godt samarbeid med kommunale myndigheter er en forutsetning for politiets legitimitet og autoritet.

Flertallet mener et nærpoliti skal være et politi som:

- Er lokalt tilstedeværende.
- Har god lokalkunnskap.
- Har en bred kontaktflate mot lokalsamfunn og innbyggere.
- Vektlegger og balanserer forebygging, ordenstjeneste, etterforskning og beredskap.

Flertallet understreker at nærpolitiet skal være lokalt forankret. De utgjør politiets ytterste ledd. Nærpolitiet er i de fleste tilfeller den etaten innbyggerne møter i situasjoner som oppleves truende, farlig eller krenkende. Det er derfor avgjørende at dette leddet har ressursene, kompetansen og kvaliteten som trengs for å være aktivt til stede der folk er og situasjonen oppstår.

Flertallet understreker at forebygging er det beste verktøyet for å forhindre kriminalitet. Utformingen av den lokale strukturen har avgjørende betydning for politiets evne til å drive god forebygging, ordenstjeneste, etterforskning og sikre den lokale beredskapen. Flertallet viser til de ti grunnprinsippene for politiet som ble etablert i stortingsmelding nr. 42 (2004–2005). Disse viktige prinsippene legger grunnlaget for hvilket politi vi skal ha. Disse grunnprinsippene er:

1. Politiet skal avspeile samfunnets idealer.
2. Politiet skal ha et sivilt preg.
3. Vi skal ha et enhetspoliti.
4. Politiet skal være desentralisert.
5. Politimannen skal være en generalist.
6. Politiet skal virke i samspill med publikum.
7. Politiet skal være integrert i lokalsamfunnet.
8. Politiet skal ha bred rekruttering.
9. Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet.
10. Politiet skal være underlagt effektiv kontroll fra samfunnets side.

Det er etter flertallets mening viktig å satse offensivt på forebyggende tiltak, hvor samarbeid mellom ulike aktører, som politi, frivillige organisasjoner, kommune og næringsliv står sentralt. Det lokale politiet skal ha tett kontakt med andre offentlige

etater, næringslivet og innbyggerne. Det danner grunnlag for tillit og trygghet mellom innbyggere og politi.

Flertallet understreker at en arbeidsform basert på informasjonsdeling på tvers av etater er viktig å ta vare på og å videreutvikle, særlig dersom antall tjenestesteder blir redusert, fordi den både bidrar til økt legitimitet og økt trygghet. Politiets kunnskap om lokalbefolkningen, geografi og infrastruktur er etter flertallets mening en avgjørende ressurs for å løse politiets oppgaver best mulig. Det styrker evnen til å forebygge små og store hendelser, og det styrker beredskapsevnen, ved at det lokale politiet benytter lokalkunnskapen i planlegging og gjennomføring av aksjoner og kan dele denne informasjonen med andre politienheter, øvrige nødetater, samt frivillige beredskapsorganisasjoner. Særorganene og distriktsnivået må styrke evnen til å ta i bruk denne særskilte kunnskapen som det lokale leddet har.

Flertallet mener det er viktig å etablere arbeidsformer som sikrer politiets lokale forankring, også under og etter omstruktureringer. Flertallet peker på at dette blant annet innebærer at:

- Alle kommuner skal ha en politikontakt. Politikontaktens arbeid skal utføres i kommunen vedkommende er kontakt for. Dette vil være et viktig kontaktpunkt mellom politiet, publikum og de ulike aktørene i den enkelte kommune også der man ikke har egne tjenestesteder. Politikontaktene skal ha en eller flere dager i uken der de er til stede i kommunene der det ikke er tjenestested.
- Politiet og kommunene skal utvikle forpliktende handlingsplaner slik at befolkningen er sikret en helhetlig forebyggende tjeneste i sitt lokalsamfunn.
- Kommunens politivedtekter skal være et aktivt verktøy for å ivareta forebygging og trygge lokalsamfunn.
- Politiråd skal være etablert i alle kommuner. Politiets representanter i politirådene skal ha mandat til å forplikte politiet. Rådene skal utvide sitt virkemiddelapparat, inspirert av SLT-rådernes tette samarbeid med kommunale virkemidler.
- Frivillige beredskapsorganisasjoner skal inkluderes i kommunens og politiets beredskapsplanlegging og evalueringsrutiner.
- Det etableres minst ett årlig møte mellom ordførerne og politiet på geografisk driftsenhetsnivå. De som møter på vegne av politiet skal ha mandat til å forplikte politiet. Møtene skal blant annet omhandle kriminalitetsbildet og ressursutnyttelse.
- Det forebyggende arbeidet må forankres på leddesnivå i det enkelte politidistrikt. Hvert politidistrikt må ha en fagleder/visepolitimester som

har ansvar for forebygging for å sikre at forebygging implementeres i politiets strategiske arbeid.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil bemerke at et «nærpoliti» må fylles med innhold. Et nærpoliti er et politi som har god lokalkunnskap og er tilstedeværende. Dagens lensmannskontor fyller denne rollen i dag. Den lokale lensmannen har et definert ansvar for sin befolkning. Det lokale politiet kan raskt avdekke kriminalitet, og ikke minst forebygge at den skjer. Lokalkunnskapen er avgjørende, for å kunne sette inn tidlig innsats mot personer som er i ferd med å starte en kriminell løpebane.

Dette medlem frykter at ved for store avstander vil mye av denne kompetansen forsvinne. Dette medlem mener at dagens ordning, hvor den lokale tjenestestedsstrukturen må være tuftet på lokal enighet, skaper de gode løsningene. Kommunene må ha en reell rolle i denne utformingen. En begrenset klagdadgang kan ikke anses å være tilstrekkelig.

Dette medlem mener politireformen må legge til rette for at man får et lokalt tilstedeværende politi, ikke et rent utrykningspoliti. Dette medlem konstaterer at regjeringens forslag legger til rette for et rent utrykningspoliti.

11.2.2 Den lokale strukturen

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil påpeke viktigheten av at de nye politidistriktene organiseres slik at en får en faglig god og kostnadseffektiv tjenesteutførelse. Formålet med nærpolitireformen er blant annet å sikre at flere politiresurser kan brukes til politiets kjerneoppgaver. Det er viktig å sikre at ny organisering ikke medfører mer byråkrati.

Flertallet viser til at politiet skal organiseres i to nivåer. Driftsenhetene i politidistriktet kan omfatte flere tjenestesteder. Administrative oppgaver skal så langt som mulig ivaretas på politidistriktsnivå og av driftsenhetene, ikke ved det enkelte tjenestested. Tjenestestedene skal sørge for at det publikumsrettede arbeid blir utført i samspill med mobile enheter. Flertallet vil trekke frem at man med en slik organisering flytter byråkratiske oppgaver vekk fra det ytterste ledd og opp i driftsenhetene. Det vil gi en mer effektiv polititjeneste på tjenestestedene, og der folk ferdes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet stiller seg undrende til innføringen av moderat geografisk kvotering og formuleringen:

«I ansettelsesprosessen legges det vekt på å oppnå bosetting på steder der det ikke allerede bor polititjenestemenn eller -kvinner.»

Disse medlemmer kan ikke se at det er redegjort for hvilke incentivordninger som skal bli innført. Det fremgår heller ikke hvordan denne ordningen skal bidra til mer politikraft ute. Hvordan skal en geografisk kvotert politimann eller -kvinne opptre ved alvorlige hendelser som «skyting pågår»? Skal de være tilgjengelig for det lokale publikum hele døgnet for alle henvendelser, eller bare rykke ut til mer alvorlige lokale hendelser? Slike avklaringer er nødvendige, men har uteblitt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener en fylkesmodell vil være den beste organiseringen av distriktene. Når det gjelder tjenestestedsstrukturen, må det fastsettes klare kriterier, og dette må gjøres i en egen sak av Stortinget.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av forslaget om at 90 pst. av befolkningen skal maksimalt ha 45 minutters kjøretid til nærmeste tjenestested.»

Dette medlem vil peke på viktigheten av at strategien om 2 tjenestemenn per 1 000 innbyggere må gjennomføres innen 2020. Dette er viktig for politiet både i byer og distrikter. Dette medlem vil peke på viktigheten av at veksten i antall ansatte kommer hele landet til gode. På bakgrunn av utviklingen finner dette medlem det nødvendig at Stortinget forelegges en egen sak om hvordan denne målsettingen kan nås, og hva som er status.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om hvordan målet 2 politibetjenter per 1 000 innbygger skal nås og komme hele landet til gode.»

11.2.3 Fullmakt til å beslutte endringer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at myndigheten til å fastsette inndelingen i lensmannsdistrikter, namsfogddistrikter og politistasjonsdistrikter med sivile rettspleieoppgaver etter loven ligger til Kongen, jf. politiloven § 16. Myndigheten utøves av Kongen i statsråd. Flertallet har merket seg at det i dag er utviklet en praksis for at Politidirektoratet ikke legger frem forslag for departementet om endringer i distriktsstrukturen dersom kommunene ikke er enige i forslaget.

Flertallet vil trekke frem Politianalyseutvalget som viser til en del eksempler på at det i politidistriktene er sett behov for endringer, uten at dette har fått gjennomslag. Utvalget beskriver at dette har vært tilfellet selv på steder der det har vært prinsipiell

enighet om behovet for sammenslåinger, men det ikke har vært samme enighet om hvor de gjenværende lensmannskontorene skal være lokalisert (NOU 2013:9 punkt 12).

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til nødvendigheten av å gi politiet de ledelsesverktøyene de trenger for å kunne tilby en effektiv polititjeneste. Dette flertallet støtter at beslutningsmyndigheten til å fastsette den lokale strukturen i politidistriktene delegeres til politiet. Politiet, med politidirektøren i spissen, er ansvarlig for å levere trygghet til befolkningen. Tjenestestedene er ett av verktøyene for å kunne ivareta denne oppgaven. Det er derfor naturlig at politiet får handlingsrommet til å strukturere tjenestestedene ut ifra politifaglige vurderinger.

Dette flertallet støtter at fullmakten reguleres innenfor et sett med politifaglige kvalitetskriterier og prosessuelle krav. Forventet befolkningsutvikling, trekk ved kriminalitetsbildet, kriteriene om at minst 90 pst. av innbyggerne i hvert politidistrikt skal ha maksimalt 45 minutters kjøretid til nærmeste tjenestested, at minst 95 pst. av alle anrop til nødnummer 112 besvares innen 20 sekunder, og kravene til responstid må være førende. Det vil gi bedre hverdagsberedskap og innbyggerne den tryggheten de har grunn til å forvente. Dette flertallet er enig i at kommunene skal tas med på råd i lokalisering av tjenestesteder, men det må legges vekt på de politifaglige vurderingene når lokalisering avgjøres.

Dette flertallet viser videre til at alle kommuner skal ha en fast politikontakt for å sikre at det forebyggende arbeidet gis prioritet og kontinuerlig oppfølging. Dette vil også gi klare føringer for politimesterens ressursdisponering.

Dette flertallet merker seg at det ikke er nødvendig å endre politiloven § 16 for å delegere beslutningsmyndigheten for endringer i lokal struktur til politiet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil påpeke at en grad av tetthet på tjenestenivåene er viktig. I deler av landet er de geografiske og topografiske forholdene av en karakter, som gjør at proposisjonens minimumskrav om at 90 pst. av innbyggerne ikke skal ha mer enn 45 minutter til nærmeste tjenestested, er for lite ambisiøst.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti forventer at regjeringen signaliserer tydelig overfor Politidirektoratet at i de delene av landet som risikerer

å bli særlig rammet av dette minimumskravet, dersom det praktiseres stramt etter ordlyden, må det tas hensyn til de lokale forholdene. Dette kan gjelde for eksempel dagens Sogn og Fjordane politidistrikt, der befolkningstettheten i Hordaland politidistrikt kan kreve at minimumskravet til tjenestestedet heller beregnes etter dagens politidistriktsgrenser, og ikke etter de foreslåtte i proposisjonen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet støtter ikke at politidirektøren gis fullmakt til å fastsette endringer i tjenestestedsstrukturen. Det er svært uheldig at man flytter makten fra folkevalgt kontroll, til et direktorat. Dette medlem vil videre understreke at kommunene må gis reell mulighet til å påvirke prosessen.

11.2.4 *Krav til prosess ved endringer*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at en god prosess har betydning for kvaliteten på sluttresultatet. Det er derfor viktig at ny, lokal struktur også innebærer lokalt medeierskap og at politiet har god kjennskap til lokale forhold og utfordringer. Dette bidrar til legitimitet og trygghet hos befolkningen.

Flertallet vil understreke betydningen av at tjenestestedsstrukturen har politisk forankring og at eventuelle endringer er et politisk ansvar.

Flertallet viser til Politidirektoratets fullmakter til å fastsette lokal driftsenhets- og tjenestedsstruktur, slik de er beskrevet i Prop. 61 LS (2014–2015).

Flertallet vil understreke at fullmaktene krever nødvendig lokal forankring. I de tilfeller hvor det er lokal uenighet kan berørte kommuner klage til Justis- og beredskapsdepartementet.

Flertallet slutter seg til proposisjonen, om at antall tjenestesteder bør reduseres, men ikke så mye som i politianalysens anslag.

ET LØFTE TIL INNBYGGERNE:

Innbyggerne skal vite hva de får og hva et «nærpoliti» vil bety i praksis for deres lokalsamfunn.

Flertallet viser til kriteriene for ny tjenestedsstruktur som fremgår av Prop. 61 (2014–2015) punkt 5.3 og mener at det i tillegg skal legges til følgende kriterier for gjennomføring av endringer i tjenestedsstrukturen:

- Hva innbyggerne skal få av tjenester etter endringene, og hvordan, skal legges frem skriftlig for kommunestyrene, dersom kommunen ønsker det. Politimesteren skal utarbeide dokumentet.

- Dokumentet skal være realistisk og tydelig, med vekt på hvordan det forebyggende arbeidet skal ivaretas, hvilken beredskap innbyggerne kan forvente og hvordan politiet vil sikre tett kontakt med bl.a. lokale, frivillige beredkapsorganisasjoner.
- Dokumentet må være utformet presist nok til at det er mulig å evaluere sluttresultatet.
- Alle berørte kommuner skal gis mulighet til å komme med en uttalelse om dokumentet. Uttalelsen skal tillegges vekt ved en eventuell klage.

Flertallet understreker at kriteriene er minimumskriterier. Det er rom for lokale tilpasninger utover dette. Prosessen skal gi politiet og innbyggerne forutsigbarhet og sikre et best mulig sluttresultat.

STERKERE LOKALT MEDEIERSKAP

Lokale folkevalgte skal sikres medvirkning i de lokale prosessene.

Flertallet vil understreke kommunenes innflytelse over endringsprosessene rundt tjenestestedsstrukturen og mener at:

- Det opprettes en styringsgruppe som blant annet skal utforme mandat for arbeidet med endringsprosessen og godkjenne plan for å involvere lokalsamfunnene. Styringsgruppen skal gi føringer til arbeidet med, og bidra til gjennomføringen av prosessen knyttet til endringer av tjenestestedsstrukturen. De skal gi skriftlig anbefaling om tjenestestedsstrukturen til politimesteren, som har ansvaret overfor Politidirektoratet. Styringsgruppen ledes av politiet og skal som et minimum bestå av representanter for politimesteren og ha representasjon fra de berørte kommunene
- Styringsgruppens arbeid skal være offentlig tilgjengelig

Flertallet viser også til muligheten for åpne møter rundt endring av tjenestestedsstrukturen, slik at befolkningen får nødvendig informasjon og styringsgruppene får et bredest mulig spekter av innspill.

BEDRE KUNNSKAPSGRUNNLAG FOR ENDRINGENE

Flertallet viser til at endringene må bygge på informasjon som ivaretar forholdet mellom forebygging og beredskap. Politimesteren har ansvar for å utarbeide risiko- og sårbarhetsvurderinger for hele politidistriktet og for eventuelle endringer i lokal tjenestedsstruktur.

- Risiko- og sårbarhetsvurderingen skal være utgangspunktet for styringsgruppens forslag om endringer i tjenestestedsstrukturen. Beredskap og evne til forebygging skal vektlegges.

- En ugradert versjon av vurderingene skal være offentlig tilgjengelig.

FAGMILJØER I ALLE DELER AV LANDET

Flertallet vil understreke betydningen av at kompetanse og politikraft spres i det enkelte politidistrikt og at dette ikke bare sentraliseres nært politimesteren. Flertallet viser til at flere politidistrikter allerede har godt fungerende driftsenheter som er tilpasset geografiske forhold, bosetting mv, og legger til grunn at dette hensyntas når nærpolitireformen skal iverksettes.

Flertallet ber departementet sikre at kommunene skal kunne uttale seg om geografiske endringer av driftsenhetenes ansvarsområder og eventuelle endringer i lokaliseringen av driftsenhetene.

EVALUERING, LÆRING OG KORRIGERING AV KURS

Flertallet legger vekt på at innbyggerne skal være sikret at tilsiktet sluttresultat blir oppnådd, og at det er politiet som har ansvaret for gjennomføring og resultat.

Flertallet mener det er viktig at det foretas en evaluering av tjenestestedsstrukturen fire år etter at denne er gjort gjeldende. I denne forbindelse må det legges til rette for at evalueringsrapporten kan behandles i kommunestyret og at det klart fremgår om forutsetningene for strukturendringen er oppfylt.

Flertallet understreker at dersom sluttresultatet ikke er oppnådd etter evaluering, er det politimesterens plikt å påse at ressurser disponeres slik at resultatet kan oppnås.

KLAGEADGANG

Flertallet viser til at kommuner kan klage på endringer i tjenestestedsstrukturen til Justis- og beredskapsdepartementet gjennom vedtak i kommunestyret. Alle berørte kommuner skal kunne klage på vedtak om endringer i tjenestestedsstruktur.

Hvis de prosessuelle minimumskravene ikke er ivarettatt, skal dette tillegges avgjørende vekt i klagebehandlingen.

Ved klagebehandlingen skal også kvaliteten på arbeidet med det ønskede sluttresultatet som er lagt frem for kommunene i forkant, og andre forhold som har betydning for helheten i politiets lokale tilgjengelighet, kunne vektlegges. Dette i tillegg til kriteriene i Prop. 61 (2014–2015) punkt 5.3.

Klagen skal ha oppsettende virkning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det er få krav til lokal prosess eller lokalt medeierskap i proposisjonen, og de kravene som finnes er såpass lite presis utformet at de ikke gir lokalsamfunn forutsigbarhet for arten eller graden av involvering, hverken før de organisato-

riske endringene settes i gang, mens de er i gang, eller etter at de slutført og over i mer normalisert drift.

Disse medlemmer vil understreke at av hensyn til forutsigbarheten lokalt, kvaliteten på sluttresultatet og medeierskap til prosess og resultat, burde disse forholdene vært presisert ettertrykkelig. Når dette ikke er presisert, gir heller ikke klageadgangen som er omtalt i proposisjonen mening: Det er vanskelig å få medhold i at vilkår for endring av lokal struktur er brutt dersom vilkårene er så diffuse som de er i proposisjonen, og det er umulig å få medhold på grunn av brutte saksbehandlingsregler, fordi saksbehandlingsregler ikke er oppgitt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet er kritisk til den foreslåtte endringen i politiloven som fratar kommunene innsigelsesrett vedrørende endringer i lokal politistruktur. Dette medlem mener at lokal deltagelse og involvering er med på å skape et inkluderende og tilstedeværende politi. Dagens ordning har vist at man har funnet gode løsninger lokalt, til tross for gjeldende lovgivning.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunenes innsigelsesrett ved endringer av lensmannsdistriktstrukturen ikke skal svekkes.»

11.2.5 Organiseringen av Politiets sikkerhetstjeneste lokalt

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, støtter at dagens modell med PSTs distriktsenheter som en del av politidistriktene videreføres inntil videre. Flertallet viser til at med forslagene i denne proposisjonen vil også PST-enhetene blir større. Flertallet vil understreke viktigheten av at PSTs distriktsenheter bidrar inn i politidistriktenes forebyggende arbeid. Det vises til regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, som omtaler behovet for et tettere samarbeid enn i dag mellom

PST og det øvrige politiet. Flertallet merker seg at det vil bli utarbeidet instruksjoner for å avklare ansvar og roller på de områdene der det er påpekt uheldige uklarheter.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener dagens organisering med PSTs distriktsenheter bør videreføres. Men dette medlem finner det nødvendig at regjeringen gjennomfører en utredning om hvem som bør lede og ha det administrative og økonomiske ansvaret for disse enhetene. Utredningen bør peke på eventuelle gråsoner og uklare grenser i ansvarsforholdet for PST i politidistriktene, som i dag er delt mellom PST-sjefen og politimestrene.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede fremtidig organisering og ledelse av PSTs enheter i politidistriktene.»

12. Nærmere om inndelingen i politidistrikter

12.1 Sammendrag

Dagens organisering i 27 politidistrikter gir ikke de nødvendige forutsetninger for å utvikle spesialistfunksjoner og kapasitet til å håndtere større og alvorlige saker og hendelser godt nok. Det er for store forskjeller mellom politidistriktene i størrelse, volum og kriminalitetsomfang, og det gjør det vanskelig å utvikle et felles kunnskapsgrunnlag, prosedyrer og metoder for politiets arbeid. Samtidig er det viktig å forstå at robust politiinnsats også må ses i sammenheng med ulike lokale, geografiske, sosiale og internasjonale forhold som kan påvirke distriktsinndelingen.

Departementet går inn for en ny inndeling med 12 politidistrikter. Fylkesgrensene og nåværende politidistriktsgrenser legges i utgangspunktet til grunn for inndelingen av politidistriktene. Fylkesgrensene er viktige av hensyn til samarbeid med andre offentlige etater, ikke minst på beredskapsområdet.

Inndelingen er som følger:

Nye politidistrikter		Geografisk område
1	Øst-Finnmark	Øst-Finnmark politidistrikt
2	Nord	Troms fylke og Vest-Finnmark politidistrikt
3	Nordland	Nordland fylke
4	Trøndelag	Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylke
5	Møre og Romsdal	Møre og Romsdal fylke
6	Vest	Hordaland politidistrikt og Sogn og Fjordane fylke
7	Rogaland	Rogaland fylke pluss Sirdal kommune, og Haugaland og Sunnhordaland politidistrikt
8	Agder	Vest-Agder fylke unntatt Sirdal kommune, og Aust-Agder fylke
9	Sør-Øst	Telemark, Vestfold og Buskerud fylke, og Asker og Bærum politidistrikt
10	Oslo	Oslo politidistrikt
11	Øst	Follo, Romerike og Østfold politidistrikter
12	Innlandet	Oppland og Hedmark fylke

Det er helt sentralt at de nye politidistriktene organiseres på en slik måte at en får en faglig god og kostnadseffektiv tjenesteutførelse. Politidirektoratet skal ha ansvaret for at politidistriktene organiserer seg på en god måte etter overordnede føringer og kriterier fra departementet.

Øst-Finnmark politidistrikt videreføres som et eget politidistrikt. Hovedbegrunnelsen for dette er den særlige kompetansen som er bygget opp i politidistriktet med å håndtere forhold knyttet til den norsk-russiske grensen. Grensen er Schengen-yttergrense, og grensekontrollen skal håndheve det omfattende Schengen-regelverket på vegne av alle Schengen-landene. Det er derfor viktig at alle sider ved driften av politidistriktet er i henhold til Schengen-forpliktelsene. Politimesteren i Øst-Finnmark vil få et særlig ansvar for å følge opp disse.

I tillegg til endringer i politidistriktsinndelingen, er det behov for å styrke politiets evne til å samarbeide med andre. Samspillet mellom beredskapsaktørene fungerer i de fleste tilfeller bra i dag. Samtidig viser evalueringer av større hendelser de siste årene at det er svakheter innen rednings- og beredkapsområdet. Utfordringer ved organisering, ledelse og samarbeid mellom berørte etater, og svakheter ved varsling og alarmering, er blant erfaringene.

Redningstjenesten er en sentral samarbeidsordning for politiet. Den nåværende organiseringen av redningstjenesten er velfungerende, og skal videreføres i den nye politidistriktsstrukturen. Redningstjenesten utøves som et samvirke mellom offentlige, frivillige og private aktører og virksomheter, under ledelse av de to hovedredningsentralene (Hovedredningsentral Nord-Norge og Hovedredningsentral Sør-Norge). Sentrale trekk ved redningstjenesten vil være:

- Politiet leder de lokale redningsentralene (LRS).
- Redningsledelsen som trer sammen ved større redningsaksjoner, er et kollegium med representanter fra blant annet helse, sivilforsvar, brann, Forsvaret og frivillige organisasjoner, med politimesteren som leder.
- Driftsenhetene/tjenestestedene vil i større utstrekning enn i dag måtte ivareta kontakten med andre offentlige etater og frivillige organisasjoner.
- For å styrke samarbeidet mellom aktørene i redningstjenesten vil det bli opprettet rednings- og beredskapsråd i alle politidistriktene/LRS-områdene. Rednings- og beredskapsrådene vil omfatte alle etater, virksomheter og frivillige organisasjoner som har en rolle både i redningstjenesten og andre beredskapssituasjoner i fredstid.

Mens det i politianalysen er anbefalt en betydelig reduksjon i antall politidistrikter, foreligger det forslag til endringer i den fremtidige organiseringen av brann- og redningsvesenet. I utredningen «brannstudien», som er til behandling i departementet, anbefales det å redusere antall brann- og redningsvesen og nødmeldingssentraler for brann. Brannstudien har vært på alminnelig høring, og det er en bred tilbakemelding at en ny organisering av brann- og redningsvesenet bør sees i sammenheng med den nye organiseringen av politidistriktene. At det nå er påpekt behov for endringer i nødmeldingstjenesten for både politi og brann, gir en god mulighet til å se de to elementene under ett, med tanke på å oppnå best mulig samhandling fremover.

Nødmeldingstjenesten er en samfunnskritisk funksjon. Tjenesten skal sikre befolkningen rask og

riktig hjelp i nødsituasjoner. For innbyggerne er nødmeldingstjenesten det viktigste kontaktpunktet til nødetatene. Tjenesten er tredelt med separate nødnumre og egne nødmeldingssentraler for hver av de tre etatene – brann (110), politi (112) og helse (113). I dag finnes det tilsammen 63 nødmeldingssentraler i Norge, fordelt på 27 i politiet, 18 i helsetjenesten og 18 i brannetaten. Publikum forventes å ringe til den nødetaten de anser som relevant ut fra den situasjonen som har oppstått. Dersom man henvender seg til feil sentral, skal operatøren på sentralen viderefordre meldingen til riktig etat. Ved større hendelser som krever innsats fra flere enn den mottagende etat, skal de andre nødetatene varsles umiddelbart (trippelvarsling).

Alle nødmeldingssentralene skal være tilknyttet nytt digitalt nødnett innen utgangen av 2015.

Utviklingen de siste årene har gått i retning av færre og større nødmeldingssentraler i alle de tre nødetatene. Helsetjenesten har halvert antallet AMK-sentraler de siste 10–12 årene, og antall nødmeldingssentraler for brann er redusert. Utviklingen i våre naboland er også klar; nødmeldingstjenesten blir samlet i færre og større enheter i både Sverige, Finland og Danmark. Ved at nødmeldingstjenesten er under utvikling i nødetatene, har Norge mulighet til å ta ut det potensialet for en bedre og mer effektiv nødmeldingstjeneste som kan ligge i felles geografiske grenser og samlokalisering.

Politiets nødmeldingstjeneste dekker et geografisk område som tilsvarer politidistriktsinndelingen. Siden tidlig på 1990-tallet har det vært et prinsipp at brannvesenets 110-sentral følger de geografiske grensene til et politidistrikt, men samtidig slik at en 110-sentral kan omfatte mer enn ett politidistrikt. Departementet vil videreføre dette prinsippet ved etableringen av nye politidistrikter. Brannvesenets nødmeldingstjeneste skal tilpasses de geografiske grensene til de nye politidistriktene, men samtidig slik at en 110-sentral kan dekke mer enn ett politidistrikt.

Samlokalisering av nødmeldingstjenesten i politi og brann i de nye politidistriktene vil bety at operatørene sitter i samme bygg, men ikke at det opprettes felles sentraler. Nasjonalt nødmeldingsprosjekt har ikke identifisert behov for å etablere en felles nødmeldingssentral som leverer én tjeneste til alle de tre nødetatene. For å sikre tilstrekkelig fagkyndighet og samhandling med den øvrige organisasjonen i hver av etatene, mener departementet at nødmeldingstjenesten også i fremtiden bør ha organisatorisk tilknytning til de respektive nødetatene.

Nasjonalt nødmeldingsprosjekt har utredet ordningen med tre nødnumre i Norge. Departementet støtter anbefalingen fra nødmeldingsprosjektet om å

videreføre dagens ordning med tre nødnumre. Ordningen sikrer publikum rask kontakt med fagkyndig personell.

Brann- og redningsetatens nødmeldingssentraler skal samlokaliseres med politiets operasjonssentraler. De nye sentralene skal klargjøres slik at helsetjenestens AMK-sentraler også kan plasseres samme sted. Det er gode erfaringer fra samlokaliseringen i Drammen, både organisatorisk, faglig, beredskapsmessig og økonomisk. Det er tatt initiativ lokalt også i Salten politidistrikt til samlokalisering av nødmeldingssentralene i Bodø, og enighet mellom de tre nødetatene der om dette.

De nasjonale beredskapsressursene beredskapstroppen, bombegruppen, politiets helikoptertjeneste, krise- og gisselforhandlerne og Den Kongelige Politieskorte er lokalisert til Oslo politidistrikt. Disse ressursene yter bistand over hele landet etter nærmere retningslinjer. Departementet vil gjennomføre en utredning av den fremtidige organiseringen av politiets nasjonale beredskapsressurser.

Det arbeides med å etablere et situasjonscenter i Politidirektoratet. Situasjonscenteret skal bidra til å gi et nasjonalt situasjonsbilde, og på den måten styrke forutsetningene for en tilfredsstillende håndtering av hendelser.

Politireserven er politiets nasjonale forsterkingsressurs, som i henhold til beslutning fra departementet skal utgjøre minst 800 personer. Politireserveordningen er hjemlet i lov om tjenesteplikt i politiet (polititjenestepliktloven).

Politireserven skal være en ressurs som kan styrke politiets kapasitet når det er særlig behov for det. Etter departementets mening bør en se på hvordan denne ressursen kan utnyttes bedre, fremfor å gå inn for nedleggelse, jf. NOU 2013:5. Ved brev 23. september 2014 er Politidirektoratet gitt i oppdrag å utrede spørsmål om hva Politireserven bør brukes til, hvordan styrken bør dimensjoneres, hvilke krav som bør stilles til opplæring, hvilket utstyr det er behov for, og hvem som skal beslutte at Politireserven skal settes i innsats. Politidirektoratet har frist til 1. april 2015 med å gi sin utredning.

Politiet er en sentral aktør i å ivareta samfunnets sikkerhet. Det omfattende ansvaret og mangfoldet av oppgaver som ligger i dette, stiller krav til kompetanse, planlegging, gjennomføring av øvelser og samordning mellom ulike aktører. Det kan være hensiktsmessig med treningssentre som blant annet kan være en møteplass for nødetatene og andre innsatsressurser som bidrar til kunnskap og kompetansebygging. Det bør utredes nærmere hvilket innhold slike sentre skal ha, og om det skal etableres et senter i hvert politidistrikt.

12.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er enige i at dagens organisering i 27 politidistrikter ikke gir de nødvendige forutsetninger for å utvikle spesialistfunksjoner og kapasitet til å håndtere større og alvorlige saker og hendelser godt nok. Dagens inndeling gir for store forskjeller mellom politidistriktene i størrelse, volum og kriminalitetsomfang, og gjør det vanskelig å utvikle et felles kunnskapsgrunnlag, prosedyrer og metoder for politiets arbeid.

Flertallet viser til at større og færre politidistrikt vil gi mer kompetanse til å etterforske og forebygge kriminalitet i hvert enkelt politidistrikt. Flertallet forventer at det med større politidistrikter blir etablert mer robuste fagmiljøer i hvert enkelt politidistrikt.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg det er en rekke ulike hensyn som er av betydning for vurderingen av politidistriktsinndeling. Distriktene må være store nok til å utvikle kompetente fagmiljøer og gjennomføre krevende etterforskning, og ikke flere enn at Politidirektoratet får gode betingelser for en helhetlig styring av etaten. Det må også tilstrebes at distriktsinndelingen reflekterer noenlunde like kriminalitetsutfordringer innen distriktet. Samtidig må politidistriktsinndelingen og robust politiinnsats også ses i sammenheng med ulike lokale, geografiske, sosiale og internasjonale forhold. Man må ta hensyn til at Norge kriminalitetsmessig er et mangfoldig land. Dette flertallet erkjenner at det dermed blir noe innbyrdes ulikhet mellom politidistriktene. Men samtidig er det nødvendig at de aller fleste politidistriktene får større kapasitet og mer kompetanse enn de har i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser for øvrig til Prop. 121 S (2014–2015) Kommuneproposisjonen 2016, kap. 5.1.7, hvor det står:

«Politireformen og kommunereformen

I regjeringens forslag til nye politidistrikter foreslås det i noen tilfeller distriktsgrenser som går på tvers av kommuner som i dag diskuterer sammenslåing. Regjeringen vil i oppfølgingen av stortingsbehandlingen av politireformen legge til grunn at de nye grensene for politidistrikt vil tilpasses de nye kommunegrensene, slik at en ny sammenslått kommune vil tilhøre ett politidistrikt.»

Flertallet viser til at det i proposisjonen etableres 12 politidistrikter. Flertallet gjør følgende endringer i grensene mellom disse politidistriktene:

- Finnmark og Troms:
Finnmark fylke blir et samlet politidistrikt, Finnmark politidistrikt.
Troms fylke blir et samlet politidistrikt, Troms politidistrikt.

Flertallet ønsker å få utredet Grensekommisariatets fremtidige organisering, oppgaver og tilhørighet av Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid. De tre nordligste politidistriktene skal samarbeide om utvikling av spesialistmiljøer. Det skal opprettes en døgnbemannet operasjonssentral i Kirkenes for Finnmark politidistrikt.

- Bindal:
Bindal kommune legges til Trøndelag politidistrikt.
- Sunnhordland:
Det foreslåtte Rogaland politidistrikt endrer navn til Sør-Vest politidistrikt. Kommunene Bømlo, Fitjar og Stord legges til Sør-Vest politidistrikt. Disse kommunene legges til Vest politidistrikt når forventede transportløsninger (som Hordfast) er på plass. Dersom bygging av forventede transportløsninger ikke er startet innen 2023, skal Bømlo, Fitjar og Stord likevel vurderes lagt til politidistrikt Vest.
- Asker og Bærum:
Asker og Bærum kommuner legges til Oslo politidistrikt.
- Jevnaker:
Jevnaker kommune legges til Sør-Øst politidistrikt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ønsker en reduksjon av antall politidistrikter.

Disse medlemmer vil understreke at det vil være mer hensiktsmessig å starte med innholdet i distriktene, med vekt på kultur og ledelse, kvalitet og kompetanse, dernest å se på hvilken struktur som kunne understøtte innholdet. Når regjeringen og Venstre likevel har valgt en annen innretning på politireformen, ville disse medlemmer forventet en konkret begrunnelse for den distriktsinndelingen som er valgt. Dette er ikke å finne i proposisjonen. Politianalyseutvalgets kriterier er oppgitt på side 80, men det er ikke redegjort for i hvilken grad disse har lagt grunnlaget for den inndelingen som til slutt er valgt, og som ikke ble anbefalt av Politianalyseutvalget. Selv om begrunnelsene for de ulike distriktene

kan variere i tråd med variasjonene i landet vårt, er det disse medlemmers oppfatning at disse begrunnelsene burde blitt synliggjort. På den måten vil politiet selv, folk og berørte samarbeidsparter som andre nød- og beredskapssetater, kunne sett og vurdert legitimiteten til den inndelingen som er valgt.

Disse medlemmer stiller seg positive til en mer enhetlig organisering av de nye distriktene, med større og mer kraftfulle fagmiljøer. Disse medlemmer kan imidlertid ikke se at Prop. 61 LS (2014–2015) beskriver godt hvordan denne enhetlige organiseringen skal se ut, hvilke oppgaver de nye distriktene i større grad skal kunne utføre selv eller hvilke kapasiteter, faglig eller ressursmessig de skal ha. De nye distriktene fremstår kun som bokser uten innhold i et nytt organisasjonskart. Det kan synes som om strukturreformen helt overskygger kvalitetsreformen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å opprettholde politireserven. Dette til tross for at det i NOU 2013: 5 anbefales at politireserven legges ned – et standpunkt som har fått bred støtte i høringen av NOU-en. Noen av årsakene var at treningen var for sjelden og utstyret for dårlig. Da utgjør de ikke en reell ressurs. Disse medlemmer påpeker at det ville vært en bedre løsning å ta konsekvensen av anbefalingen fra NOU-en, når støtten er så bred, og legge ned politireserven, og overføre oppgaver og midler til Sivilforsvaret og Heimevernet, som kan ivareta de oppgaver politireserven er tiltenkt.

Disse medlemmer ser at Grensekommis-særen er anbefalt lagt ned, og at oppgavene overføres til politimesteren i Øst-Finnmark. Disse medlemmer kan ikke se at denne endringen er tilstrekkelig begrunnet, og ber regjeringen opprettholde dagens ordning med egen grensekommis-sær.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil for eksempel vise til at Sogn og Fjordane har svært gode erfaringer med samvirket på tvers, uten å vie for mye oppmerksomhet til om oppgavene faller innenfor eller utenfor det formelle ansvarsområdet til den ene eller andre instansen. En viktig forutsetning er et gjensidig godt tillitsforhold mellom politiet og de andre etatene med beredskapsansvar. Det tette og effektive samarbeidet i fylkesberedskapsrådet har vært en viktig faktor for å få dette til lokalt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti mener at det bør utarbeides en egen strategi der sammenslåtte politidistrikt forplikter seg til å samarbeide på tvers, og det må vurderes å etablere et system med regional aksjonsledelse som kan samvirke tett med an-

dre beredskapsaktører. Inntil dette er på plass bør dagens struktur på samvirket beholdes lokalt, slik at beredskapen overfor innbyggerne er best mulig.

Disse medlemmer vil peke på at det er et selvstendig poeng at det skal være sterke fagmiljøer i alle deler av landet, og i hele de nye politidistriktene, ikke bare nært politimesteren. F.eks. finnes det i dag sterke kompetansemiljøer i Florø i Sogn og Fjordane. Dette bør det legges vekt på også ved vurderingen fremtidig plassering av spesialisttjenester.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at det enkelte steder er behov for å endre politidistriktsstrukturen. En endring til at politidistriktene som hovedregel skal følge fylkesgrensene, vil ruste politiet til å møte fremtidens utfordringer. Fylkesgrensene er relevante i beredskapssammenheng, og man vil effektivt kunne sikre koordinering med fylkesmennene.

Dette medlem viser til at fylkesmodellen består av 18 politidistrikter. Modellen gjør det mulig å skape samsvar mellom politidistriktene og fylkesinndelingen, med unntak av de to Agder-fylkene som allerede er ett felles politidistrikt.

Dette medlem vil peke på at en massiv sammenslåing som foreslått i Prop. 61 LS (2014–2015) ikke nødvendigvis vil bedre kapasiteten i politiet. Tvert imot vil for store enheter kunne føre til mindre styring og dårligere kontroll i etaten.

Dette medlem vil videre peke på at det er uheldig at man på Østlandet, med regjeringens forslag, får to politidistrikt som er større enn Oslo politidistrikt når man måler i antall innbyggere. Dette er uheldig, all den tid Oslo politidistrikt er og skal være motoren i Politi-Norge, blant annet under henvisning til de nasjonale bistandsressursene.

Dette medlem mener at en fylkesmodell er den beste måten å organisere politidistriktene på i fremtiden. På den måten vil man sikre tilstrekkelig nærhet mellom ledelse og utøvende ledd, samtidig som man kan ha rasjonell ressursutnyttelse. Fylkesmodellen vil være en naturlig oppfølging av forrige politireform, herunder basert på erfaringer fra denne.

Dette medlem peker på at det finnes eksempler på distrikter hvor det kan være hensiktsmessig å avvente sammenslåing, som for eksempel Haugaland og Sunnhordland pd, inntil ny samferdselsløsning (E39) er på plass.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette politidistriktstrukturen i henhold til fylkesmodellen i NOU 2013:9. Regjeringen gis fullmakt til å foreta mindre grensejusteringer der lokale forhold tilsier at det er hensiktsmessig.»

12.2.1 Særlig om nødmeldingstjenesten – samlokalisering

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, legger vekt på at det er et mål å samlokalisere nødmeldingssentralene for brann og politi i samme bygg, og slik at de dekker de samme geografiske områdene. Flertallet understreker at det må settes av tid til en god prosess før endelig beslutning om tidspunkt for samlokalisering tas. Flertallet påpeker at det er viktig å forankre og skape lokalt medeierskap til sluttresultatet. Det innebærer at eierne av 110-sentralene involveres og sikres medeierskap i prosessen med samlokalisering.

Flertallet viser til at det finnes 110-sentraler som vil bli nedlagt med ny struktur. Flertallet ber regjeringen utforme en kompensasjonsordning som ivaretar kommuner som har investert i nye nødmeldesentraler etter 2009, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte.

Flertallet konstaterer at planleggingsarbeidet om samlokalisering av sentralene en del steder er i gang. Flertallet ser det som naturlig at 1–3 sentraler samlokaliseres i 2016 for å høste erfaring både mht. praktiske løsninger og økonomi. Sentralene som samlokaliseres i 2016 må være etter lokal samtykke.

Flertallet viser til at Brannstudien, rapport fra en arbeidsgruppe i nedsatt av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, anbefaler at nødmeldesentralene for brann minimum må dekke et befolkningsgrunnlag på 400 000 personer. I dag er det 18 nødmeldesentraler for brann.

Flertallet legger til grunn at fremdriftsplanen for samlokaliseringen inneholder flere elementer som til sammen betyr at det vil være ulik fremdrift i de forskjellige politidistriktene.

Flertallet viser til at det først er når beslutning om hovedsetene er tatt, at man endelig kan beregne tiltak som må gjennomføres for å realisere samlokaliseringen. Flertallet viser også til at departementet opplyser at det er praktisk mulig å gjennomføre samlokalisering av alle 12 innenfor en 3-årsperiode, men at det vil være krevende å forplikte seg til å slutføre alle samlokaliseringssprosessene innenfor en slik tidsramme. Flertallet bemerker at det likevel ikke er ønskelig å haste gjennom denne prosessen, men viktig å forankre og skape lokalt medeierskap til sluttresultatet. Det innebærer at samlokaliseringene må være forankret hos eierne av 110-sentralene, som er kommunene.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utforme en kompensasjonsordning for 110-sentraler som blir nedlagt

med ny struktur, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil peke på at det tjenesteomfanget av 110-sentralene som angis i Prop. 61 er mangelfullt. Disse medlemmer ser ikke at proposisjonen omtaler tilleggstjenestene som gis i stort omfang hos flere 110-sentraler, blant andre 110-sentralen i Telemark, Nord-Trøndelag eller Sogn og Fjordane. Disse medlemmer vil vise til at tilleggstjenesten ved flere 110-sentraler er primært av brannfaglig art, som direkte alarmering av ulike typer, og tjenester overfor kommunene som er eiere av 110-sentralene. Disse medlemmer mener at tilleggstjenestene ved 110-sentralene er en del av samfunnsberedskapen, og disse medlemmer savner en gjennomgang og vurdering av disse i proposisjonen. Disse medlemmer vil peke på at proposisjonen ikke sier noe om hvem som skal overta tilleggstjenestene ved en sammenslåing, og er bekymret for dette. Disse medlemmer mener også det er uheldig at ikke eierne av 110-sentralene, kommunene, er tatt med på råd i forkant av forslaget som fremmes i proposisjonen.

Disse medlemmer merker seg at det er i gang prosesser for samlokalisering av 110-sentraler enkelte steder i landet, som i Sør-Trøndelag. Disse medlemmer registrerer at det er ulike syn innad i brannetaten i Norge på spørsmålet om samlokalisering, som kom tydelig frem under justiskomiteens høring om saken. Disse medlemmer er positive til samlokalisering av 110-sentraler hvor man lokalt ønsker dette og allerede er i gang med å gjennomføre dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at ulike deler av landet har ulike beredskapsbehov. I for eksempel Florø i Sogn og Fjordane er det viktig å ha særskilt bevissthet og kunnskap om naturkatastrofer. Dette har også betydning for lokalkunnskapen det er naturlig å kunne forvente hos 110-sentralen, som i dag befinner seg i Florø. Slike forhold bør utredes før eventuell flytting.

Komiteens medlem fra Senterpartiet savner en fyldigere utredning av samlokalisering av 110-sentralene med operasjonssentralene. 110-sentralene utgjør en svært sentral del av samfunnsberedskapen, som er viktig å ikke bygge ned. Lokalkunnskap og lokal forankring er sær viktig innenfor dette området. Sentralenes lokalkunnskap har vist seg å være helt avgjørende ved store hendelser de siste årene.

Dette medlem bemerker at alle 110-sentralene i dag yter tjenester utover lovens minstekrav. Disse kalles tilleggstjenester. De fleste 100-sentralene utfører et betydelig omfang av slike tjenester, primært for sine eier- og brukerkommuner. Alle disse tilleggstjenestene har samfunnsberedskapsmessig betydning.

Dette medlem mener det er betenkelig at forslag om endring av strukturen for 110-sentralene ikke er underlagt en totalvurdering av konsekvenser, sårbarhet, omfang av tilleggstjenester og eierforhold.

Dette medlem mener således at det ikke er hensiktsmessig å foreta endringer i strukturen.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ikke gjøre endringer i strukturen for 110-sentraler.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet merker seg svaret fra justis- og beredskapsministeren til Dokument 3:7 (2014–2015), der han blir spurt i hvilken grad det nye situasjonssenteret i Politidirektoratet er ment å ha en operativ rolle. Der svarer statsråden blant annet at:

«Politidirektoratet kan gjennom sitt situasjonssenter både yte hjelp til, men også overprøve operative avgjerder i det enkelte politidistrikt.»

Disse medlemmer mener at dette viser en utvikling i mer operativ retning for Politidirektoratet, og vil minne om at Gjörv-kommisjonen eksplisitt anbefalte at en eventuell nasjonal politioperativ sentral ikke burde legges til Politidirektoratet, da sistnevnte heller bør fokusere mer på faglig og administrativ ledelse. Det ville vært mer hensiktsmessig om den operative rollen ble tillagt for eksempel Oslo politidistrikt, og var skalerbar, slik at den kan tas i bruk ved en katastrofe, og da er bemannet av personer som har tilstrekkelig mengdetrening fra små og store hendelser i hverdagen til også å treffe de beste beslutningene i krise.

Disse medlemmer ber regjeringen etablere en nasjonal, skalerbar operasjonssentral, og avklare at situasjonssenteret i POD ikke er ment å inneha rollen som en nasjonal operasjonssentral.

Disse medlemmer merker seg også at departementet vil gjennomføre en utredning av den fremtidige organiseringen av politiets nasjonale beredskapsressurser, uten at dette er nærmere begrunnet.

Disse medlemmer påpeker at politiets nasjonale beredskapsressurser i dag ligger under Oslo politidistrikt, og utgjør blant annet beredskapstroppen, bombegruppen, krise- og gisselforhandlertjenesten og helikoptertjenesten. I politireformen varsler Justis- og beredskapsdepartementet at de vil utre-

de den fremtidige organiseringen av politiets nasjonale beredskapsressurser. Dette er knapt nærmere begrunnet. Disse medlemmer vil selvsagt at nasjonale beredskapsressurser skal være mest mulig hensiktsmessig organisert, men vil samtidig advare mot at disse ressursene uten videre tas ut og tillegges et særorgan, eller Politidirektoratet. Det er ønskelig at de nasjonale beredskapsressursene skal ha tett tilknytning til alminnelig politiarbeid. Unntaket her er eventuelt helikoptertjenesten. Det er naturlig at regjeringen kommer tilbake på egnet måte med en helhetlig plan for landets samlede helikopterkapasitet, herunder transportløsninger for beredskapstroppen.

12.2.2 Enkelte spørsmål vedrørende nasjonale ressurser

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til Gjörv-kommisjonens anbefaling om etablering av en nasjonal politioperativ sentral som en skalerbar del av operasjonssentralen i Oslo. Formålet med tiltaket vil være å oppnå en koordinert samhandling ved en hendelse som finner sted i flere distrikter eller overskrider kapasiteten til det enkelte distrikt.

Flertallet vil påpeke at den anbefalingen hadde en vurdering av dagens politidistriktsstruktur med 27 veldig ulike politidistrikter. Ved store hendelser ville mange av dagens politidistrikter ikke være i stand til å håndtere den type hendelser med det ressursnivået de har på operasjonssentralen i dag, og Gjörv-kommisjonen anbefalte på bakgrunn av det å opprette en nasjonal operasjonssentral som kunne tre inn dersom det skjedde store hendelser som politidistriktet selv ikke var i stand til å håndtere.

Flertallet viser til at man gjennom nærpolitireformen reduserer antall politidistrikter fra 27 til 12 politidistrikter, hvilket gir en helt annen robusthet i de ulike politidistriktenes håndteringsevne. Det er også lagt til rette for bistand politidistriktene imellom. Flertallet mener at når man skal vurdere behovet for en nasjonal skalerbar operasjonssentral, så må man vurdere behovet på bakgrunn av de strukturrendringene og synergieffekten det vil gi.

Flertallet forventer at man gjennom den nye politidistriktsinndelingen og den betydelige økningen av operasjonssentralens robusthet gjennom krav til bemanning vil få politidistrikter med bedre forutsetninger for å håndtere hendelser.

Flertallet vil påpeke at muligheten for å gi én operasjonssentral ansvaret for hendelser som går på tvers av flere politidistrikter foreligger allerede.

Videre viser komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet til at det arbeides med å etablere et døgnbemannet situasjonssenter

i Politidirektoratet. Situasjonssenteret skal bidra til å gi et nasjonalt situasjonsbilde, og på den måten styrke forutsetningene for en tilfredsstillende håndtering av hendelser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser for øvrig til forslaget om å be regjeringen i løpet av 2015 legge frem en sak med forslag om nasjonal kriseledelse, og klargjøre roller og ansvar, samt avklare hvordan regjeringen vil forholde seg til Gjorv-kommisjonens anbefaling om en skalerbar nasjonal operasjonssentral.

Komiteen viser til Gjorv-kommisjonens hovedkonklusjon om at «ressursene ikke fant hverandre». Komiteen mener at det må stilles betydelige krav til politiets kompetanse når det gjelder planlegging, gjennomføring av øvelser og samordning med ulike aktører. For å sikre en styrket samhandling mellom de ulike beredskapsaktørene er det viktig å legge til rette for egnede møteplasser som kan brukes til trening, øvelser og planlegging. Komiteen er derfor positiv til treningssentre som blant annet kan være en møteplass for nødetatene og andre innsatsressurser som bidrar til kunnskap og kompetansebygging. Komiteen ber departementet utrede nærmere hvilket innhold slike sentre skal ha, og om det skal etableres et senter i hvert politidistrikt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er kritiske til at regjeringen, heller ikke nå, avklarer fremdrift på bygging av et nytt nasjonalt beredskapssenter. Disse medlemmer ber regjeringen legge frem en fremdriftsplan for et nytt nasjonalt beredskapssenter så snart som mulig, og senest i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2016.

12.2.3 Sokkelansvar

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ønsker at ansvaret for kontinentalsokkelen fortsatt skal deles mellom fire politidistrikter og at dagens lokalisering opprettholdes. Ansvaret for kontinentalsokkelen er i dag delt i fire mellom Rogaland, Nordmøre og Romsdal, Helgeland og Troms politidistrikter. Flertallet går inn for at dagens ansvarsgrenser opprettholdes, og at disse fire ansvarsområdene overtas av de nye politidistriktene Sør-Vest, Møre og Romsdal, Nordland og Troms, på samme vilkår som under dagens organisering.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at fire politidistrikter i dag har ansvaret for kontinentalsok-

kelen. Disse distriktene har gjennom år bygd opp god kompetanse på området, som det er viktig å videreutvikle. Disse medlemmer mener videre at ved en sentralisering til to enheter vil man miste mye av den lokalt forankrede kompetansen, noe som vil være uheldig ved store eller ekstraordinære hendelser.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde ansvaret for kontinentalsokkelen ved fire politidistrikt.»

12.2.4 Andre temaer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, ber regjeringen følge opp følgende konkrete punkter:

- Utarbeide fremdriftsplan for Nasjonalt beredskapssenter senest i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2016.
- Utarbeide beredskapsavtaler om bruken av landets samlede helikopterkapasitet.
- Sikre til enhver tid en oversikt over tilgjengelige beredskapsressurser som finnes hos frivillige organisasjoner, HRS, brann- og redningsvesenet.
- Ta en gjennomgang av bruk av måltall i politiet for å sikre at de ikke fører til en skeiv prioritering av saker i politiet.
- Sikre at politiet utover Merverdiprogrammet tar i bruk IKT og digitale hjelpemidler, også ved publikumskontakt.

Flertallet viser til politiloven § 2 pkt. 6 om politiets plikt til å samarbeide med andre myndigheter og organisasjoner som er tillagt politiets virkefelt, og understreker viktigheten av at man følger opp dette gjennom regelmessig og systematisk kontakt.

13. Gjennomføring av nærpolitireformen

13.1 Sammendrag

Departementet vil arbeide videre med sikte på overføring av oppgaver fra politiet, og for å utrede spørsmål om overføring. Det vil variere mellom oppgavene hvor omfattende og tidkrevende det forberedende arbeidet vil være. En eventuell fremtidig beslutning om at kommunene skal kunne utstede pass, vil ikke kunne implementeres før kommunereformen er gjennomført. Det samme kan gjelde for øvrige oppgaver som skal overføres til kommunene. Arbeidet med å åpne for at sivil rettspleie-oppgaver skal kunne ivaretas mer samlet innenfor politiet, vil bli prioritert i departementet.

Implementering av den nye politidistriktsinndelingen vil måtte ta noe tid, blant annet for å foreta nødvendige teknologiske tilpasninger. Departementet vil arbeide for at omlegging til nye politidistrikter kan skje fortløpende fra 1. januar 2016. Hvor de nye politidistriktene skal ha sitt administrasjonssted, vil bli vurdert i forbindelse med arbeidet med å forberede reformen. Politidirektoratet gis fullmakt til å bestemme hvor administrasjonsstedet i det enkelte politidistrikt skal geografisk plasseres. Politidistriktets operasjonssentral bør lokaliseres på samme geografiske sted som administrasjonsstedet.

Gjennomføringsarbeidet må legges opp på en måte som sikrer at politiet har en forsvarlig beredskap og tjenesteproduksjon gjennom hele prosessen. Fra utlysning av nye politimesterstillinger til de nye distriktene suksessivt etableres, vil det ta ca. ett år.

Fordi det alltid vil være usikkerhet om utfordringene fremover, er det behov for en viss fleksibilitet med hensyn til når implementeringen skal være ferdig. Stortinget vil bli holdt orientert om utviklingen i arbeidet. Videre vil det kunne ta noe tid – også ut over tiden frem til nye politidistrikter er i kraft – før samlokaliseringen av nødmeldingstjenesten for politi og brann er gjennomført.

Effekten av reformen bør evalueres en tid etter gjennomføring.

13.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at endringene i politidistrikter og lokal tjenestestedstruktur vil måtte ta noe tid. Flertallet har merket seg at Justis- og beredskapsdepartementet vil arbeide for at omleggingen til nye politidistrikter vil skje fortløpende fra 1. januar 2016. Flertallet mener det er viktigere at omstillingsprosessene gjennomføres på best mulig måte, enn at endringene skjer så raskt som mulig. Flertallet deler departementets tilnærming til fremdriften i strukturendringene og tilpasningen til at oppgaver innen sivil rettspleie kan ivaretas mer samlet innenfor politiet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen, ved å ikke skisere en tydeligere fremdrift eller ønsket sluttdato for gjennomføringen av hovedtrekkene i reformen, i realiteten setter politiet i en konstant omstillings- og omstrukturingsfase i den fremtiden det er mulig å overskue.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen unnlater å gjøre seg selv ansvarlige for en fremdrift og sluttdato, ved å ikke opplyse nærmere om det i proposisjonen, og merker seg at det kan være be-

kvent for regjeringen og trolig ikke like bekvemt for politiet selv.

Disse medlemmer er bekymret for hva en slik mangel på forankret fremdrift og sluttdato kan ha å si for kvaliteten på politiets arbeid og tilstedeværelse i omstillingsfasen, og vil understreke at å sikre en slik kvalitet også er et politisk ansvar, ikke bare ansvaret til hver enkelt polititjenestemann og -kvinne.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

Etterforskning

«Stortinget ber regjeringen lage en nasjonal handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet.»

Kultur og ledelse

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med egen sak om kultur, ledelse og holdninger i politiet innen 2016.»

«Stortinget ber regjeringen iverksette følgeforskning på gjennomføring og effekter av politireformen.»

«Stortinget ber regjeringen påse at underliggende etat utvikler spesifikke krav til ledelseskompetanse i politiet på alle nivåer, inkludert politimestre.»

Beredskap

«Stortinget ber regjeringen etablere en nasjonal, skalerbar operasjonssentral i tråd med Gjorv-kommisjonens anbefaling, og avklare at situasjonssenteret i POD ikke er ment å inneha rollen som en nasjonal operasjonssentral.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem fremdriftsplan for Nasjonalt beredskapssenter så snart som mulig, og senest i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2016.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake på egen måte med en helhetlig plan for landets samlede helikopterkapasitet, herunder transportløsninger for beredskapstroppen.»

«Stortinget ber regjeringen bidra til opprettelse av oppdaterte registre over tilgjengelige beredskapsressurser som finnes hos blant annet frivillige organisasjoner, HRS, brann- og redningsvesenet.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvilket nivå responstiden skal beregnes på.»

Grensekommisær

«Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens ordning med en egen grensekommisær.»

Politireserven

«Stortinget ber regjeringen legge ned politireserven, og overføre midler og oppgaver til Heimevernet og Sivilforsvaret.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet ser tydelig et behov for at det blir klarere tidfestet når reformen skal gjennomføres, og at dette bør bestemmes fra politisk hold. Dette medlem forutsetter videre at regjeringen foreslår å stille tilstrekkelig med omstillingsmidler til rådighet.

Dette medlem mener videre at politidistriktenes administrasjonssted må bestemmes politisk.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om hvor administrasjonsstedene i de nye politidistriktene skal ligge.»

Dette medlem mener omstillingsmidler vil være nødvendig for at politiet skal kunne opprettholde tjenesteproduksjonen mens etaten gjennomfører de endringene politireformen innebærer.

Dette medlem fremmer slikt forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for tilstrekkelige omstillingsmidler til politireformen i de årlige budsjettene.»

14. Økonomiske, administrative og distriktsmessige konsekvenser

14.1 Sammendrag

I punkt 14 presenteres de økonomiske, administrative og distriktsmessige konsekvenser, så langt det lar seg gjøre.

Nærpolitireformen vil i en gjennomføringsfase samlet medføre merutgifter. På sikt forventes imidlertid reformen å gi betydelige gevinster, blant annet i form av økt kvalitet i oppgaveløsningen, en mer effektiv ressursbruk og frigjøring av personell som kan brukes til andre prioriterte oppgaver. Politidirektoratet arbeider nå med en helhetlig gevinstrealiseringsplan knyttet til reformen.

Under gjennomføring av reformen vil det løpende bli arbeidet med å få fram et best mulig underlagsmateriale for beslutninger og budsjettmessige konsekvenser. Stortinget vil bli forelagt dette på egnet måte i forbindelse med regjeringens årlige budsjettframlegg.

14.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, har merket seg at gjennomføringsfasen av nærpolitireformen vil medføre merutgifter. Flertallet forventer, som departementet, at reformen vil bidra til økt kvalitet i oppgaveløsningen, mer effektiv ressursbruk og frigjøre personell til prioriterte oppgaver. Flertallet ser med forventning frem til PODs helhetlige gevinstrealiseringsplanen ved reformen.

Flertallet legger til grunn at regjeringens årlige budsjettframlegg vil vise behovene og kostnadene knyttet til gjennomføringen av reformen. Flertallet er oppmerksom på at reformkostnadene er nødvendige for å sikre de vedtatte endringene i politiet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen ikke har skissert helhetlig gevinstrealisering eller helhetlige merknader for politireformen.

Disse medlemmer påpeker at denne åpenbare mangelen svekker Prop. 61 LS (2014–2015) sin legitimitet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet noterer at regjeringen ikke har utredet kostnader med reformen, herunder reformens effekt på sikt. Dette medlem mener dette svekker Prop. 61 L (2014–2015), og viser at regjeringens arbeidsmåte har vært å konkludere før utredningen startet.

15. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen opprettholde ansvaret for kontinentalsokkelen ved fire politidistrikt.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen lage en nasjonal handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med egen sak om kultur, ledelse og holdninger i politietaten innen 2016.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen iverksette følgeforskning på gjennomføring og effekter av politireformen.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen påse at underliggende etat utvikler spesifikke krav til ledelseskompetanse i politiet på alle nivåer, inkludert politimestre.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen etablere en nasjonal, skalerbar operasjonssentral i tråd med Gjørsv-kommisjonens anbefaling, og avklare at situasjonssenteret i POD ikke er ment å inneha rollen som en nasjonal operasjonssentral.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen legge frem fremdriftsplan for Nasjonalt beredskapssenter så snart som mulig, og senest i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2016.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen komme tilbake på eget måte med en helhetlig plan for landets samlede helikopterkapasitet, herunder transportløsninger for beredskapstroppen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen bidra til opprettelse av oppdaterte registre over tilgjengelige beredskapsressurser som finnes hos blant annet frivillige organisasjoner, HRS, brann- og redningsvesenet.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen vurdere hvilket nivå responstiden skal beregnes på.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens ordning med en egen grensekommisær.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen legge ned politireserven, og overføre midler og oppgaver til Heimevernet og Sivilforsvaret.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 13*

Stortinget ber regjeringen fremme egen sak for Stortinget om fastsettelse av tjenestestedsstrukturen i politidistriktene.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen fremme sak om hvordan responstiden kan reduseres i distriktene.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen årlig informere Stortinget om politidistriktenes evne til å nå kravene til responstid.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen årlig rapportere om arbeidet med å endre ledelse og kultur i politiet.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen fremme egen sak for Stortinget med strategier for hvordan det kan rekrutteres flere kvinnelige ledere til politiet.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen fremme sak om felles etter- og videreutdanningsløp for beredskapsenheterne.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen fremme egen sak for Stortinget om den teknologiske utviklingen i politiet.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen fremme egen sak om Politidirektoratets fremtidige rolle.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensene av forslaget om at 90 pst. av befolkningen skal maksimalt ha 45 minutters kjøretid til nærmeste tjenestested.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen fremme sak om hvordan målet 2 politibetjenter per 1 000 innbygger skal nås og komme hele landet til gode.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen sørge for at kommunenes innsigelsesrett ved endringer av lensmannsdistriktstrukturen ikke skal svekkes.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen utrede fremtidig organisering og ledelse av PSTs enheter i politidistriktene.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen fastsette politidistriktstrukturen i henhold til fylkesmodellen i NOU 2013:9. Regjeringen gis fullmakt til å foreta mindre grensejusteringer der lokale forhold tilsier at det er hensiktsmessig.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen ikke gjøre endringer i strukturen for 110-sentraler.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om hvor administrasjonsstedene i de nye politidistriktene skal ligge.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen sørge for tilstrekkelige omstillingsmidler til politireformen i de årlige budsjettene.

16. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget slutter seg til at særorganenes fremtidige organisering blir gjenstand for en utredning.

II

Stortinget slutter seg til at det gjøres en vurdering av den fremtidige organiseringen av politiets nasjonale beredskapsressurser.

III

Stortinget slutter seg til at Politireserven opprettholdes som forsterkningsressurs.

IV

Stortinget slutter seg til at det utredes nærmere hvorvidt det skal etableres øvingscentre i hvert politidistrikt, og hvilket innhold slike sentre eventuelt skal ha.

V

Stortinget ber regjeringen sørge for en nasjonal handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet.

VI

Stortinget ber regjeringen foreta en foreløpig evaluering av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger i politiet i 2017, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

VII

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2015 legge frem en sak med forslag om nasjonal kriseledelse, og klargjøre roller og ansvar, samt avklare hvordan regjeringen vil forholde seg til Gjørsv-kommisjonens anbefaling om en skalerbar nasjonal operasjonsentral.

VIII

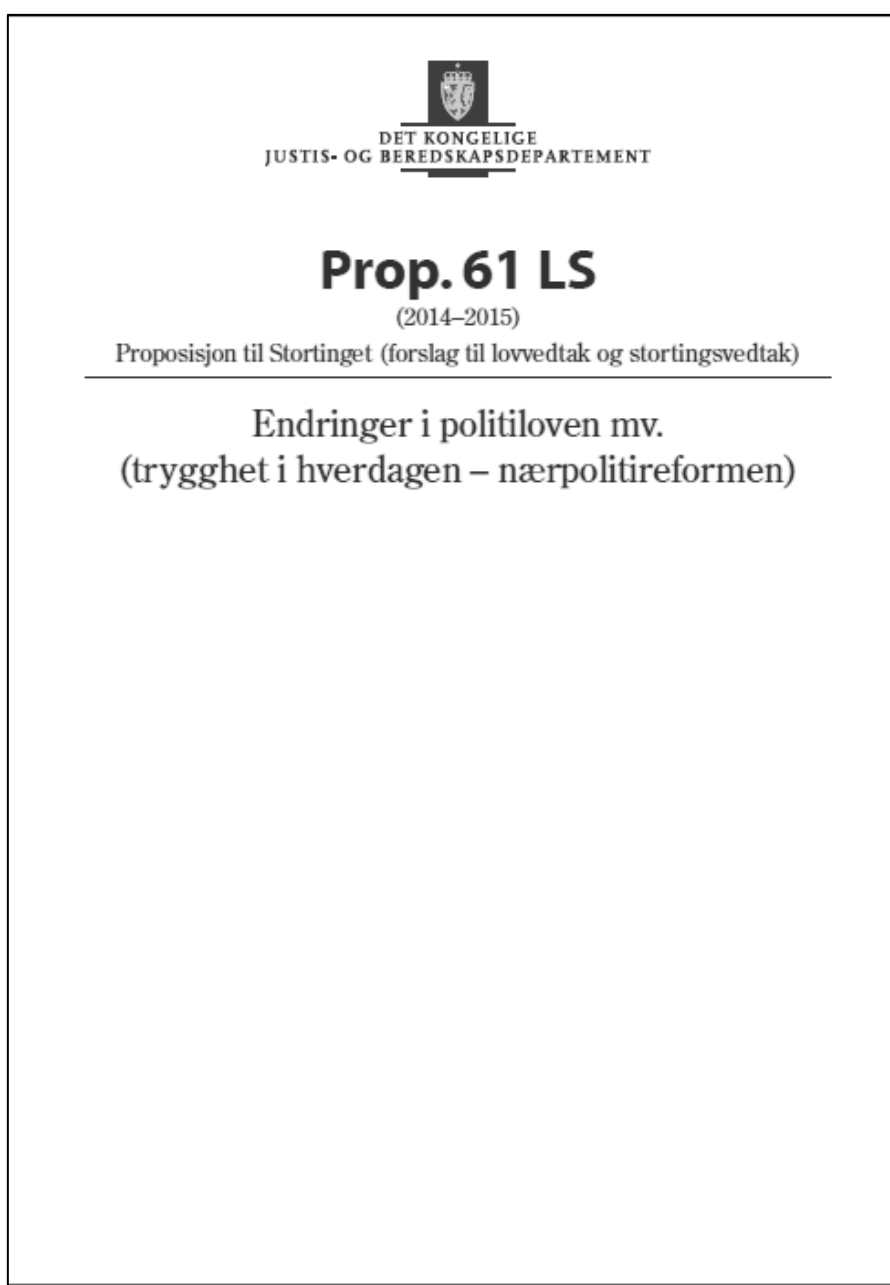
Stortinget ber regjeringen utforme en kompensasjonsordning for 110-sentraler som blir nedlagt med ny struktur, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte.

Oslo, i justiskomiteen, den 2. juni 2015

Hadia Tajik
leder

Anders B. Werp
ordfører

Samledokument for enighet mellom Arbeiderpartiet,
Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og
Venstre om Nærpolitireformen

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

Innholdsfortegnelse

Politidirektoratets oppgaver og ansvar	3
Nærpoliti.....	4
Lokal struktur med lokal forankring	6
Kultur og ledelse.....	9
Etterforskning.....	12
Sokkelansvar	14
110-sentraler	15
Andre temaer	16
Struktur.....	17
Felles forslag, samlet	18

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

Politidirektoratets oppgaver og ansvar

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at Politidirektoratets hovedoppgaver er etatsstyring og faglig ledelse, derunder har Politidirektoratet et helhetlig ansvar for strategisk fagutvikling, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene og politiets særorganer.

Politidirektoratets oppgaver innebærer å:

1. Gi faglig og administrativ støtte til politidistriktene
2. Sikre likeverdige polititjenester i hele landet så langt det er mulig
3. Stille ambisiøse og realistiske krav og forventninger til distriktenes tjenesteproduksjon
4. Sørge for erfaringslæring på tvers av distriktsgrensene
5. Iverksette nødvendige tiltak når enkelte politidistrikt underpresterer.

Disse medlemmer vil understreke at Politidirektoratets rolle er å lede og samordne politiet innenfor de rammer Storting og regjering setter opp, ikke å utvide disse rammene ved å tilta seg flere oppgaver. Disse medlemmer er kjent med at det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Justisdepartementet og Politidirektoratet som skal gjennomgå de to organers roller, ansvar og samarbeidsrutiner. Disse medlemmer forutsetter at vesentlige endringer eller eventuelle nye oppgaver til Politidirektoratet, skal skje som en følge av et politisk vedtak.

Disse medlemmer viser til at politiets samlede ressurser skal prioriteres slik at de i størst mulig grad bidrar til tjenesteproduksjon i nærmiljøene og politidistriktene, og ikke sentraliseres.

Disse medlemmer viser videre til at Politidirektoratets viktigste oppgave er å gi faglig og administrativ støtte til politidistriktenes arbeid, slik at de kan løse oppgavene selv. Disse medlemmer understreker hovedlinjene for norsk politi hvor det operative ansvaret ligger i politidistriktene og særorganene.

Disse medlemmer viser til Gjørsv-kommisjonens anbefaling nr. 17 der det står: «Det bør etableres en nasjonal politiooperativ sentral som en skalerbar del av operasjonssentralen i Oslo, for å muliggjøre en koordinert samhandling av en hendelse som finner sted i flere distrikter eller overskrider kapasiteten til det enkelte distrikt». Disse medlemmer mener det er avgjørende at det er klare og tydelige retningslinjer for hvordan nasjonale kriser skal håndteres. Disse medlemmer ber regjeringen i løpet av 2015 legge frem en sak til Stortinget med forslag om nasjonal kriseledelse, og klargjøre roller og ansvar, samt avklare hvordan Regjeringen vil forholde seg til Gjørsv-kommisjonens anbefaling om en skalerbar nasjonal operasjonssentral. Disse medlemmer mener at en eventuell nasjonal operasjonssentral er noe mer og noe annet enn situasjonscenteret i Politidirektoratet.

Forslag:

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2015 legge frem en sak med forslag om nasjonal kriseledelse, og klargjøre roller og ansvar, samt avklare hvordan Regjeringen vil forholde seg til Gjørsv-kommisjonens anbefaling om en skalerbar nasjonal operasjonssentral.

Nærpoliti

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti understreker at målet med politireformen er å skape et nærpoliti som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet og kompetanse til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet.

Disse medlemmer vil understreke at lokal forankring, tett kontakt med nærmiljøene og godt samarbeid med kommunale myndigheter er en forutsetning for politiets legitimitet og autoritet.

Disse medlemmer mener et nærpoliti skal være et politi som:

- Er lokalt tilstedeværende
- Har god lokalkunnskap
- Har en bred kontaktflate mot lokalsamfunn og innbyggere
- Vektlegger og balanserer forebygging, ordenstjeneste, etterforskning og beredskap

Disse medlemmer understreker at nærpolitiet skal være lokalt forankret. De utgjør politiets ytterste ledd. Nærpolitiet er i de fleste tilfeller den etaten innbyggerne møter i situasjoner som oppleves truende, farlig eller krenkende. Det er derfor avgjørende at dette leddet har ressursene, kompetansen og kvaliteten som trengs for å være aktivt tilstede der folk er og situasjonen oppstår.

Disse medlemmer understreker at forebygging er det beste verktøyet for å forhindre kriminalitet. Utformingen av den lokale strukturen har avgjørende betydning for politiets evne til å drive god forebygging, ordenstjeneste, etterforskning og sikre den lokale beredskapen. Disse medlemmer viser til de ti grunnprinsippene for politiet som ble etablert i Stortingsmelding nr. 42 (2004-2005). Disse viktige prinsippene legger grunnlaget for hvilket politi vi skal ha. Disse grunnprinsippene er:

1. Politiet skal avspeile samfunnets idealer.
2. Politiet skal ha et sivilt preg.
3. Vi skal ha et enhetspoliti.
4. Politiet skal være desentralisert.
5. Politimannen skal være en generalist.
6. Politiet skal virke i samspill med publikum.
7. Politiet skal være integrert i lokalsamfunnet.
8. Politiet skal ha bred rekruttering.
9. Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet.
10. Politiet skal være underlagt effektiv kontroll fra samfunnets side.

Det er etter komiteens mening viktig å satse offensivt på forebyggende tiltak, hvor samarbeid mellom ulike aktører, som politi, frivillige organisasjoner, kommune og næringsliv står sentralt. Det lokale politiet skal ha tett kontakt med andre offentlige etater, næringslivet og innbyggerne. Det danner grunnlag for tillit og trygghet mellom innbyggere og politi.

Disse medlemmer understreker at en arbeidsform basert på informasjonsdeling på tvers av etater er viktig å ta vare på og å videreutvikle, særlig dersom antall tjenestesteder blir redusert, fordi den både

---

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

bidrar til økt legitimitet og økt trygghet. Politiets kunnskap om lokalbefolkningen, geografi og infrastruktur er etter komiteens mening en avgjørende ressurs for å løse politiets oppgaver best mulig. Det styrker evnen til å forebygge små og store hendelser, og det styrker beredskaps evnen, ved at det lokale politiet benytter lokalkunnskapen i planlegging og gjennomføring av aksjoner og kan dele denne informasjonen med andre politienheter, øvrige nødetater, samt frivillige beredskapsorganisasjoner. Særorganene og distriktsnivået må styrke evnen til å ta i bruk denne særskilte kunnskapen som det lokale leddet har.

Komiteens mener det er viktig å etablere arbeidsformer som sikrer politiets lokale forankring, også under og etter omstruktureringer. Disse medlemmer peker på at dette blant annet innebærer at:

- Alle kommuner skal ha en politikontakt. Politikontaktens arbeid skal utføres i kommunen vedkommende er kontakt for. Dette vil være et viktig kontaktpunkt mellom politiet, publikum og de ulike aktørene i den enkelte kommune også der man ikke har egne tjenestesteder. Politikontaktene skal ha en eller flere dager i uken der de er til stede i kommunene der det ikke er tjenestested
- Politiet og kommunene skal utvikle forpliktende handlingsplaner slik at befolkningen er sikret en helhetlig forebyggende tjeneste i sitt lokalsamfunn
- Kommunens politivedtekter skal være et aktivt verktøy for å ivareta forebygging og trygge lokalsamfunn
- Politiråd skal være etablert i alle kommuner. Politiets representanter i politirådene skal ha mandat til å forplikte politiet. Rådene skal utvide sitt virkemiddelapparat, inspirert av SLT-rådenes tette samarbeid med kommunale virkemidler
- Frivillige beredskapsorganisasjoner skal inkluderes i kommunens og politiets beredskapsplanlegging og evalueringsrutiner
- Det etableres minst et årlig møte mellom ordførerne og politiet på geografisk driftsenhetsnivå. De som møter på vegne av politiet skal ha mandat til å forplikte politiet. Møtene skal blant annet omhandle kriminalitetsbildet og ressursutnyttelse
- Det forebyggende arbeidet må forankres på ledelsesnivå i det enkelte politidistrikt. Hvert politidistrikt må ha en fagleder/visepolitimester som har ansvar for forebygging for å sikre at forebygging implementeres i politiets strategiske arbeid

Lokal struktur med lokal forankring

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at en god prosess har betydning for kvaliteten på sluttresultatet. Det er derfor viktig at ny, lokal struktur også innebærer lokalt medeierskap og at politiet har god kjennskap til lokale forhold og utfordringer. Dette bidrar til legitimitet og trygghet hos befolkningen.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av at tjenestestedsstrukturen har politisk forankring og at eventuelle endringer er et politisk ansvar.

Disse medlemmer viser til Politidirektoratets fullmakter til å fastsette lokal driftsenhets- og tjenestedsstruktur, slik de er beskrevet i Prop. 61 LS (2014-15).

Disse medlemmer vil understreke at fullmaktene krever nødvendig lokal forankring. I de tilfeller hvor det er lokal uenighet kan berørte kommuner klage til justis- og beredskapsdepartementet.

Disse medlemmer slutter seg til proposisjonen, om at antall tjenestesteder bør reduseres, men ikke så mye som i politianalysens anslag.

Et løfte til innbyggerne:

Innbyggerne skal vite hva de får og hva et «nærpoliti» vil bety i praksis for deres lokalsamfunn.

Disse medlemmer viser til kriteriene for ny tjenestedsstruktur som fremgår av Prop. 61 (2014-15) punkt 5.3 og mener at det i tillegg skal legges til følgende kriterier for gjennomføring av endringer i tjenestedsstrukturen:

- Hva innbyggerne skal få av tjenester etter endringene, og hvordan, skal legges frem skriftlig for kommunestyrene, dersom kommunen ønsker det. Politimesteren skal utarbeide dokumentet
- Dokumentet skal være realistisk og tydelig, med vekt på hvordan det forebyggende arbeidet skal ivaretas, hvilken beredskap innbyggerne kan forvente og hvordan politiet vil sikre tett kontakt med bl.a. lokale, frivillige beredskapsorganisasjoner
- Dokumentet må være utformet presist nok til at det er mulig å evaluere sluttresultatet
- Alle berørte kommuner skal gis mulighet til å komme med en uttalelse om dokumentet. Uttalelsen skal tillegges vekt ved en eventuell klage

Disse medlemmer understreker at kriteriene er minimumskriterier. Det er rom for lokale tilpasninger utover dette. Prosessen skal gi politiet og innbyggerne forutsigbarhet og sikre et best mulig sluttresultat.

Sterkere lokalt medeierskap

Lokale folkevalgte skal sikres medvirkning i de lokale prosessene.

Disse medlemmer vil understreke kommunenes innflytelse over endringsprosessene rundt tjenestestedsstrukturen og mener at:

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

- Det opprettes en styringsgruppe som blant annet skal utforme mandat for arbeidet med endringsprosessen og godkjenne plan for å involvere lokalsamfunnene. Styringsgruppen skal gi føringer til arbeidet med, og bidra til gjennomføringen av prosessen knyttet til endringer av tjenestestedsstrukturen. De skal gi skriftlig anbefaling om tjenestestedsstrukturen til politimesteren, som har ansvaret overfor Politidirektoratet. Styringsgruppen ledes av politiet og skal som et minimum bestå av representanter for politimesteren og ha representasjon fra de berørte kommunene
- Styringsgruppens arbeid skal være offentlig tilgjengelig

Disse medlemmer viser også til muligheten for åpne møter rundt endring av tjenestestedsstrukturen, slik at befolkningen får nødvendig informasjon og styringsgruppene får et bredest mulig spekter av innspill.

Bedre kunnskapsgrunnlag for endringene

Endringene må bygge på informasjon som ivaretar forholdet mellom forebygging og beredskap. Politimesteren har ansvar for å utarbeide risiko- og sårbarhetsvurderinger for hele politidistriktet og for eventuelle endringer i lokal tjenestedsstruktur.

- Risiko- og sårbarhetsvurderingen skal være utgangspunktet for styringsgruppens forslag om endringer i tjenestestedsstrukturen. Beredskap og evne til forebygging skal vektlegges
- En ugradert versjon av vurderingene skal være offentlig tilgjengelig

Fagmiljøer i alle deler av landet

Disse medlemmer vil understreke betydningen av at kompetanse og politikraft spres i det enkelte politidistrikt og at dette ikke bare sentraliseres nært politimesteren. Disse medlemmer viser til at flere politidistrikter allerede har godt fungerende driftsenhetene som er tilpasset geografiske forhold, bosetting mv, og legger til grunn at dette hensyntas når nærpolitireformen skal iverksettes.

Disse medlemmer ber departementet sikre at kommunene skal kunne uttale seg om geografiske endringer av driftsenhetenes ansvarsområder og eventuelle endringer i lokaliseringen av driftsenhetene.

Evaluering, læring og korrigerende av kurs

Disse medlemmer legger vekt på at innbyggerne skal være sikret at tilsiktet sluttresultat blir oppnådd, og at det er politiet som har ansvaret for gjennomføring og resultat.

Disse medlemmer mener det er viktig at det foretas en evaluering av tjenestestedsstrukturen 4 år etter at denne er gjort gjeldende. I denne forbindelse må det legges til rette for at evalueringsrapporten kan behandles i kommunestyret og at det klart fremgår om forutsetningene for strukturendringen er oppfylt.

Disse medlemmer understreker at dersom sluttresultatet ikke er oppnådd etter evaluering, er det politimesterens plikt å påse at ressurser disponeres slik at resultatet kan oppnås.

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

Klageadgang

Kommuner kan klage på endringer i tjenestestedsstrukturen til Justis- og beredskapsdepartementet gjennom vedtak i kommunestyret. Alle berørte kommuner skal kunne klage på vedtak om endringer i tjenestestedsstruktur.

Hvis de prosessuelle minimumskravene ikke er ivaretatt, skal dette tillegges avgjørende vekt i klagebehandlingen.

Ved klagebehandlingen skal også kvaliteten på arbeidet med det ønskede sluttresultatet som er lagt frem for kommunene i forkant, og andre forhold som har betydning for helheten i politiets lokale tilgjengelighet, kunne vektlegges. Dette i tillegg til kriteriene i Prop. 61 (2014-15) punkt 5.3.

Klagen skal ha oppsettende virkning.

Kultur og ledelse

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at kultur og ledelse er et svært viktig tema i utviklingen av framtidens politi. I GjØrv-kommisjonens rapport kom det tydelig fram at kultur, holdninger og ledelse var avgjørende for de delene av politiets håndtering som gikk bra, og de som gikk dårlig. En av kommisjonens viktigste anbefalinger var at det bør settes i gang et systematisk arbeid med å styrke grunnleggende holdninger og kulturen i politiet knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap. Det har også kommet fram en rekke andre saker det siste året som viser at politiet har utfordringer knyttet til kultur og ledelse. Det er derfor avgjørende at alle ledd i politiet arbeider målrettet for å forbedre seg på disse områdene framover.

Disse medlemmer legger til grunn at forbedring av kultur og ledelse må gjennomsyre hele etaten, og være en prioritert oppgave i politireformen. Svak intern kultur kan påvirke både strategiske valg, prioriteringer, håndtering av interne varslere og være hemmende for utviklingen av nye ideer og arbeidsmåter. Mange forskere har påpekt ledernes rolle i utviklingen av god organisasjonskultur. Disse medlemmer mener derfor det er viktig å styrke arbeidet med å utdanne gode ledere i politietaten, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Ledere i politiet bør ha kompetanse om hvordan kultur påvirker etaten, og hvordan kultur skapes og endres. En nordisk mastergrad i politiledelse og økt bruk av desentralisert lederutdanning på alle nivå vil være gode tiltak for å styrke lederkompetansen i hele etaten.

Disse medlemmer viser til GjØrv-kommisjonens rapport hvor det blant annet heter: «Lærdommene fra det som sviktet, må være å peke på hvordan ledelse og organisasjoner kan sette enkeltpersoners bedre i stand til å treffe riktige beslutninger under usikkerhet. Et menneskes handlinger påvirkes i stor grad av hvordan det er lagt til rette for at oppgavene faktisk kan løses på en god måte. I omgivelsenes jakt på syndebukker er det lett å glemme at mangelfulle systemer kan føre til at enkeltpersoner eksponeres for å gjøre skjebnesvangre feil. Oppmerksomheten må være på trening, opplæring, øvelser og veiledning – og valg av gode ledere. Avslutningsvis trekker vi fram to forhold som kan gi grunnlag både for ettertanke og inspirasjon. Det første gjelder viktigheten av å si ifra. [...] Det andre gjelder personlig initiativ og engasjement.» Disse medlemmer mener det er viktig at det igangsettes et systematisk arbeid for å etablere en slik kultur i hele politietaten.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at arbeidet med kultur og ledelse bygger på forskning og tilgjengelig kunnskap på feltet, og hente erfaring og inspirasjon fra lignende arbeid i andre land. Det er derfor interessant og blant annet se på prosjektet som ble gjennomført i Lausanne i Sveits der man oppnådde vesentlige forbedringer både i den interne kulturen og innbyggernes forhold til politiet.

Disse medlemmer vil videre peke på noen viktige utfordringer knyttet til etterforskning og ledelse. Rapporten etter den såkalte Monika-saken påviser blant annet mangelfull etterforskningsledelse og kritikkverdig håndtering av interne varslere. I Politidirektoratets rapport «Etterforskningsarbeid i politiet 2013» pekes det på rekrutteringssvikt til etterforskningsfaget, stor gjennomtrekk, lav status og manglende sertifisering og etterutdanning. Disse medlemmer mener derfor det er behov for å heve statusen til etterforskningsfaget, og at dette må være en viktig del av arbeidet med kultur og ledelse fremover.

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

Disse medlemmer viser til at håndteringen av seksualforbrytelser er et av flere eksempler på at kultur og ledelse kan påvirke prioriteringene i politiet og kvaliteten på etterforskningen og viser i denne sammenheng til XXX hvor dette står nærmere omtalt.

Disse medlemmer legger til grunn at forventningene til samfunnsoppdraget blir balansert lokalt og nasjonalt i oppgaveløsningen.

Disse medlemmer legger til grunn at politiet skal være en lærende organisasjon der det ved erfarte avvik skal iverksettes tiltak for å nå oppsatte mål. Dette arbeidet skal følges opp tett.

Disse medlemmer er kjent med at det utføres mye godt lederskap og at det er igangsatt flere gode utviklingsprosesser i politiet. Det er behov for å forankre noen av disse prosessene politisk.

På bakgrunn av dette ber disse medlemmer regjeringen følge opp følgende konkrete punkter for å bedre kultur, ledelse og holdninger i politiet:

- Påse at underliggende etat utvikler spesifikke krav til ledelseskompetanse i politiet på alle nivåer, inkludert politimestre
- Innføre faste evalueringsråd på tvers av blålysetatene.
- Påse at de frivillige beredskapsorganisasjonene inkluderes i politiets lokale planleggings- og evalueringsrutiner.
- Utrede hvordan det kan legges til rette for felles treffpunkter for blålysetatene allerede i grunnutdanningen ved PHS.
- Legge til rette for at også personer med annen utdanning enn politihøyskolen kan få videre- og etterutdanningstilbud ved PHS.
- Legge til rette for at ledere i politiet kan få tilbud om å delta i en mentorordning med mentorer fra politiet, andre offentlige etater eller næringslivet. Det bør vurderes hvorvidt mentorene kan få faglig støtte og oppfølging fra PHS.
- Tettere samarbeid mellom POD og PHS basert på Plattform for lederskap og relevant «best praksis» fra internasjonalt arbeid.
- Ta initiativ til et tettere samarbeid mellom PHS og andre utdanningsinstitusjoner for å sikre utvikling og god forståelse av politiets rolle i det moderne samfunnet, samt krisehåndtering og beredskap.
- Legge til rette for at nåværende ledere, og fremtidige ledere, i politiet kan ta lederutdanning. Dette må gjerne desentraliseres slik at den kan tas i det enkelte politidistrikt.
- Ta initiativ overfor øvrige nordiske land med sikte på å etablere en nordisk mastergrad i politiledelse.
- Sørge for at etableres faste møtepunkter for kunnskapsdeling og læring mellom politimestrene, PHS og POD.
- Etablere rutiner for oppfølging av politidistrikt som ved tilsyn avdekkes å ha avvik
- Vurdere å etablere en enhet i hvert politidistrikt som evaluerer tidligere straffesaker med det formål å gjøre straffesaksbehandlingen sterkere, samt innspillet om å etablere en funksjon som bidrar til å gi kritiske innspill til pågående etterforskninger, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

- Sikre at det er egne og sterke fagmiljøer på menneskehandel, vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep i alle distrikter i forbindelse med gjennomføringen av politireformen.

Disse medlemmer understreker at det må legges til rette for forskning på gjennomføring og effekter av næropolitireformen.

Disse medlemmer ber departementet foreta en foreløpig evaluering av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger i politiet i 2017, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. I denne evalueringen skal også de ovenstående punktene inkluderes og vurderes.

Forslag:

Stortinget ber regjeringen foreta en foreløpig evaluering av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger i politiet i 2017, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Etterforskning

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti stiller seg bak beskrivelsen i proposisjonen om at det foreligger betydelige svakheter på straffesaksområdet, og er enige med regjeringen i at det er behov for tiltak dersom man skal oppnå bedre resultater i etterforskningen og straffesaksarbeidet i fremtiden. Disse medlemmer mener det er behov for tiltak som hever kvaliteten i straffesaksarbeidet og som legger til rette for kunnskapsbasert etterforskning.

Disse medlemmer vil sterkt understreke betydningen av god fagledelse innen etterforskningsfeltet. Dette skal ivareta både effektiv kriminalitetsbekjempelse og god rettssikkerhet. Disse medlemmer vil spesielt peke på at det etableres arbeidsformer og rutiner som ivaretar klare ansvarsforhold og gode kontrollprosedyrer. Videre understreker Disse medlemmer at det er et lederansvar å legge til rette for systematisk læring og erfaringsutveksling innen etterforskningsfeltet.

Disse medlemmer vil videre trekke frem at det er behov for at det etableres karriereveier for de som jobber med etterforskning. Det er i dag utfordringer knyttet til blant annet rekruttering av etterforskere, lønnsgap mellom operativt politi og etterforskere og høyt arbeidspress på etterforskning. Samtlige fagorganisasjoner i politiet har trukket frem denne utfordringen. Riksadvokaten, Politijuristene og NTL trekker videre frem behovet for økt bruk av sivile med faglig relevant bakgrunn i etterforskningen, også av hverdagskriminalitet. Disse trekker også frem behovet for mer trening på etterforskningsfeltet. Dette er innspill disse medlemmer slutter seg til.

Disse medlemmer vil videre peke på noen viktige utfordringer knyttet til etterforskning og ledelse. Riksadvokatens rapport av 9. februar 2015, etter den såkalte Monika-saken (Monika Sviglinskajas dødsfall i 2011), påviser blant annet mangelfull etterforskningsledelse og kritikkverdig håndtering av interne varslere. I Politidirektoratets rapport «Etterforskningsarbeid i politiet 2013» pekes det på rekrutteringssvikt til etterforskningsfaget, stor gjennomtrekk, lav status og manglende sertifisering og etterutdanning. Disse medlemmer mener derfor det er behov for å heve statusen til etterforskningsfaget, og at dette også må være en viktig del av arbeidet med kultur og ledelse fremover.

Disse medlemmer vil særlig framheve innspillene fra Norges Juristforbund om at det etableres en enhet i hvert politidistrikt som evaluerer tidligere straffesaker med det formål å gjøre straffesaksbehandlingen sterkere, samt innspillet om å etablere en funksjon som bidrar til å gi kritiske innspill til pågående etterforskninger. Begge deler bidrar til konkret læring og kvalitetsheving, i tillegg til å bidra til en kultur for læring, takhøyde og åpenhet, ved at enheten og funksjonen fremheves som positive og ønskelige. Etablerte ansvarslinjer i etterforskningen skal ikke berøres av slike kontrollfunksjoner.

Disse medlemmer vil også understreke at Riksadvokatens prioriteringer på etterforskningsområdet etterleves og at tilsynsrapporter fra statsadvokater blir fulgt opp. Disse medlemmer anser unnlatelser på disse feltene som svært alvorlige. Disse medlemmer forventer at departementet etablerer rutiner for oppfølging av politidistrikt som har avvik, for eksempel ved at politimester og riksadvokatens representant sammen konkluderer med hva de konkrete oppfølgingspunktene skal være for å fjerne avviket.

Dette dokumentet inneholder de felles komitemerknadene fra våre respektive partier. Venstre er ikke representert i Justiskomiteen. Derfor står de ikke omtalt i den løpende teksten. **Venstre stiller seg bak all tekst og alle forslag i dette dokumentet**

Disse medlemmer vil peke på at arbeidet med ny straffeprosesslov er en anledning til å ta opp de nevnte utfordringene, og bidra til å heve kvaliteten i etterforskningen og styrke innbyggernes rettssikkerhet. Disse medlemmer forventer at det blir gjort.

Særlig om vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep

Disse medlemmer er positiv til at proposisjonen fremhever at: "Politidistriktene skal sikre god forebygging og etterforskning av saker om vold i nære relasjoner, saker om seksuelle overgrep, saker om menneskehandel." Disse medlemmer støtter at disse sakene trekkes frem særskilt og mener det er behov for at det opprettes egne fagmiljøer i distriktene som er dedikerte til å forebygge og etterforske disse sakene for å sikre at intensjonene om økt kvalitet i disse sakene ivaretas.

Disse medlemmer ber regjeringen sørge for tilstrekkelig god kompetanse i førstelinjen angående vold i nære relasjoner og voldtekt.

Disse medlemmer viser til at håndteringen av seksualforbrytelser er et av flere eksempler på at kultur og ledelse kan påvirke prioriteringene i politiet og kvaliteten på etterforskningen. Disse medlemmer viser til politiets egen rapport «Politiets etterforskning av seksuelle overgrep» (2015), der det konkluderes med at seksuallovbrudd i en del tilfeller nedprioriteres til fordel for mindre alvorlige saker, på tross av Riksadvokatens ønske om at etterforskning av alvorlige seksuallovbrudd skal prioriteres og behandles raskt. Evalueringen viser at det ikke finnes nasjonale, konkrete måltall innen seksuallovbrudd, samtidig som det finnes konkrete saksbehandlingsfrister for mindre alvorlige saker, og at det er kombinasjonen av disse to tingene gjør at kriminalitetsområder med konkrete måltall i en del tilfeller prioriteres foran seksualforbrytelser.

Forslag:

Stortinget ber regjeringen sørge for en nasjonal handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet.

Sokkelansvar

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ønsker at ansvaret for kontinentalsokkelen fortsatt skal deles mellom fire politidistrikter og at dagens lokalisering opprettholdes. Ansvaret for kontinentalsokkelen er i dag delt i fire mellom Rogaland, Nordmøre og Romsdal, Helgeland og Troms politidistrikter. Disse medlemmer går inn for at dagens ansvarsgrenser opprettholdes, og at disse fire ansvarsområdene overtas av de nye politidistriktene Sør-Vest, Møre og Romsdal, Nordland og Troms, på samme vilkår som under dagens organisering.

110-sentraler

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti legger vekt på at det er et mål å samlokalisere nødmeldingssentralene for brann og politi i samme bygg, og slik at de dekker de samme geografiske områdene. Disse medlemmer understreker at det må settes av tid til en god prosess før endelig beslutning om tidspunkt for samlokalisering tas. Disse medlemmer påpeker at det er viktig å forankre og skape lokalt medeierskap til sluttresultatet. Det innebærer at eierne av 110-sentralene involveres og sikres medeierskap i prosessen med samlokaliseringen.

Disse medlemmer viser til at det finnes 110-sentraler som vil bli nedlagt med ny struktur. Disse medlemmer ber regjeringen utforme en kompensasjonsordning som ivaretar kommuner som har investert i nye nødmeldesentraler etter 2010, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte.

Disse medlemmer konstaterer at planleggingsarbeidet om samlokalisering av sentralene en del steder er i gang. Disse medlemmer ser det som naturlig at 1-3 sentraler samlokaliseres i 2016 for å høste erfaring både mht. praktiske løsninger og økonomi. Sentralene som samlokaliseres i 2016 må være etter lokal samtykke.

Disse medlemmer viser til at Brannstudien, rapport fra en arbeidsgruppe i nedsatt av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, anbefaler at nødmeldesentralene for brann minimum må dekke et befolkningsgrunnlag på 400.000 personer. I dag er det 18 nødmeldesentraler for brann.

Disse medlemmer legger til grunn at fremdriftsplanen for samlokaliseringen inneholder flere elementer som til sammen betyr at det vil være ulik fremdrift i de forskjellige politidistriktene.

Disse medlemmer viser til at først når beslutning om hovedsetene er tatt, at man endelig kan man beregne tiltak som må gjennomføres for å realisere samlokaliseringen. Disse medlemmer viser også til at departementet opplyser at det er praktisk mulig å gjennomføre samlokalisering av alle 12 innenfor en 3-års periode, men at det vil være krevende å forplikte seg til å slutføre alle samlokaliseringsprosessene innenfor en slik tidsramme. Disse medlemmer bemerker at det likevel ikke er ønskelig å haste gjennom denne prosessen, men viktig å forankre og skape lokalt medeierskap til sluttresultatet. Det innebærer at samlokaliseringene må være forankret hos eierne av 110-sentralene, som er kommunene.

Forslag:

Stortinget ber regjeringen utforme en kompensasjonsordning for 110-sentraler som blir nedlagt med ny struktur, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte.

Andre temaer

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ber regjeringen følge opp følgende konkrete punkter:

- Utarbeide fremdriftsplan for Nasjonalt Beredskapssenter senest i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2016.
- Utarbeide beredskapsavtaler om bruken av landets samlede helikopterkapasitet.
- Sikre til enhver tid en oversikt over tilgjengelige beredskapsressurser som finnes hos frivillige organisasjoner, HRS, brann- og redningsvesenet.
- Ta en gjennomgang av bruk av måltall i politiet for å sikre at de ikke fører til en skeiv prioritering av saker i politiet.
- Sikre at politiet utover Merverdiprogrammet tar i bruk IKT og digitale hjelpemidler, også ved publikumskontakt.

Disse medlemmer viser til politiloven § 2 pkt.6 om politiets plikt til å samarbeide med andre myndigheter og organisasjoner som er tillagt politiets virkefelt, og understreker viktigheten av at man følger opp dette gjennom regelmessig og systematisk kontakt.

Struktur

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at det i proposisjonen etableres 12 politidistrikter. Disse medlemmer gjør følgende endringer i grensene mellom disse politidistriktene:

Finnmark og Troms:

Finnmark fylke blir et samlet politidistrikt, Finnmark politidistrikt.

Troms fylke blir et samlet politidistrikt, Troms politidistrikt.

Komiteen ønsker å få utredet grensekommisariatets fremtidige organisering, oppgaver og tilhørighet av Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Justisdepartementet i samråd. De tre nordligste politidistriktene skal samarbeide om utvikling av spesialistmiljøer.

Det skal opprettes en døgnbemannet operasjonssentral i Kirkenes for Finnmark politidistrikt.

Bindal:

Bindal kommune legges til Trøndelag politidistrikt.

Sunnhordland:

Det foreslåtte Rogaland politidistrikt endrer navn til Sør-Vest politidistrikt.

Kommunene Bømlo, Fitjar og Stord legges til Sør-Vest politidistrikt. Disse kommunene legges til Vest politidistrikt når forventede transportløsninger (som Hordfast) er på plass. Dersom bygging av forventede transportløsninger ikke er startet innen 2023, skal Bømlo, Fitjar og Stord likevel vurderes lagt til politidistrikt Vest.

Asker og Bærum:

Asker og Bærum kommuner legges til Oslo politidistrikt.

Jevnaker:

Jevnaker kommune legges til Sør-Øst politidistrikt.

Felles forslag, samlet

- Stortinget ber regjeringen i løpet av 2015 legge frem en sak med forslag om nasjonal kriseledelse, og klargjøre roller og ansvar, samt avklare hvordan Regjeringen vil forholde seg til Gjørsv-kommisjonens anbefaling om en skalerbar nasjonal operasjonssentral.
- Stortinget ber regjeringen foreta en foreløpig evaluering av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger i politiet i 2017, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
- Stortinget ber regjeringen sørge for en nasjonal handlingsplan for et løft av etterforskningsfeltet.
- Stortinget ber regjeringen utforme en kompensasjonsordning for 110-sentraler som blir nedlagt med ny struktur, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte.